

**ΠΑΝΤΕΙΟΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ
ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ**

PANTEION UNIVERSITY OF SOCIAL AND POLITICAL SCIENCES

**ΣΧΟΛΗ ΔΙΕΘΝΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ, ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ
ΤΜΗΜΑ ΔΙΕΘΝΩΝ, ΕΥΡΩΠΑΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ**

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

«ΔΙΕΘΝΕΣ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ ΚΑΙ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗ»

**ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ : ΔΙΕΘΝΕΣ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ ΚΑΙ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗ
ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ**

**ΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΗΣ ΒΙΩΣΙΜΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ : ΑΝΑΛΥΣΗ
ΤΗΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΟΥ ΣΤΟΧΟΥ 6 ΤΗΣ AGENDA 2030 ΣΤΑ ΚΡΑΤΗ –
ΜΕΛΗ ΤΗΣ ΑΦΡΙΚΑΝΙΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ**

**ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ
ΚΟΡΑΚΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ**

Αθήνα 2020

Τριμελής Επιτροπή

Καραγεώργου Βασιλική Επίκουρη Καθηγήτρια Παντείου Πανεπιστημίου
(Επιβλέπουσα)

Ραυτόπουλος Ευάγγελος Ομότιμος Καθηγητής Παντείου Πανεπιστημίου

Δημαδάμα Ζέφη , Ειδική Επιστήμων Παντείου Πανεπιστημίου

Copyright© Κοράκης Βασίλειος , 2020

All rights reserved. Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος

Απαγορεύεται η αντιγραφή, αποθήκευση και διανομή της παρούσας πτυχιακής εργασίας εξ' ολοκλήρου ή τμήματος αυτής, για εμπορικό σκοπό. Επιτρέπεται η ανατύπωση, αποθήκευση και διανομή για σκοπό μη κερδοσκοπικό, εκπαιδευτικής ή ερευνητικής φύσης , υπό την προϋπόθεση να αναφέρεται η πηγή προέλευσης και να διατηρείται το παρόν μήνυμα. Ερωτήματα που αφορούν τη χρήση της μεταπτυχιακής εργασίας για κερδοσκοπικό σκοπό θα πρέπει να απευθύνονται προς το συγγραφέα.

Η έγκριση μεταπτυχιακής εργασίας από το Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών δεν δηλώνει αποδοχή των γνώμων του συγγραφέα.

Αφιέρωση

Στην οικογένεια μου

Συντομογραφίες

Ελληνικά

ΑΕ : Αφρικανική Ένωση
ΑΕΠ : Ακαθάριστο Εθνικό Προϊόν
ΑΟΖ : Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη
ΔΝΤ : Διεθνές Νομισματικό Ταμείο
ΔΟ : Διεθνής Οργανισμός
ΕΑΧ : Ελάχιστα Ανεπτυγμένες Χώρες
ΕΕ : Ευρωπαϊκή Ένωση
ΗΠΑ: Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής
ΜΚΟ : Μη Κερδοσκοπική Οργάνωση
ΟΔΥΠ : Ολοκληρωμένη Διαχείριση Υδάτινων Πόρων
ΟΗΕ : Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών
ΟΟΣΑ : Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης

Ξενόγλωσσες

APRM : African Peer Review Mechanism
CAE : Conseil d'Analyse Economique
DCI : Development Cooperation Instrument
DFA : Development Finance Assessment
ENPI : European Neighborhood & Partnership Instrument
GLAAS : Global Analysis and Assessment of Sanitation and Drinking-Water
GWP : Global Water Partnership
HLPF : High Level Political Forum on Sustainable Development
ICESDF : Intergovernmental Committee of Experts on Sustainable Development
Financing
IWRM : Integrated Water Resources Management
MAF : MDG Acceleration Framework
OWG : Open Working Group on SDGs

MDGs : Millennium Development Goals

NEPAD : New Partnership for Africa's Development

NIDCI : Neighborhood Development and International Cooperation Instrument

PIDA : Programme for Infrastructure Development in Africa

SDGs : Sustainable Development Goals

UNAIDS : Joint United Nations Programme on HIV/AIDS WHO

UNECE : United Nations Economic Commission for Europe

UNEP : United Nations Environment Programme

UNESCO : United Nations Educational Scientific and Cultural Organization

WASH : Water , Sanitation and Hygiene

WHO : World Health Organization

WISE : Water Information System for Europe

WWC : World Water Council

Περιεχόμενα

Περιεχόμενα	6
Περίληψη.....	9
Abstract	11
Εισαγωγή.....	13
Μέρος Πρώτο : Ο Στόχος 6 της Agenda 2030 και το δικαίωμα στο νερό	15
Κεφάλαιο Πρώτο : Οι Στόχοι της Βιώσιμης Ανάπτυξης	15
Ενότητα Πρώτη : Οι Αναπτυξιακοί Στόχοι της Χιλιετίας	15
Ενότητα Δεύτερη : Από τους MDGs στους SDGs	19
Ενότητα Τρίτη : Η έννοια της βιώσιμης ανάπτυξης.....	20
Ενότητα Τέταρτη : Οι Στόχοι για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη	22
Ενότητα Πέμπτη : Ο Στόχος 6 της Βιώσιμης Ανάπτυξης	28
Κεφάλαιο Δεύτερο : Το δικαίωμα στο νερό και την υγιεινή	35
Ενότητα Πρώτη : Το νερό ως αγαθό.....	35
Ενότητα Δεύτερη : Το κανονιστικό περιεχόμενο του δικαιώματος σε καθαρό και πόσιμο νερό	39
Συμπεράσματα.....	49
Μέρος Δεύτερο : Η Αφρικανική Ένωση και η στάση της Διεθνούς Κοινότητας.....	51
Κεφάλαιο Πρώτο : Η Αφρικανική Ένωση και ο Στόχος 6.....	51
Ενότητα Πρώτη : Η Αφρικανική Ένωση	51
Ενότητα Δεύτερη : Ο Στόχος 6 της Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Αφρική	53
Ενότητα Τρίτη : Μεμονωμένες ενέργειες	57
Ενότητα Τέταρτη : Οι ιδιωτικοποιήσεις	58
Ενότητα Πέμπτη : Επίπεδο επίτευξης του Στόχου 6 στην Αφρική.....	62
Κεφάλαιο Δεύτερο : Διεθνής Κοινότητα και Αφρική.....	65
Ενότητα Πρώτη : Ο.Η.Ε.	65
Ενότητα Δεύτερη : Διεθνείς / Περιφερειακοί Οργανισμοί και Μη Κυβερνητικοί Οργανισμοί.....	67

Κεφάλαιο Τρίτο : Ευρωπαϊκή Ένωση και Αφρικανική Ένωση για τον Στόχο 6.....	71
Ενότητα Πρώτη : Δράσεις της Ε.Ε. για την επίτευξη του SDG 6 στην Αφρική.....	71
Συμπεράσματα.....	78
Συμπεράσματα	83
Βιβλιογραφία.....	86

Κατάλογος Διαγραμμάτων

Διάγραμμα Νο 1	39
Διάγραμμα Νο 2	63
Διάγραμμα Νο 3	64
Διάγραμμα Νο 4.....	65
Διάγραμμα Νο 5	74
Διάγραμμα Νο 6.....	76
Διάγραμμα Νο 7	76

Κατάλογος Σχεδιαγραμμάτων

Σχεδιάγραμμα Νο 1	27
Σχεδιάγραμμα Νο 2	73

Κατάλογος Πινάκων

Πίνακας Νο 1	16
Πίνακας Νο 2	23
Πίνακας Νο 3.....	29
Πίνακας Νο 4	30
Πίνακας Νο 5	340

Κατάλογος Φωτογραφιών

Εικόνα 1	20
----------------	----

Κατάλογος Χαρτών

Χάρτης Νο 1	70
-------------------	----

Περίληψη

Το νερό αποτελεί την υπέρτατη πηγή ζωής και καλύπτει το 71% της επιφάνειας του πλανήτη Γη. Ωστόσο το ποσοστό του νερού , το οποίο χαρακτηρίζεται ως πόσιμο αντιστοιχεί σε 2,5% επί του συνόλου. Σήμερα η άμεση πρόσβαση σε πόσιμο νερό θεωρείται αυτονόητη για την συντριπτική πλειοψηφία των κατοίκων του αναπτυγμένου κόσμου. Ακολουθώντας η άμεση πρόσβαση σε υπηρεσίες και εγκαταστάσεις υγιεινής αποτελεί εξίσου αυτονόητη κατάσταση για την για τις χώρες του αναπτυσσόμενου Βορρά ''.

Αντιθέτως η πρόσβαση στο νερό και την υγιεινή δεν δύναται να χαρακτηριστεί ως '' αυτονόητη '' για την συντριπτική πλειονότητα των κατοίκων του αναπτυσσόμενου Νότου ''. Σε κανένα σημείο του πλανήτη η έλλειψη της πρόσβασης στο νερό και την υγιεινή δεν είναι περισσότερο έκδηλη από την Αφρική.

Η αυγή της νέας χιλιετίας υπήρξε αισιόδοξη για Αφρική , καθώς έλαβαν χώρα δυο σημαντικά γεγονότα. Αρχικά οι Αναπτυξιακοί Στόχοι της Χιλιετίας (MDGs) λειτούργησαν ως βραχίονας της Διεθνούς Κοινότητας για την καταπολέμηση σημαντικών κοινωνικών ζητημάτων , μεταξύ των οποίων , το δικαίωμα στο νερό και την υγιεινή. Παράλληλα η ίδρυση της Αφρικανικής Ένωσης δημιούργησε πλήθος προσδοκιών για το μέλλον της ηπείρου. Η υιοθέτηση των Στόχων της Βιώσιμης Ανάπτυξης (SDGs) , στο μέσο της δεύτερης δεκαετίας του 21^{ου} αιώνα και η επακόλουθη στροφή της Διεθνούς Κοινότητας προς την βιώσιμη ανάπτυξη οδήγησαν το δικαίωμα στο νερό και την υγιεινή στην κορυφή της διεθνούς ατζέντα.

Πρωταρχικός στόχος της έρευνας είναι η ανάλυση του έκτου Στόχου της Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Αφρική. Οι ιδιαιτερότητες όμως της Αφρικανικής Ένωσης και του έκτου Στόχου της Βιώσιμης Ανάπτυξης , οδηγούν στην ανάγκη αποτύπωσης του ιστορικού πλαισίου , το οποίο οδήγησε στην δημιουργία και την σύνδεση τους. Η μελέτη του καθεστώτος του νερού ως αγαθό , δηλαδή η κατηγοριοποίηση του ως δημόσιο ή οικονομικό αγαθό , αλλά και η ιστορική αναδρομή επί του δικαιώματος στο

νερό και την υγιεινή , λαμβάνοντας ως αφετηρία την ίδρυση του Ο.Η.Ε. και τις πρώτες δημόσιες διαβουλεύσεις επί του θέματος έως την υιοθέτηση των Στόχων για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη και τη σύνδεση τους με τους προγενέστερους Στόχους της Χιλιετίας , θα μας επιτρέψει να κατανοήσουμε βαθύτερα το ζήτημα.

Παράλληλα θα αναλυθούν όλες οι δράσεις για την προώθηση του Στόχου που έχουν λάβει ή πρόκειται να λάβουν χώρα στο ορατό μέλλον στα πλαίσια της Αφρικανικής Ένωσης , αλλά και ορισμένες μεμονωμένες ενέργειες των κρατών – μελών της. Μέσω των προαναφερθέντων πρωτοβουλιών , αλλά και των αποτελεσμάτων , τα οποία έχουν συγκεντρωθεί από θεματοφύλακες , θα είμαστε σε θέση να αξιολογήσουμε το επίπεδο προώθησης του δικαιώματος στο νερό και την υγιεινή στην Αφρική και να υπογραμμίσουμε τυχόν αδυναμίες.

Βέβαια η παρούσα έρευνα πραγματοποιείται και την ανάλυση των δράσεων της διεθνούς κοινότητας στην Αφρική. Επομένως για την επίτευξη του συγκεκριμένου σκοπού πρόκειται να αναλυθούν οι συνολικές δράσεις του Ο.Η.Ε. και των οργάνων του για την επίτευξη του έκτου Στόχου στην Αφρική , καθώς και οι πρωτοβουλίες Περιφερειακών και Μη Κυβερνητικών Οργανισμών.

Εν κατακλείδι αποτυπώνεται το πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την προώθηση του έκτου Στόχου , αλλά και η συνεισφορά της Ευρώπης στη σύνδεση Αφρικής - βιώσιμης ανάπτυξης. Το τέλος της έρευνας συνοδεύεται από μια σειρά δράσεων , βάσει των οποίων η Αφρικανική Ένωση δύναται να οδηγηθεί σε αμεσότερη επίτευξη του Στόχου.

Abstract

Water is the ultimate life source and covers 71% of the planet's surface. However the percentage of water , which is classified as potable , represents 2.5% of the total. Today, immediate access to potable water is considered self-evident for the vast majority of the developed world's citizens. Immediate access to sanitation services and facilities is considered to be another equally self-evident situation for the developed countries of the " North ".

On the other hand, access to water and sanitation cannot be described as " self-evident " for the vast majority of the developing " South's " citizens. Africa is the continent , where the lack of access to water and sanitation is more evident than any other geographical area.

The new millennium started optimistically for many Africans , as two major events took place. Initially, the Millennium Development Goals (MDGs) acted as a milestone of the International Community , in order to deal with important social issues, including the right to water and sanitation. One year later , the establishment of the African Union created a number of expectations for the future of the continent. The creation of the Sustainable Development Goals (SDGs) , in the middle of the second decade of the 21th century and the subsequent shift of the International Community towards sustainable development led the right to water and sanitation at the top of the international agenda.

The primary objective of this research is the analysis of the implementation of the sixth Sustainable Development Goal in Africa. However the singularities of both the African Union and the sixth Goal , lead us to capture the historical context which led to their creation and connection. The study of the status of water as a commodity , meaning it's categorization as a public or economic good , as well as the historical revision of the right to water and sanitation, using the establishment of the U.N. and the first public debates over the subject as a starting point , till the adoption of the Millennium Development Goals and their link to the Sustainable Development Goals , will allow us to have a better understanding of the issue.

Moreover , all actions aimed at promoting the Goal that have been or will be undertaken in the foreseeable future within the African Union will be analyzed, as well as some of the individual actions of its member - states. Through the previously mentioned initiatives and the results, which have been put together by the observers , we will be able to assess the right's implementation level in Africa and highlight any weaknesses.

Furthermore the research analyzes the international community's actions in Africa. Therefore , the UN's overall actions concerning the implementation and progress of the Goal will be analyzed , as well as the initiatives of Regional and Non-Governmental Organizations.

In conclusion the EU's framework , concerning the promotion of the sixth Goal will be elaborated , as well as Europe's contribution to Africa's sustainable development implementation effort. Finally the research encapsulates a series of measures and actions , which would enable the African Union to achieve the Goal promptly.

Εισαγωγή

Η σημερινή κοινωνικοοικονομική κατάσταση στην Αφρική είναι αποτέλεσμα μιας σειράς κρίσιμων καμπών της ιστορίας. Κρίσιμη καμπή δύναται να θεωρηθεί μια περίοδος κατά την διάρκεια της οποίας ένα γεγονός διαταράσσει την υφιστάμενη πολιτική, οικονομική ή κοινωνική εξουσία σε ένα έθνος¹. Συνολικά η Αφρική είχε δύο κρίσιμες ιστορικές καμπές. Η πρώτη ήταν η αποικιοκρατία και η δεύτερη ήταν η από – αποικιοποίηση, η οποία έλαβε χώρα κατά κύριο λόγο τις δεκαετίες 1950 – 1960.

Αναντίρρητα η δεύτερη κρίσιμη καμπή είχε τη δυνατότητα να αποτελέσει το πολυπόθητο έναυσμα της αλλαγής για την Αφρική. Αντιθέτως οδήγησε σε μια διαφορετική περίοδο αποικιοκρατίας, γνωστή σήμερα ως νέο – αποικιοκρατία. Η αποικιοκρατία, ανεξαρτήτως μορφής, σε συνδυασμό με πληθώρα άλλων παραγόντων, έχει στερήσει και συνεχίζει να στερεί από την ήπειρο το όραμα για την χάραξη μιας αυτόνομης πορείας.

Το δικαίωμα στο νερό και την υγιεινή, σύμφωνα με συγκεκριμένη θεωρία², πηγάζει από την Πρώτη Γενιά των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του 1948, αν και η πρώτη ρητή αναφορά³ του γίνεται ένα χρόνο αργότερα στα πλαίσια της 4^{ης} Διάσκεψης της Γενεύης και της τροποποίησης της 3^{ης} Διάσκεψης της Γενεύης. Η Αφρική στο σύνολο των περιπτώσεων, βρισκόταν υπό τον ζυγό της αποικιοκρατίας και ως εκ τούτου δεν είχε τη δυνατότητα να λάβει μέρος σε οποιαδήποτε συζήτηση.

Η ίδρυση της Αφρικανικής Ένωσης το 2001 έδωσε την ελπίδα σε εκατομμύρια Αφρικανούς για σταδιακή γεφύρωση του κοινωνικοοικονομικού χάσματος μεταξύ της ηπείρου και του αναπτυγμένου κόσμου. Άλλωστε στην αυγή της χιλιετίας λιγότερο από το ένα τρίτο των Αφρικανών διέθετε πρόσβαση σε καθαρό νερό και υγιεινή.

Βέβαια υιοθέτηση των Στόχων της Χιλιετίας το 2000 αποτέλεσε αδιαμφισβήτητη απόδειξη του γεγονότος ότι τα προβλήματα του αναπτυσσόμενου κόσμου είχαν ανέλθει στην κορυφή της διεθνούς ατζέντα. Άλλωστε η πλειονότητα των

¹ Acemoglu D., Robinson J.A. (2012), Why Nations Fail, Profile Books LTD, Λονδίνο, σελ. 123

² Η θεωρία περί σύνδεσης του δικαιώματος στο νερό με την Πρώτη Γενιά των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων δεν αποτελεί μέχρι στιγμής επίσημα επιβεβαιωμένη κατάσταση. Βλ. σελ.

στόχων εξέταξε ουσιώδη κοινωνικά ζητήματα , τα οποία απασχολούσαν σε ελάχιστο βαθμό την καθημερινότητα των πολιτών της `` Δύσης ``. Το δικαίωμα στο νερό και την υγιεινή , το οποίο είχε απασχολήσει τη Διεθνή Κοινότητα σε μεγάλο βαθμό κατά το δεύτερο μισό του 20^{ου} αποτέλεσε επίσης μέρος των Στόχων της Χιλιετίας.

Η κλιματική αλλαγή και οι επιπτώσεις της , σε συνδυασμό με άλλους παράγοντες , κατέστησαν τους Στόχους της Χιλιετίας εν μέρει παρωχημένους και ως εκ τούτου άνοιξε ο δρόμος για την υιοθέτηση των Στόχων για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη το 2015 , οι οποίοι έδωσαν μεγαλύτερη βαρύτητα στο δικαίωμα στο νερό και την υγιεινή.

Συνοψίζοντας είναι πλέον δεδομένο το γεγονός ότι η ίδρυση της Αφρικανικής Ένωσης σε συνδυασμό με την υιοθέτηση των Στόχων της Χιλιετίας και την επακόλουθη υιοθέτηση των Στόχων για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη , έδωσε ελπίδα σε εκατομμύρια Αφρικανούς , οι οποίοι στερούνταν βασικές υπηρεσίες όπως η πρόσβαση στο νερό. Παράλληλα , ενδεχόμενη στροφή της ηπείρου προς την βιώσιμη ανάπτυξη δύναται να επισπεύσει σε μεγάλο βαθμό και με ελάχιστο περιβαλλοντικό αντίκτυπο , αρχικά την επιβίωση των πιο αδύναμων και στη συνέχεια την ευημερία όλων. Στο παρόν κείμενο εξετάζονται οι υπάρχουσες ρυθμίσεις , καθώς και όσες χαρακτηρίζονται ως αναγκαίες για την επίτευξη αυτού του σκοπού.

Μέρος Πρώτο : Ο Στόχος 6 της Agenda 2030 και το δικαίωμα στο νερό

Κεφάλαιο Πρώτο : Οι Στόχοι της Βιώσιμης Ανάπτυξης

Ενότητα Πρώτη : Οι Αναπτυξιακοί Στόχοι της Χιλιετίας

Μέχρι το έτος 2000 ο Ο.Η.Ε. χρησιμοποιούσε τις ‘‘ δεκαετίες ‘‘ ως μέσο προώθησης της ανάπτυξης και της προόδου, αλλά και καταπολέμησης της φτώχειας και ανισότητας. Οι ‘‘ δεκαετίες ‘‘ ήταν διακηρυκτικά κείμενα, τα οποία δεν παρήγαγαν τα αναμενόμενα αποτελέσματα, καθώς αδυνατούσαν να παράγουν μετρήσιμα μεγέθη, τα οποία θα διασαφηνίζαν στη διεθνή κοινότητα τα ποσοστά της ισότητας και της προόδου.

Το Σεπτέμβριο του έτους 2000 , οι ηγέτες των κρατών του Ο.Η.Ε. συνεδρίασαν στη Γενική Συνέλευση των Η.Ε. στη Νέα Υόρκη και συμφώνησαν να θέσουν ορισμένους στόχους, οι οποίοι αποτυπώνουν τις μεγαλύτερες προκλήσεις, τις οποίες καλείται να αντιμετωπίσει η ανθρωπότητα με την αυγή της νέας χιλιετίας. Η συνεδρίαση οδήγησε στην Διακήρυξη της Χιλιετίας και την υιοθέτηση 8 στόχων για την ανθρωπότητα, τους οποίους η ιστορία, αλλά και η δεδομένη χρονική στιγμή της λήψης τους, αποτύπωσε ως Στόχους της Χιλιετίας. Οι Αναπτυξιακοί Στόχοι της Χιλιετίας αποτελούνται από ένα σύνολο 8 βασικών στόχων και 21 επιμέρους στόχων και καθορίζονται από 60 δείκτες. Εκφράζουν τη βούληση της διεθνούς κοινότητας να αντιμετωπίσει συλλογικά, ζητήματα τα οποία κρίθηκαν άκρως απειλητικά κατά της ανθρωπότητας. Οι 8 κύριοι στόχοι αποτυπώνονται στον ακόλουθο πίνακα.

Πίνακας 1⁴

Οι Στόχοι δημιούργησαν ένα πλαίσιο, το οποίο επέτρεπε στις χώρες να σχεδιάσουν την κοινωνική και οικονομική τους ανάπτυξη και υπογράμμισαν την επιτακτική ανάγκη για μεταφορά τεχνολογιών και πόρων σε αναπτυσσόμενες χώρες και ΕΑΧ. Βέβαια μια συνολική ανάλυση των στόχων, οδηγεί στο συμπέρασμα, ότι πρόκειται κατά κύριο λόγο για κοινωνικούς στόχους, ειδικότερα ως προς τους στόχους 1 – 6 και δευτερευόντως αναπτυξιακούς και περιβαλλοντικούς στόχους (Στόχοι 7 και 8). Αυτό οφείλεται στο γεγονός, ότι στην αυγή της χιλιετίας, ζητήματα όπως η εξάλειψη της ακραίας φτώχειας και η καταπολέμηση θανατηφόρων ασθενειών, κρίθηκε πως χρήζουν άμεσης επίλυσης.

Αρχικά ο σημαντικότερος παράγοντας, ο οποίος αναδεικνύει τη σημασία των MDGs, είναι η καινοτομία τους. Πριν την υιοθέτηση των Στόχων της Χιλιετίας δεν υπήρχε κάποια αντίστοιχη πρωτοβουλία της διεθνούς κοινότητας. Οι MDGs κατάφεραν να κατηγοριοποιήσουν τα σημαντικότερα ζητήματα της εποχής τους και να ευαισθητοποιήσουν σε μεγάλο βαθμό την κοινή γνώμη⁵.

Συνολικά οι Στόχοι κρίθηκαν επιτυχημένοι, αλλά η πρόοδος υπήρξε βέβαια διαφορετική ανά στόχο. Ο πρώτος Στόχος αποδείχθηκε εν τέλει ρεαλιστικός, καθώς

⁴ Αναδημοσίευση από www.slideplayer.gr

⁵ Michael Woodbridge (2015) , From MDGs to SDGs: What are the Sustainable Development Goals?, ICLEI BRIEFING SHEET - Urban Issues, No. 01, σελ. 2

σύμφωνα με τις μετρήσεις το ποσοστό των ανθρώπων, το οποίο ζούσε σε συνθήκες ακραίας φτώχειας, είχε μειωθεί στο μισό μεταξύ 1990 και 2010.

Παράλληλα η παιδική και η μητρική θνησιμότητα μειώθηκε, σε πολλές αναπτυσσόμενες χώρες ο αριθμός των μαθητριών ισορρόπησε με τον αριθμό των μαθητών και οι συνθήκες ζωής για 200 εκατομμύρια άτομα, τα οποία ζουν σε παραγκουπόλεις βελτιώθηκαν⁶. Το 2010 το ποσοστό των ανθρώπων που ζουν με λιγότερα από 1,25 δολάρια την ημέρα είχε μειωθεί σε 21% από 43% το 1990. Από το 1981 μέχρι σήμερα το ποσοστό του παγκόσμιου πληθυσμού που ζει σε συνθήκες ακραίας φτώχειας μειώθηκε κατά το ήμισυ, με την περιοχή της Νοτιοανατολικής Ασίας να παρουσιάζει τη σημαντικότερη βελτίωση.

Ακολουθώντας η "Συμμαχία για την Υγεία" των Στόχων της Χιλιετίας, η οποία ιδρύθηκε το 2011 προώθησε τη συμμετοχή ιδιωτικών φαρμακευτικών εταιριών στην επίτευξη των Στόχων 4,5 και 6. Σε χώρες της Υποσαχάριας Αφρικής όπως η Σενεγάλη, η παιδική θνησιμότητα έχει μειωθεί κατά 50%, ενώ η μητρική θνησιμότητα έχει μειωθεί κατά 47% σε παγκόσμιο επίπεδο από το 1990. Επιπροσθέτως τα άτομα, τα οποία έλαβαν θεραπεία κατά του AIDS αυξήθηκαν δραματικά μεταξύ 1990 και 2000. Υπολογίζεται ότι σε παγκόσμια κλίμακα μόλις 1,3 εκατομμύρια άνθρωποι λάμβαναν θεραπεία το 2005, ενώ το 2012 ο αριθμός, άγγιζε τα 10 εκατομμύρια. Επιπλέον υπολογίζεται ότι από τις αρχές του 1990 μέχρι σήμερα δύο δισεκατομμύρια άνθρωποι απέκτησαν πρόσβαση σε καθαρό και πόσιμο νερό.

Επί τούτοις οι Στόχοι της Χιλιετίας πιστώνονται και την ευελιξία μέσω της οποίας αντιμετωπίστηκαν ορισμένες καταστάσεις, οι οποίες ήταν πρωτόγνωρες μέχρι την εφαρμογή τους. Η δημιουργία του MAF το 2010 (MDG Acceleration Framework) έφερε σε συνεννόηση 32 ταμεία, τμήματα, γραφεία, πρακτορεία και προγράμματα των Η.Ε. με στόχο την αποτελεσματικότερη παροχή βοήθειας στις κυβερνήσεις των αναπτυσσόμενων κρατών, οι οποίες ζητούν πρόσθετη αρωγή για την επιπλέον διεκπεραίωση των MDGs⁷.

Οι Στόχοι της Χιλιετίας συνέβαλαν αποφασιστικά στην άμβλυνση σημαντικών ζητημάτων, τα οποία ταλάνιζαν τη διεθνή κοινότητα από την εποχή της από -

⁶ <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.3402/gha.v7.236950>

⁷ United Nations Development Group (2011), MDG Acceleration Framework : Operational Note, Νέα Υόρκη, σελ. 1

αποικιοποίησης. Η κριτική των στόχων όμως δεν δύναται να παραβλέπει τις αδυναμίες τους.

Αρχικά, όπως άλλωστε προαναφέρθηκε, η πλειονότητα των αδυναμιών των Στόχων οφείλεται σε μεγάλο βαθμό και από την μη ύπαρξη κάποιου προγενέστερου κανονιστικού πλαισίου με παρεμφερείς στόχους και δράσεις. Οι Στόχοι αποτέλεσαν μια πρωτοπορία και σπάνια οι πρωτοπορίες είναι άρτια δομημένες.

Ως προς τις αδυναμίες τους, οι Στόχοι της Χιλιετίας αφορούσαν τις χώρες του λεγόμενου Νότου, δηλαδή τις αναπτυσσόμενες και τις ελάχιστα αναπτυγμένες χώρες. Ειδικότερα οι Στόχοι 1 – 6 μπορούν να βρουν ελάχιστη εφαρμογή στις αναπτυγμένες χώρες, καθώς το κομμάτι του πληθυσμού που αντιμετωπίζει αυτά τα προβλήματα είναι σχεδόν μηδαμινό.

Επίσης οι μετρήσεις ορισμένων κρατών πρέπει να κατηγοριοποιούνται ως αναξιόπιστες. Ο Ο.Η.Ε. βασίζεται στα νούμερα που του παρέχουν τα κράτη για τις μετρήσεις του και σε πολλές περιοχές της Αφρικής, της Μέσης Ανατολής και της Ανατολικής Ασίας τα νούμερα αυτά φαίνονται αναξιόπιστα. Παράλληλα ορισμένα κράτη, τα οποία υποφέρουν από εμφύλιες συρράξεις και ανθρωπιστικές κρίσεις, αδυνατούν να διεξάγουν σωστές μετρήσεις. Η μέτρηση της προόδου ως περιοχή και όχι ως χώρα είναι επίσης σημαντικό πρόβλημα. Η ραγδαία οικονομική ανάπτυξη ορισμένων χωρών, ειδικότερα στη Νοτιοανατολική Ασία όπως η Κίνα δημιουργεί την πλασματική εντύπωση ότι υπάρχει ανάλογου είδους ανάπτυξη σε ολόκληρη την περιοχή. Αυτό γίνεται ακόμη πιο έντονο από το πληθυσμιακό μέγεθος της Κίνας, το οποίο υπερβαίνει το 1,5 δισεκατομμύριο. Επομένως οι γειτονικές αναπτυσσόμενες χώρες, όπως η Μογγολία εμφανίζουν μια πλασματική ανάπτυξη, η οποία σε καμία περίπτωση δεν αντανάκλα την πραγματική τους κατάσταση. Σημαντικό είναι επίσης το γεγονός ότι, το επίπεδο ολοκλήρωσης, δεν διαφέρει αποκλειστικά μεταξύ των στόχων, αλλά και μεταξύ των επιμέρους στόχων.

Εν κατακλείδι οι Στόχοι της Χιλιετίας αποτέλεσαν ένα καινοτόμο πλαίσιο, το οποίο προώθησε σε μεγάλο βαθμό τον παγκόσμιο αγώνα κατά πολλών σημαντικών κοινωνικών ζητημάτων. Οι αδυναμίες τους είναι εμφανείς, αλλά η επιτυχία τους είναι αδιαμφισβήτητη. Κρίνεται όμως επιτακτικό οι νέοι στόχοι, δηλαδή οι Στόχοι της Βιώσιμης Ανάπτυξης να "πατήσουν" στην βάση που δημιούργησαν οι Στόχοι της

Χιλιετίας, να διορθώσουν τις αδυναμίες τους και να διδαχθούν από τις επιτυχίες και αποτυχίες τους.

Ενότητα Δεύτερη : Από τους MDGs στους SDGs

Η εμφάνιση νέων κρίσεων, αλλά και η επιδείνωση των υπάρχοντων, όπως η κλιματική αλλαγή, καθιστούσαν τους MDGs απαρχαιωμένους. Η μετάβαση από τους MDGs στους SDGs έγινε με μέσω της “bottom up approach”⁸. Η βιώσιμη ανάπτυξη ως έννοια, είχε συζητηθεί στη Στοκχόλμη το 1972 και στο Ρίο 20 χρόνια αργότερα⁹. Η επιτροπή για τη βιώσιμη ανάπτυξη¹⁰, η οποία δημιουργήθηκε επίσης το 1992 στο Ρίο αποτέλεσε ένα ακόμη βήμα για την υιοθέτηση κανόνων υπέρ της βιώσιμης ανάπτυξης.

Τον Ιούνιο του έτους 2012, 20 χρόνια μετά την εξαιρετικά επιτυχημένη Συνδιάσκεψη του Ρίο, έλαβε χώρα η Συνδιάσκεψη Ρίο + 20, η οποία σαφώς δεν είχε ανάλογα αποτελέσματα με τη Συνδιάσκεψη του Ρίο το 1992, καθώς το περιεχόμενό της ήταν κυρίως διακηρυκτικού χαρακτήρα, αλλά διαδραμάτισε καίριο ρόλο στην περαιτέρω πολιτική δέσμευση των κρατών υπέρ της βιώσιμης ανάπτυξης.

Σημαντική ήταν επίσης και η συμβολή του Πάνελ Υψηλού Επιπέδου, το οποίο είχε 26 μέλη, μεταξύ των οποίων κυβερνήσεις, Διεθνείς Οργανισμοί και εκπροσώπους του ιδιωτικού τομέα.. Τον Σεπτέμβριο του 2013, στα πλαίσια της 69ης Γενικής Συνέλευσης των Η.Ε., τα μέλη – μέλη ξεκίνησαν τις διαπραγματεύσεις για την ανάπτυξη της μετά του 2015 agenda. Έτσι διαμορφώθηκε το Open Working Group on SDGs¹¹, το οποίο ήταν επιφορτισμένο με τη συγγραφή των SDGs. Επίσης δημιουργήθηκε η Intergovernmental Committee of Experts on Sustainable Development Financing και το Υψηλού Επιπέδου Πολιτικό Φόρουμ για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη, το οποίο αποτελείτο από τους Υπουργούς Περιβάλλοντος των κρατών και στόχευε στον έλεγχο της υλοποίησης των στόχων της ανάπτυξης. Στις 25 Σεπτεμβρίου

⁸ Προσέγγιση, βάσει της οποίας μεγάλη βαρύτητα δίνεται και σε επιμέρους τομείς των εκάστοτε στόχων. Ως εκ τούτου προκύπτει ένα πολυσχιδές και ολοκληρωμένο αποτέλεσμα.

⁹ Βλ. Άρθρο 1 Διακήρυξης του Ρίο

¹⁰ Η επιτροπή για τη βιώσιμη ανάπτυξη, καταργήθηκε το 2012, στα πλαίσια του Ρίο + 20, καθώς η λειτουργία της κρίθηκε μη αποτελεσματική.

¹¹ P. Chasek, L. Wagner, F. Leone, A. Lebeda, N. Risse (2016), Getting to 2030 : Negotiating the post – 2015 Sustainable Development Agenda, RECIEL 25, σελ. 5

2015 υιοθετήθηκε από τα κράτη – μέλη του Ο.Η.Ε. η Διακήρυξη για τους Στόχους της Βιώσιμης Ανάπτυξης – Agenda 2030 : Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development, η οποία τέθηκε σε ισχύ στις 01/01/2016.

Ενότητα Τρίτη : Η έννοια της βιώσιμης ανάπτυξης

Η έννοια της βιώσιμης ανάπτυξης δημιουργήθηκε το 1987. Ο Ο.Η.Ε. ανέθεσε στην πρώην πρωθυπουργό της Νορβηγίας, Gro Harlem Brundtland, την υποβολή μιας αναφοράς για το περιβάλλον. Η Brundtland, η οποία εκείνη την περίοδο διατελούσε πρόεδρος της Παγκόσμιας Επιτροπής για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη, υπέβαλε την αναφορά της με τίτλο ‘‘ Το Κοινό μας Μέλλον ‘’, η οποία όμως έμεινε στην ιστορία ως ‘‘ Έκθεση Brundtland¹² ‘’. Ο ορισμός της βιώσιμης ανάπτυξης σύμφωνα με την Έκθεση Brundtland :

‘‘ the development that meets the needs of the present generations without compromising the needs of future generations ‘‘

Παρατηρείται λοιπόν, ότι ο συγκεκριμένος ορισμός, δίνει την ίδια βαρύτητα μεταξύ της παρούσας και των μελλοντικών γενεών, διασφαλίζοντας με αυτό τον τρόπο την ενδογενεακή, αλλά και την διαγενεακή ισότητα. Αυτό γίνεται ακόμη πιο φανερό και από τη χρήση της λέξης ‘‘ needs ‘’, η οποία δίνει έμφαση στον κοινωνικό πυλώνα της βιώσιμης ανάπτυξης.

Η βιώσιμη ανάπτυξη λοιπόν, αποτελεί ένα οικοδόμημα, το οποίο βασίζεται σε τρεις πυλώνες : το οικονομικό , τον κοινωνικό και τον περιβαλλοντικό.

¹² G. H. Brundtland (1987) , Report of the World Commission on Environment and Development: Our Common Future , σελίδα 41

Τονίζεται επίσης, ότι οι τρεις πυλώνες της βιώσιμης ανάπτυξης είναι ισότιμοι και αναλόγως την περίπτωση πρέπει να σταθμίζεται σε ποιόν από τους τρεις πρέπει να δοθεί μεγαλύτερη έμφαση.

Συνεχίζοντας, η Συνδιάσκεψη του Ρίο το 1992 συνέβαλε αποφασιστικά στην περαιτέρω προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης, καθώς μέσω της Διακήρυξης των Η.Ε. για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη, αναγνωρίστηκε η σημασία του περιβάλλοντος ως αναπόσπαστο τμήμα της βιώσιμης ανάπτυξης (Αρχή 4), η ευθύνη που έχουν τα κράτη και κυρίως οι χώρες του αναπτυσσόμενου Βορρά για την προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης (Αρχές 7 και 8), αλλά και οι Αρχές του Διεθνούς Δικαίου του Περιβάλλοντος (Αρχές 13 – 19)¹⁴.

Επιπροσθέτως η Συνδιάσκεψη του Ρίο, κατόρθωσε μέσω της υιοθέτησης της Agenda 21 να εξελίξει, περαιτέρω την έννοια της βιώσιμης ανάπτυξης. Η Agenda 21 αποτέλεσε ένα δίχως προηγούμενο soft law κείμενο και ως εκ τούτου θεωρείται ως το πληρέστερο κείμενο αμιγώς προγραμματικού χαρακτήρα¹⁵. Η Agenda 21 εξέτασε την κοινωνική και οικονομική διάσταση του βιώσιμου αναπτυξιακού φαινομένου, δίνοντας πάντα έμφαση στα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι χώρες του λεγόμενου Νότου. Ακολούθως έθεσε προτεραιότητες όπως την ορθή και ισότιμη διαχείριση των φυσικών πόρων και τη καταπολέμηση της φτώχειας.

Συνοψίζοντας, αναφορικά με την έννοια της βιώσιμης ανάπτυξης, οι δύο επόμενες συνδιασκέψεις, δηλαδή αυτή του Γιοχάνεσμπουργκ το 2002 και αυτή του Ρίο + 20 το 2012, υπήρξαν επίσης σημαντικοί σταθμοί, παρόλο που και στις δύο αυτές περιπτώσεις η πρόθεση των κρατών να μην αναλάβουν δεσμεύσεις ήταν προφανής. Αρχικά στο Γιοχάνεσμπουργκ, ιδιαίτερα σημαντική για τη μετέπειτα εξελικτική πορεία της βιώσιμης ανάπτυξης, ήταν ο πρωταγωνιστικός ρόλος που επιχείρησε να αναλάβει η Ευρωπαϊκή Ένωση. Η Ε.Ε. σε αντίθεση με την προηγούμενη Συνδιάσκεψη του 1992 ανέλαβε κυρίαρχο ρόλο, ειδικότερα στον τομέα των Α.Π.Ε. και στην προσπάθεια της μείωσης των εκπομπών αερίων, από τα οποία προκαλείται το φαινόμενο του

¹³ Αναδημοσίευση από : <https://energiayhabitabilidad.wordpress.com>

¹⁴ Γ. Ι. Τσάλτας, Σ. Μαυρογένης, Τ. Μπούρτζης, Γ. Ροδοθεάτος (2017), Περιβάλλον : Διεθνής Προστασία Πολιτική • Δίκαιο • Θεσμοί, εκδόσεις Ι. Σιδέρης, Αθήνα, σελίδα 82

¹⁵ Βλ. Γ.Ι. Τσάλτας οπ.π., σελ. 83

θερμοκηπίου¹⁶. Η απροθυμία των κρατών προχωρήσουν σε δεσμεύσεις αποτέλεσε τροχοπέδη στην φιλόδοξη πρόταση της Ε.Ε. για τα δεκαετή σχέδια αλλαγής της παραγωγής ενέργειας.

Τέλος η Συνδιάσκεψη του 2012 στο Ρίο της Βραζιλίας είχε επίσης ως στόχο, την προώθηση και εξέλιξη της βιώσιμης ανάπτυξης. Αντιθέτως όμως η απροθυμία των κρατών να δεσμευτούν, δεν οδήγησε σε ιδιαίτερος σημαντικά αποτελέσματα. Η έμφαση στην πράσινη ενέργεια, η αρχή της μη χειροτέρευσης και η έμφαση στα ζητήματα ρύπανσης των ωκεανών, αποτελούν τα σημεία εκείνα, στα οποία η έννοια της βιώσιμης ανάπτυξης προωθήθηκε το 2012.

Ενότητα Τέταρτη : Οι Στόχοι για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη

Το 2015 ολοκληρώθηκε ο κύκλος των Στόχων της Χιλιετίας. Στις 25 Σεπτεμβρίου 2015 υιοθετήθηκε στο πλαίσιο της 70ης Γενικής Συνέλευσης του Ο.Η.Ε. η Agenda 2030 (ψήφισμα 70/1) . Οι μετρήσεις για τους νέους στόχους ξεκίνησαν το 2015 και ο κύκλος τους θα ολοκληρωθεί το 2030. Η Agenda 2030 έχει ως πλήρη τίτλο: “Μεταμορφώνοντας τον κόσμο μας – Agenda 2030 για Βιώσιμη Ανάπτυξη “. Οι νέοι αυτοί στόχοι, δηλαδή οι Στόχοι της Βιώσιμης Ανάπτυξης αποτελούνται από 17 κύριους στόχους, 169 επιμέρους στόχους και 221 δείκτες μέτρησης τους. Οι 17 κύριοι στόχοι αποτυπώνονται στην ακόλουθη εικόνα.

¹⁶ Βλ. Γ. Ι. Τσάλτας, οπ.π. σελ. 97

Πίνακας 2¹⁷

Η υιοθέτηση των SDGs αποσκοπεί στην εξάλειψη της φτώχειας και της πείνας , αλλά και την εξασφάλιση της αξιοπρέπειας και της ισότητας σε ένα υγιές περιβάλλον. Παράλληλα στοχεύει στην αποτροπή της υποβάθμισης του πλανήτη μέσω της βιώσιμης κατανάλωσης και της δράσης ενάντια στην κλιματική αλλαγή.

Φυσικά για την επίτευξη των Στόχων της Βιώσιμης Ανάπτυξης , οι προηγμένες χώρες του Βορρά οφείλουν να σταθούν αρωγοί στην προσπάθεια των χωρών του Νότου να υιοθετήσουν και να φέρουν εις πέρας τους SDGs. Γι' αυτό το λόγο απαιτείται παγκόσμια συνεργασία μέσω μεταφοράς τεχνολογίας προς τους αδύναμους.

Η πορεία υλοποίησης των SDGs σε παγκόσμιο επίπεδο παρακολουθείται και αξιολογείται σε ετήσια βάση στο πλαίσιο του HLPF¹⁸. Το HLPF συνεδριάζει κάθε χρόνο σε υπουργικό επίπεδο και ανά τέσσερα χρόνια σε εθνικό επίπεδο. Οι αποφάσεις για την πορεία τω στόχων προκύπτουν από δύο εκθέσεις των Η.Ε.. Η πρώτη λαμβάνει χώρα κάθε χρόνο (ετήσια έκθεση) και η δεύτερη κάθε τέσσερα χρόνια (παγκόσμια έκθεση). Τέλος τα κράτη – μέλη των Η.Ε. έχουν αναλάβει την εθελοντική παράδοση εκθέσεων στο HLPF, οι οποίες έχουν ως στόχο την ενημέρωση για την πορεία ολοκλήρωσης των Στόχων για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη σε εθνικό επίπεδο.

¹⁷ Αναδημοσίευση από <https://unric.org/>

¹⁸ Δρ. Ν. Τράντας (2017) , Η Ατζέντα 2030 για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη και το εθνικό πλαίσιο εφαρμογής, Γενική Γραμματεία της κυβέρνησης γραφείο συντονισμού , θεσμικών, διεθνών και ευρωπαϊκών θεμάτων , Αθήνα , σελ. 9

Συγκριτικά με τους Αναπτυξιακούς Στόχους της Χιλιετίας , παρατηρούμε ορισμένες ομοιότητες , αλλά και διαφορές. Αρχικά είναι εμφανές ότι ο πρώτος Στόχος της Χιλιετίας, δηλαδή η “ εξάλειψη της ακραίας φτώχειας και πείνας” διαιρέθηκε σε δύο Στόχους της Βιώσιμης Ανάπτυξης (Στόχοι 1 και 2). Η διαίρεση αυτή έγινε διότι η κατηγοριοποίηση των δύο αυτών ζητημάτων σε ένα κοινό στόχο κρίθηκε λανθασμένη. Παράλληλα ο Στόχος 1 της Χιλιετίας κάνει λόγο για μείωση στο μισό του ποσοστού των ανθρώπων που βρίσκονται σε κατάσταση ακραίας φτώχειας και ζουν με λιγότερο από 1,25 δολάρια την ημέρα. Αντιθέτως οι Στόχοι 1 και 2 της Βιώσιμης Ανάπτυξης κάνουν λόγο αντίστοιχα, για μηδενική φτώχεια και μηδενική πείνα.

Επιπλέον στενή είναι και η σύνδεση μεταξύ του Στόχου 3 της Χιλιετίας με τον Στόχο 5 της Βιώσιμης Ανάπτυξης . Η σημαντικότερη διαφορά μεταξύ των δύο αυτών στόχων παρατηρείται στον επιμέρους στόχο του Στόχου 3 της Χιλιετίας. Συγκεκριμένα στον επιμέρους στόχο, αναφέρεται η επίτευξη της ισότητας των δύο φύλων στη βασική και μέση εκπαίδευση και δεν γίνεται λόγος για άλλους τομείς. Αντίθετα στον Στόχο 5 της Βιώσιμης Ανάπτυξης δεν υπάρχουν παρόμοιοι περιορισμοί.

Ακολούθως παρατηρούμε τη σύνδεση του Στόχου 7 της Χιλιετίας (διασφάλιση της περιβαλλοντικής βιωσιμότητας) με τους Στόχους 6,7,9,11-15 και 17 της Βιώσιμης Ανάπτυξης. Ουσιαστικά βλέπουμε το πόσο διαφορετικά αντιλαμβάνονταν η διεθνής κοινότητα την έννοια της βιώσιμης ανάπτυξης στις αρχές της χιλιετίας και κατά πόσο άλλαξε αυτό 15 χρόνια αργότερα. Στους Στόχους της Χιλιετίας η βιώσιμη ανάπτυξη αποτελεί αντικείμενο μελέτης ενός μόλις στόχου, ενώ στους Στόχους της Βιώσιμης Ανάπτυξης αναλύεται σε 10 στόχους. Αναφορές προς τη βιώσιμη ανάπτυξη μπορούμε βέβαια να βρούμε και στους επιμέρους στόχους των βασικών στόχων της βιώσιμης ανάπτυξης, οι οποίοι πραγματεύονται κατά κύριο λόγο με άλλο αντικείμενο (όπως ο Στόχος 2). Οι στόχοι 6 και 7 της βιώσιμης ανάπτυξης δύναται να συνδεθούν με τον έβδομο στόχο της χιλιετίας, καθώς στον πρώτο γίνεται λόγος για “ βιώσιμη πρόσβαση στο νερό” και στον δεύτερο για “ βιώσιμη ενέργεια”. Ο στόχος 9 της βιώσιμης ανάπτυξης συνδέεται με τον έβδομο στόχο της χιλιετίας μέσω της βιομηχανίας και της καινοτομίας, αντικείμενα τα οποία σχετίζονται με τον οικονομικό πυλώνα της βιώσιμης ανάπτυξης και ο στόχος 11 μέσω των βιώσιμων πόλεων.

Σε κάθε περίπτωση πρέπει να υπογραμμισθεί ότι είναι σχετικά νωρίς για να γίνει μια ολοκληρωμένη κριτική των Στόχων για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη. Οι στόχοι

υιοθετήθηκαν πρόσφατα , επομένως μια εμπεριστατωμένη και συνολική κριτική τους καθίσταται αδύνατη. Με τις μέχρι τώρα μετρήσεις τους όμως και στοιχεία υπάρχει μια πρώτη εικόνα, η οποία αναδεικνύει την συμβολή τους, αλλά και τις αδυναμίες τους.

Αναντίρρητα οι Στόχοι της Βιώσιμης Ανάπτυξης είναι περισσότερο ολοκληρωμένοι και φιλόδοξοι από τους Στόχους της Χιλιετίας. Οι SDGs είναι καθολικοί στόχοι , ενώ αντιθέτως οι MDGs επικεντρώνονταν στον αναπτυσσόμενο κόσμο¹⁹. Βέβαια ορισμένοι από τους SDGs βρίσκουν μεγαλύτερη εφαρμογή στις χώρες του Νότου , ειδικότερα οι δύο πρώτοι στόχοι. Αυτό συμβαίνει, διότι οι συγκεκριμένοι στόχοι αποτελούν εμβάθυνση του πρώτου Στόχου της Χιλιετίας.

Ακολούθως ο κύριος σκοπός των Στόχων για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη είναι η μετατροπή της Γης σε ένα βιώσιμο πλανήτη. Οι SDGs είναι επίσης περισσότερο συμμετοχικοί από τους MDGs και οι μετρήσεις τους σε μεγάλο βαθμό πιο ακριβείς, καθώς έχουν 221 δείκτες μέτρησης.

Μεγάλη είναι παράλληλα και η σημασία της αρχής “ leaving no one behind ” . Σύμφωνα με αυτή την αρχή, για την επίτευξη της Agenda 2030, όλα τα κράτη, ανεξαρτήτως πλούτου πρέπει να πιάσουν τους κύριους και επιμέρους στόχους των Στόχων για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη²⁰. Η αρχή επεκτείνεται σε όλους τους ανθρώπους, περιλαμβάνοντας μειονότητες, ευαίσθητες κοινωνικές ομάδες κ.α. Η αρχή αναγνωρίζει τη δυσκολία να επιτευχθεί μια άμεση εξίσωση του βιοτικού επιπέδου Βορρά – Νότου και επικεντρώνεται σε ορισμένους κρίσιμους τομείς, για τους οποίους η διεθνής κοινότητα οφείλει να μεριμνήσει. Στους συγκεκριμένους τομείς περιλαμβάνονται , μεταξύ άλλων , το δικαίωμα στην εργασία, και το δικαίωμα στη βιώσιμη ανάπτυξη, η οποία δύναται να οδηγήσει στην επίτευξη όλων των προαναφερθέντων στόχων²¹.

Βέβαια οι Στόχοι για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη εμπεριέχουν και ορισμένες αδυναμίες. Αρχικά η μη ύπαρξη πρωταρχικού στόχου, δίνει τη δυνατότητα σε κάθε χώρα να εστιάσει στον στόχο που θέλει. Επομένως γίνεται εύκολα κατανοητό ότι ορισμένοι εκ των στόχων είναι δευτερεύοντες για πολλές χώρες, ειδικά για τις αναπτυσσόμενες. Οι στόχοι, οι οποίοι εμπίπτουν κατά κύριο λόγο σε αυτή την

¹⁹ Jeffrey D. Sachs, From Millennium Development Goals to Sustainable Development Goals, σελ. 2208

²⁰ Βλ. The Sustainable Development Goals Report 2016

²¹ United Nations Committee for Development Policy (2018) , Leaving no one behind , σελ. 3

κατηγορία είναι οι στόχοι που αφορούν τον περιβαλλοντικό πυλώνα της βιώσιμης ανάπτυξης. Βέβαια δεν είναι και σπάνιες οι περιπτώσεις στις οποίες παρατηρείται και έντονη αδιαφορία ορισμένων κρατών και για τον κοινωνικό πυλώνα της βιώσιμης ανάπτυξης, με το ενδιαφέρον τους να επικεντρώνεται αποκλειστικά στον οικονομικό πυλώνα. Το συγκεκριμένο έλλειμα ιεράρχησης των στόχων δεν αφορά αποκλειστικά τους δεκαεπτά βασικούς στόχους της βιώσιμης ανάπτυξης, αλλά επεκτείνεται και στους επιμέρους στόχους τους.

Επιπροσθέτως τα τελευταία χρόνια γίνεται συχνά κριτική επί των στόχων , ως προς την μέθοδο , βάσει της οποίας το HLPF ενημερώνεται για την πρόοδο των κρατών. Είναι γεγονός ότι ορισμένα κράτη δεν παραδίδουν την ετήσια έκθεση που προβλέπεται ή όταν την παραδίδουν παρουσιάζουν αναξιόπιστα στοιχεία. Η κριτική επιχειρηματολογεί πως δεν γίνεται , χώρες όπως η Ζιμπάμπουε και το Ιράν , να είναι επιφορτισμένες με την επίβλεψη της προόδου των SDGs²².

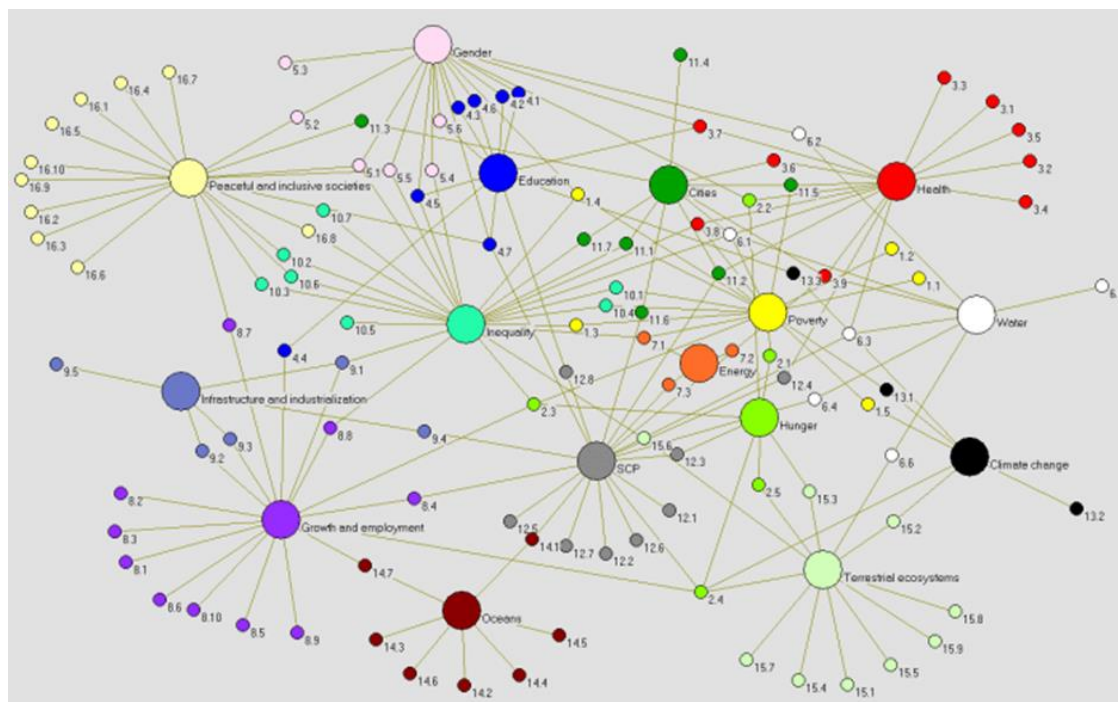
Το κόστος της επίτευξης των στόχων αποτελεί επίσης έναν ανασταλτικό παράγοντα για την άμεση επίτευξη τους. Σύμφωνα με υπολογισμούς το κόστος για την επίτευξη των στόχων μέχρι το έτος 2030 απαιτούνται περίπου εννέα τρισεκατομμύρια δολάρια ετησίως , εκ των οποίων περίπου το 80 % αφορά βασικά έργα υποδομής , ιατροφαρμακευτική περίθαλψη και κίνητρα για επενδύσεις σε αναπτυσσόμενες χώρες και EAX. Το συγκεκριμένο ποσό συχνά πολλαπλασιάζεται αν συνυπολογιστεί το κόστος για την καταπολέμηση της κλιματικής αλλαγής²³. Με τις αναπτυσσόμενες χώρες και τις EAX να συνεφέρουν ελάχιστα στην επίτευξη των στόχων ως προς το οικονομικό σκέλος , το βάρος πέφτει στις χώρες του Βορρά και στις χώρες του “ μεσαίου εισοδήματος “. Σε κάθε περίπτωση πάντως δεν πρέπει να υπονομευτεί η σημασία του DFA , καθώς η μέχρι τώρα πορεία του έχει κριθεί επιτυχημένη.

Ακολούθως βαρύτητα δίνεται στο ύψος των Στόχων. Οι Στόχοι για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη αποτελούν ένα εξαιρετικά πολύπλοκο σύνολο , το οποίο σε ορισμένες περιπτώσεις δύναται να καθυστερήσει ή και να εμποδίσει ακόμη την αποτελεσματική επίτευξη του σκοπού του , δηλαδή την καθολική προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης. Η ύπαρξη 17 στόχων , 169 επιμέρους στόχων και 221 δεικτών

²² J. Smith, How the UN's Sustainable Development Goals undermine democracy (2018) , QuartzAfrica

²³ United Nations Development Programme (2018) , FINANCING THE 2030 AGENDA : United Nations Development Programme January 2018 An Introductory Guidebook for UNDP Country Offices , New York , σελ. 12

μέτρησης αποτελεί σε ορισμένες περιπτώσεις τροχοπέδη για την άμεση επίτευξη τους. Ειδικότερα, αναφορικά με τους επιμέρους Στόχους, το επίπεδο ολοκλήρωσης τους ποικίλει. Όπως και με τους 17 στόχους, έτσι και με τους επιμέρους στόχους, τα κράτη επικεντρώνονται σε αυτούς που έχουν ορισμένα συγκριτικά πλεονεκτήματα ή σε όσους επιζητούν να εξασφαλίσουν περισσότερα οφέλη. Η διεθνής κοινότητα οφείλει να δώσει περισσότερα κίνητρα για την επίτευξη όλων των επιμέρους στόχων.

Σχεδιάγραμμα 1²⁴

Συνοψίζοντας, οι Στόχοι για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη έχουν ως σκοπό την αντικατάσταση των Στόχων της Χιλιετίας, οι οποίοι αν και δεν επιτεύχθηκαν πλήρως, κρίθηκαν ως επιτυχημένοι. Πλέον η ανθρωπότητα περιμένει ένα σημαντικό έργο από τους Στόχους για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη, καθώς σε αντίθεση με το 2000 σήμερα υπάρχει η εμπειρία, ένα κανονιστικό πλαίσιο και η τεχνογνωσία για την επίτευξη των στόχων. Η ισοτιμία των στόχων αποτελεί μονόδρομο για τη βιωσιμότητα του πλανήτη και ως εκ τούτου βλέπουμε πως και οι τρεις πυλώνες της βιώσιμης ανάπτυξης διαδραματίζουν ένα κρίσιμο ρόλο στην Agenda 2030. Παράλληλα τα μαθήματα από τους MDGs δεν πρέπει σε καμία περίπτωση να θεωρηθούν ασήμαντα. Οι μετρήσεις των αναπτυσσόμενων κρατών και των ελάχιστα αναπτυγμένων, πρέπει να

²⁴ Αναδημοσίευση από <https://oecd-development-matters.org/>

διασταυρώνονται και από άλλες πηγές, ενώ η σύμπραξη του ιδιωτικού τομέα θεωρείται αναγκαία²⁵.

Ενότητα Πέμπτη : Ο Στόχος 6 της Βιώσιμης Ανάπτυξης

Αρχικά το δικαίωμα της πρόσβασης των ανθρώπων σε καθαρό νερό και εγκαταστάσεις υγιεινής , είχε μεν συζητηθεί στα πλαίσια πολλαπλών Συνδιασκέψεων , αλλά δεν υφίστατο νομικά πριν την αυγή της νέας χιλιετίας. Η συμβολή των Αναπτυξιακών Στόχων της Χιλιετίας , καθώς και τα στοιχεία που προέκυψαν από τις μετρήσεις τους , υπήρξε βέβαια καθοριστική για την προώθηση του δικαιώματος και την περαιτέρω προβολή του ζητήματος σε διεθνές επίπεδο.

Βέβαια οι Στόχοι της Χιλιετίας δεν συμπεριλάμβαναν το δικαίωμα στο νερό ως κύριο στόχο , ανάμεσα στους οκτώ , αλλά ως επιμέρους Στόχο του πρώτου Στόχου “ Εξάλειψη της ακραίας φτώχειας και πείνας “ και του έβδομου Στόχου “ Διασφάλιση της περιβαλλοντικής βιωσιμότητας “. Αναφορικά με τους επιμέρους Στόχους του Στόχου 1 το δικαίωμα στο νερό δεν αναφέρεται ρητά , αλλά εννοείται ιδιαίτερα στον επιμέρους Στόχο 1.C “ μείωση κατά το ήμισυ του ποσοστού των ανθρώπων που υποφέρουν από ακραία πείνα “ , ενώ αναφέρετε ρητά ως επιμέρους Στόχος 7.C “ μείωση κατά το ήμισυ του ποσοστού των ανθρώπων χωρίς βιώσιμη πρόσβαση σε νερό και υπηρεσίες υγιεινής “ του έβδομου Στόχου.

Αναντίρρητα οι Στόχοι της Χιλιετίας προώθησαν σημαντικά το δικαίωμα στο νερό , καθώς μεταξύ 1990 και 2015 2 δισεκατομμύρια άνθρωποι απέκτησαν πρόσβαση σε πόσιμο νερό και εγκαταστάσεις υγιεινής. Παρ’ όλα αυτά σήμερα όμως 1,2 δισεκατομμύρια άνθρωποι εξακολουθούν να στερούνται πρόσβαση σε πόσιμο νερό²⁶, ενώ η κλιματική αλλαγή σε συνδυασμό με την δημογραφική έκρηξη που βιώνουν οι περισσότερες αναπτυσσόμενες χώρες , το ζήτημα φαντάζει πιο επίκαιρο από ποτέ.

²⁵ Jeffrey D. Sachs, From Millennium Development Goals to Sustainable Development Goals, σελ. 2211

²⁶ Neelima Rajvaidya , Dilip Kumar Markandey (2005), Water : Characteristics and Properties , A.P.H. Publishing Corporation , New Delhi , σελ. 1

Οι Στόχοι της Βιώσιμης Ανάπτυξης έδωσαν μεγαλύτερη βαρύτητα στο συγκεκριμένο ζήτημα. Το 2015 υιοθετήθηκε στα πλαίσια της 70ης Γενικής Συνέλευσης του Ο.Η.Ε. η Agenda 2030 για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη²⁷ (ψήφισμα 70/1) και ως εκ τούτου οι 17 Στόχοι της Βιώσιμης Ανάπτυξης. Ο 6ος SDG είναι το “ δικαίωμα σε καθαρό νερό και εγκαταστάσεις υγιεινής για όλους “. Παρατηρούμε λοιπόν ότι η Agenda 2030 αναβαθμίζει το δικαίωμα στο νερό από επιμέρους Στόχο σε κύριο Στόχο , τον οποίο εξειδικεύει περαιτέρω με 8 επιμέρους Στόχους. Πιο συγκεκριμένα ο Στόχος 6 της Βιώσιμης Ανάπτυξης , υποδιαιρείται :

TARGET 6-1 SAFE AND AFFORDABLE DRINKING WATER	TARGET 6-2 END OPEN DEFECTION AND PROVIDE ACCESS TO SANITATION AND HYGIENE	TARGET 6-3 IMPROVE WATER QUALITY, WASTEWATER TREATMENT AND SAFE REUSE	TARGET 6-4 INCREASE WATER-USE EFFICIENCY AND ENSURE FRESHWATER SUPPLIES
TARGET 6-5 IMPLEMENT INTEGRATED WATER RESOURCES MANAGEMENT	TARGET 6-6 PROTECT AND RESTORE WATER-RELATED ECOSYSTEMS	TARGET 6-A EXPAND WATER AND SANITATION SUPPORT TO DEVELOPING COUNTRIES	TARGET 6-B SUPPORT LOCAL ENGAGEMENT IN WATER AND SANITATION MANAGEMENT

Πίνακας 3²⁸

Αρχικά , η σημασία του Στόχου 6 της Βιώσιμης Ανάπτυξης έγκειται στο γεγονός ότι δεν στοχεύει απλώς στην παροχή και συντήρηση δικτύων ύδρευσης και αποχέτευσης

²⁷ Βλ. United Nations (2015) , Transforming our world : The 2030 Agenda for Sustainable Development (A/RES /701) , σελ. 20

²⁸ Αναδημοσίευση από <https://opendevdevelopmentcambodia.net/topics/sdg-6-clean-water-and-sanitation/>

όπως ο MDG 7.C , αλλά επιχειρεί να διευρύνει το ζήτημα της πρόσβασης στο νερό , περιλαμβάνοντας την βιώσιμη διαχείριση του ύδατος και των πηγών του. Ακολουθώντας σημαντικό ρόλο διαδραματίζει και η διατύπωση του ίδιου του Στόχου , καθώς χρησιμοποιείται ο όρος για “ όλους ” , γεγονός , το οποίο υποδεικνύει τον καθολικό χαρακτήρα των SDGs. Αναφορικά με τον επιμέρους Στόχο 6.1 , είναι φανερό η αναφορά στο Γενικό Σχόλιο αρ. 15 , καθώς γίνεται λόγος για φθινό νερό. Επομένως ο SDG 6.1 , αναγνωρίζει εν μέρει την οικονομική διάσταση του νερού ως αγαθό , αλλά επαναλαμβάνει ότι η πρόσβαση σε αυτό αποτελεί προτεραιότητα και ως εκ τούτου οφείλει να είναι οικονομική , ενώ οι προσδιορισμοί “ παγκόσμια ” και “ δίκαιη ” , αναφορικά με την κατανομή του νερού , υπογραμμίζουν την καθολικότητα του Στόχου. Παράλληλα , όπως άλλωστε προαναφέρθηκε , η εμπειρία της υιοθέτησης και εφαρμογής των Στόχων της Χιλιετίας από τη διεθνή κοινότητα , δίνει σημαντική ώθηση στους SDGs. Η εφαρμογή των MDGs απέδειξε ότι ένα από τα μεγαλύτερα μειονεκτήματα τους ήταν η απουσία των απαραίτητων δεικτών μέτρησης , καθώς οι υπάρχοντες δεν λειτούργησαν αποτελεσματικά. Ο Στόχος 6 της Βιώσιμης Ανάπτυξης διαθέτει 11 δείκτες μέτρησης. Για τον επιμέρους Στόχο 6.1 ο δείκτης (6.1.1.) είναι το ποσοστό των ανθρώπων που έχει πρόσβαση σε ασφαλή δίκτυα πόσιμου νερού , ενώ το ρόλο του θεματοφύλακα και των μετρήσεων έχει αναλάβει η UNICEF και ο Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας.

Πίνακας 4²⁹

Ο επιμέρους Στόχος 6.2 αφορά το έτερο σκέλος του δικαιώματος , δηλαδή την παγκόσμια πρόσβαση σε υπηρεσίες υγιεινής. Ο Στόχος επιχειρεί να δώσει τέλος στις περιπτώσεις ανοιχτής αφόδευσης , οι οποίες έχουν δημιουργήσει σημαντικά υγειονομικά προβλήματα στις αναπτυσσόμενες χώρες. Η πρακτική της ανοιχτής

²⁹ Αναδημοσίευση από <https://sustainabledevelopment.un.org/>

αφόδευσης εγείρει σημαντικά ζητήματα , καθώς ο άνθρωπος είναι ευάλωτος σε διαφόρου τύπου μολύνσεις , αλλά και σε ενδεχόμενες επιθέσεις φιδιών. Οι γυναίκες όλων των ηλικιών είναι περισσότερο ευάλωτες σε ανάλογου τύπου μολύνσεις , ενώ το ίδιο ισχύει και για τις ευάλωτες κοινωνικές ομάδες. Πάντως σύμφωνα με στοιχεία της Παγκόσμιας Τράπεζας³⁰ , το ποσοστό των ανθρώπων που καταφεύγουν στη συγκεκριμένη πρακτική έχει μειωθεί από 22 % το 2000 σε 9% το 2017 , αλλά το γεγονός αυτό , δεν αποτελεί σε καμία περίπτωση αιτία εφησυχασμού. Ο δείκτης 6.2.1 είναι το ποσοστό των ανθρώπων που έχει πρόσβαση σε ασφαλείς υπηρεσίες υγιεινής , συμπεριλαμβανομένου πλύσης χεριών με σαπούνι και οι μετρήσεις γίνονται και σε αυτή την περίπτωση από την UNICEF και τον Παγκόσμιο Οργανισμό Υγείας.

Επιπροσθέτως ο επιμέρους Στόχος 6.3 επικεντρώνεται στην βελτίωση της ποιότητας του πόσιμου νερού και κάνει ιδιαίτερη αναφορά στην πρακτική dumping , για την οποία υπογραμμίζει ότι είναι απαραίτητη η άμεσα εξάλειψη της. Το dumping είναι η πρακτική , κατά την οποία ένα προϊόν πωλείται σε τιμή χαμηλότερη του κόστους παραγωγής του με σκοπό τη δημιουργία μονοπωλίου , όπου ο παραγωγός δύναται να καθορίζει μόνος του την τιμή των προϊόντων . Παρατηρούμε πάντως ότι χρησιμοποιείται ο όρος “ κατά το ήμισυ “ , αναφορικά με το ποσοστό των ακατέργαστων λυμάτων. Ο όρος χρησιμοποιείται εν μέρει λόγω και του “ progressive realization “ , καθώς δεν θεωρήθηκε ρεαλιστικό ότι η συγκεκριμένη πρακτική θα καταργηθεί από τις αναπτυσσόμενες χώρες και τις EAX μέχρι το 2030. Βέβαια αυτό δεν σημαίνει ότι οι συγκεκριμένες χώρες δεν οφείλουν να βελτιώσουν σημαντικά την ποιότητα του νερού τους. Η αναφορά στην ανακύκλωση και την επαναχρησιμοποίηση των προϊόντων σκοπεύει στη διεύρυνση της επαφής των ανθρώπων με την βιώσιμη ανάπτυξη και την κυκλική οικονομία. Η ανακύκλωση αποτελεί ένα από τα κλειδιά της βιώσιμης ανάπτυξης , καθώς μέσω αυτής ο άνθρωπος μειώνει το αποτύπωμά του επί του πλανήτη. Αξίζει να σημειωθεί ότι η ανακύκλωση εκτός από απόβλητα , δύναται να αφορά και το νερό , αλλά στις περισσότερες των περιπτώσεων το συγκεκριμένο νερό δεν είναι θεωρείται πόσιμο. Βέβαια σε αρκετές χώρες οι οποίες μαστιίζονται από την λειψυδρία έχουν αναπτυχθεί αντίστοιχες εγκαταστάσεις , οι οποίες δύναται να παρέχουν νερό κυρίως σε περιόδους κρίσεων και πάντα υπό τους κανονισμούς του Π.Ο.Ε. Ο στόχος 6.3 διαθέτει δύο δείκτες μετρήσεως. Ο πρώτος (6.3.1.) αφορά το ποσοστό των αποβλήτων που έχει επεξεργασθεί και ο δεύτερος (6.3.2.) αφορά το

³⁰ <https://data.worldbank.org/indicator/SH.STA.ODFC.ZS>

ποσοστό του νερού που περιβάλλεται από υγιή σώματα νερού. Θεματοφύλακας για τον πρώτο δείκτη είναι ο Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας , το Τμήμα των Η.Ε. για τη Στατιστική και το UN – Habitat , ενώ για τον δεύτερο δείκτη το Περιβαλλοντικό Πρόγραμμα των Η.Ε. (UNEP).

Επιπλέον ο επιμέρους Στόχος 6.4 θέτει στην ατζέντα το ζήτημα της λειψυδρίας , η οποία ταλανίζει δεκάδες χώρες , ιδιαίτερα τα αναπτυσσόμενα κράτη της Αφρικής. Η Agenda 2030 προτείνει την αντιμετώπιση του συγκεκριμένου φαινομένου μέσω της ορθολογικής χρήσης των υδάτινων πόρων. Η συγκεκριμένη πρακτική είναι εξαιρετικά αποδοτική για τη γεωργία , καθώς αυξάνει τη διαθεσιμότητα του νερού άρδευσης και μειώνει το απαιτούμενο νερό λόγω των μη ωφέλιμων πρακτικών καλλιέργειας. Είναι βέβαια προφανές , ότι η εξοικονόμηση υδάτινων πόρων από την γεωργία , ένα επάγγελμα το οποίο απαιτεί εκτεταμένη χρήση νερού , λειτουργεί προς όφελος των ανθρώπων. Βέβαια η λειψυδρία δεν δύναται να αντιμετωπιστεί μόνο με αυτό τον τρόπο , αλλά πρέπει να προωθηθεί περαιτέρω η μεταφορά τεχνολογίας από το Βορρά στο Νότο , αλλά και η πληροφόρηση και ως εκ τούτου οι αναπτυσσόμενες χώρες να εξοικειωθούν με τη βιώσιμη χρήση του νερού. Ο Στόχος 6.4 διαθέτει επίσης δύο δείκτες. Ο 6.4.1. αφορά την μέτρηση της αλλαγής της αποδοτικότητας της χρήσης του νερού σε βάθος χρόνου και ο 6.4.2. αφορά το μέγεθος της αφαίρεσης του νερού ως ποσοστό από τους διαθέσιμους υδάτινους πόρους. Τον έλεγχο των δύο συγκεκριμένων δεικτών έχει αναλάβει η Διεθνής Οργάνωση Τροφίμων και Γεωργίας.

Συνεχίζοντας , ο επιμέρους Στόχος 6.5 κάνει λόγο για την ολοκληρωμένη διαχείριση των υδάτινων πόρων. Η ολοκληρωμένη διαχείριση των υδάτινων πόρων εμφανίστηκε για πρώτη φορά στην ατζέντα της διεθνούς κοινότητας στο Mar Del Plata το 1977 και το 1992 στο Ρίο αναδείχθηκε η σημασία που δύναται να διαδραματίσει στο μέλλον. Η ολοκληρωμένη διαχείριση των υδάτινων πόρων , σύμφωνα με τον επίσημο ορισμό της Παγκόσμιας Συνεργασία για το Νερό , είναι η διαδικασία , η οποία προωθεί την συντονισμένη ανάπτυξη και διαχείριση του νερού , του εδάφους και των σχετικών πόρων με σκοπό την μεγιστοποίηση της οικονομικής και κοινωνικής ευημερίας , με δίκαιο τρόπο και χωρίς να θέτει σε κίνδυνο την βιωσιμότητα των οικοσυστημάτων “ . Η εφαρμογή της βασίζεται σε τρεις πυλώνες. Αρχικά ο πρώτος πυλώνας αφορά την κοινωνική δικαιοσύνη και προϋποθέτει την πρόσβαση όλων των ανθρώπων σε ένα δίκαιο σύστημα ύδρευσης. Στη συνέχεια ο δεύτερος πυλώνας αφορά τη μεγιστοποίηση του οφέλους. Άρα είναι απαραίτητο να μεγιστοποιείται το όφελος με την πρόσβαση

όσο το δυνατόν μεγαλύτερου αριθμού ανθρώπων στο σύστημα ύδρευσης. Σαφώς σε αυτό το επίπεδο δύναται να προωθηθεί το ζήτημα και από τον ιδιωτικό τομέα , αλλά πάντα υπό την επίβλεψη του κράτους. Τέλος ο τρίτος πυλώνας πραγματεύεται την οικολογική βιωσιμότητα , η οποία είναι επιφορτισμένη με την προστασία των υδάτινων οικοσυστημάτων. Ο πρώτος δείκτης του συγκεκριμένου Στόχου , δηλαδή ο 6.5.1. αφορά το ποσοστό της υλοποίησης της ολοκληρωμένης διαχείρισης των υδάτινων πόρων (0 – 100) με θεματοφύλακα την UNEP , ενώ ο 6.5.2. αναφέρεται στην αναλογία της διασυννοριακής λεκάνης με λειτουργική ρύθμιση για συνεργασία επί του νερού , ενώ τις μετρήσεις τις έχει αναλάβει η UNESCO και η UNECE.

Ακολούθως ο Στόχος 6.6 αναφέρεται στην προστασία και αποκατάσταση των υδρόβιων οικοσυστημάτων , συμπεριλαμβανομένων των βουνών, των δασών, των υγροτόπων, των ποταμών και των λιμνών. Σε αυτό το σημείο παρατηρούμε αρχικά ένα μοτίβο , καθώς είναι φανερή η σύνδεση μεταξύ του καθενός επιμέρους Στόχου και του προηγούμενου. Αναφορικά με τα διαφόρου τύπου οικοσυστήματα , είναι επίσης φανερό ότι ο Στόχος θέτει ως καταληκτική ημερομηνία επίτευξης του σκοπού του το 2020 , σε αντίθεση με όλους τους υπόλοιπους Στόχους που θέτουν το 2030. Το γεγονός αυτό καταδεικνύει το επείγον της κατάστασης της προστασίας και αποκατάστασης των οικοσυστημάτων , καθώς οι επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής είναι ήδη ορατές και η ανθρωπότητα οφείλει να ‘‘ θωρακίσει ‘‘ τον πλανήτη. Ο Στόχος 6.6 διαθέτει έναν δείκτη , τον δείκτη 6.6.1. , ο οποίος μετράει την αλλαγή του μεγέθους όλων των οικοσυστημάτων , τα οποία σχετίζονται με το νερό. Θεματοφύλακας του 6.6.1. είναι η UNEP και η Σύμβαση Ραμσάρ για τους Υγροβιότοπους Διεθνούς Σημασίας.

SDG 6 Global Indicators

INDICATORS	TIER	CUSTODIANS
6.1.1 Proportion of population using safely managed drinking water services	II	WHO, UNICEF
6.2.1 Proportion of population using safely managed sanitation services, including a hand-washing facility with soap and water	II	WHO, UNICEF
6.3.1 Proportion of wastewater safely treated	II	WHO, UN-Habitat, UNSD
6.3.2 Proportion of bodies of water with good ambient water quality	II	UN Environment
6.4.1 Change in water-use efficiency over time	II	FAO
6.4.2 Level of water stress: freshwater withdrawal as a proportion of available freshwater resources	I	FAO
6.5.1 Degree of integrated water resources management implementation (0-100)	I	UN Environment
6.5.2 Proportion of transboundary basin area with an operational arrangement for water cooperation	I	UNESCO, UNECE
6.6.1 Change in the extent of water-related ecosystems over time	I	UN Environment, Ramsar
6.a.1 Amount of water- and sanitation-related official development assistance that is part of a government-coordinated spending plan	I	WHO, UN Environment, OECD
6.b.1 Proportion of local administrative units with established and operational policies and procedures for participation of local communities in water and sanitation management	I	WHO, UN Environment, OECD

Πίνακας 5³¹

Ο επιμέρους Στόχος 6.Α αφορά την προώθηση της διεθνούς συνεργασίας και την μεταφορά της τεχνολογίας. Σαφώς ο αναπτυγμένος Βορράς οφείλει να “ εξοπλίσει ” τον αναπτυσσόμενο Νότο προκειμένου να δημιουργηθεί ένα κοινό μέτωπο για την βιώσιμη ανάπτυξη και την προώθηση του δικαιώματος στο νερό. Αναντίρρητα οι ΕΑΧ και οι αναπτυσσόμενες χώρες δύνανται να λειτουργούν και με βάση το “ progressive realization ” , ενώ οι αναπτυγμένες χώρες πρέπει να προωθήσουν περαιτέρω τη βιώσιμη ανάπτυξη , εξοικειώνοντας το Νότο με βιώσιμες πρακτικές όπως η αφαλάτωση για την παραγωγή πόσιμου νερού και η επεξεργασία των λυμάτων. Ο δείκτης 6.a.1. αφορά το ποσοστό της επίσημης αναπτυξιακής βοήθειας , το οποίο σχετίζεται με το νερό και τις υπηρεσίες υγιεινής που αποτελεί τμήμα κυβερνητικού σχεδίου δαπανών και ο έλεγχος του γίνεται από τον Παγκόσμιο Οργανισμό Υγείας , την UNEP και τον ΟΟΣΑ.

Συνοψίζοντας είναι φανερό ότι υπάρχουν ελάχιστα περιθώρια επιτυχίας σε περίπτωση που ο τοπικός πληθυσμός μείνει αμέτοχος και μακριά από τις εξελίξεις. Επομένως ο επιμέρους Στόχος 6.Β αφορά την βελτίωση της πληροφόρησης των ντόπιων , οι οποίοι πρέπει να επιμορφώνονται επί του θέματος της βιώσιμης

³¹ Αναδημοσίευση από <https://www.unwater.org/>

ανάπτυξης και να συμμετέχουν σε κοινωνικές δράσεις. Σκοπός δηλαδή του συγκεκριμένου στόχου αποτελεί οι πολίτες να γίνουν συμμετοχοί των δραστηριοτήτων. Αναντίρρητα η μεταφορά τεχνολογίας από τον Βορρά αποτελεί σημαντική παράμετρο , αλλά χωρίς την ενεργή παρουσία του τοπικού πληθυσμού , το έργο της διεθνούς κοινότητας γίνεται σαφώς δυσκολότερο. Είναι καθήκον λοιπόν των κρατών να παρέχουν την απαραίτητη πληροφόρηση στους πολίτες και καθήκον των πολιτών να αναλαμβάνουν δράση για την προώθηση του δικαιώματος στο νερό. Ο δείκτης 6.b.1. αναφέρεται στο ποσοστό των τοπικών μονάδων διοίκησης που έχουν καθορίσει λειτουργικές πολιτικές για την συμμετοχή των τοπικών κοινωνιών στη διαχείριση του νερού και της υγιεινής και ο έλεγχος του γίνεται από τον Παγκόσμιο Οργανισμό Υγείας , την UNEP και τον ΟΟΣΑ.

Κεφάλαιο Δεύτερο : Το δικαίωμα στο νερό και την υγιεινή

Ενότητα Πρώτη : Το νερό ως αγαθό

Το δικαίωμα στο νερό , αποτελεί ένα ζήτημα , το οποίο απασχολεί τη διεθνή κοινότητα τις τελευταίες δεκαετίες. Αναντίρρητα όμως η συγκεκριμένη συζήτηση απασχολεί τις ανθρώπινες κοινωνίες εδώ και αιώνες. Μάλιστα τις τελευταίες δεκαετίες , το δικαίωμα στο νερό , υπερασπίστηκε σθεναρά από πολυάριθμα κινήματα σε δεκάδες χώρες , τα οποία το χαρακτήριζαν ως δημόσιο αγαθό , δηλαδή κοινωνικό αγαθό , το οποίο ως εκ τούτου πρέπει να είναι προσβάσιμο προς όλους.

Το καθεστώς του νερού , δηλαδή η αναγνώριση του ως κοινωνικό ή οικονομικό αγαθό , αποτελεί ένα πολύπλευρο ζήτημα , το οποίο παραμένει επίκαιρο ακόμη και σήμερα. Αρχικά πρέπει να γίνει μια σαφής διάκριση μεταξύ των ορισμών “ δημόσιο “ και “ οικονομικό “ αγαθό.

Σύμφωνα με την οικονομολόγο , καθηγήτρια του Πανεπιστημίου Χάρβαρντ και μέλος του Γαλλικού Συμβουλίου Οικονομικών Αναλύσεων (CAE)

Stefanie Stantcheva³², ένα αγαθό δύναται να χαρακτηριστεί δημόσιο , εάν ανήκει σε μία εκ των 2 υπό – κατηγοριών :

- Απολύτως Δημόσια Αγαθά : Η συγκεκριμένη υπό – κατηγορία δημόσιων αγαθών , αναφέρεται στα δημόσια αγαθά , τα οποία χαρακτηρίζονται ως “ μη ανταγωνιστικά στην κατανάλωση “ και “ μη αποκλειστικά “. Χαρακτηριστικό παράδειγμα Απολύτως Δημόσιου Αγαθού , αποτελεί το οξυγόνο.
- Μη Απολύτως Δημόσια Αγαθά : Η συγκεκριμένη υπό – κατηγορία δημόσιων αγαθών , αναφέρεται στα δημόσια αγαθά , τα οποία εμπεριέχουν τους δύο προαναφερθέντες όρους , αλλά όχι πλήρως. Χαρακτηριστικό παράδειγμα Μη Απολύτως Δημόσιου Αγαθού αποτελεί ένα κατελιημμένο παγκάκι.

Ο όρος “ μη ανταγωνιστικά στην κατανάλωση “ υποδηλώνει ότι η κατανάλωση του δημόσιου αγαθού από ένα άτομο , δεν εμποδίζει τη δυνατότητα της κατανάλωσης του αγαθού , από ένα άλλο άτομο. Παράλληλα με τον όρο “ μη αποκλειστικά “ υποδηλώνεται ότι δεν γίνεται ένα άτομο να στερήσει από κάποιο άλλο άτομο τη δυνατότητα κατανάλωσης του αγαθού.

Αντιθέτως οι συγκεκριμένοι όροι δεν υφίστανται στην περίπτωση των ιδιωτικών αγαθών. Τα ιδιωτικά αγαθά δεν είναι σε καμία περίπτωση “ μη ανταγωνιστικά στην κατανάλωση “ ή “ μη αποκλειστικά “. Αντιθέτως προκύπτουν ως αποτέλεσμα της παραγωγικής προσπάθειας του ανθρώπου και αποτελούν προϊόν αγοράς. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η συνδρομή σε ένα γυμναστήριο. Σε κάθε περίπτωση όμως ένα αγαθό , δύναται να αλλάξει καθεστώς , δηλαδή υπάρχει πάντα η πιθανότητα ένα δημόσιο αγαθό των ημερών μας , στο μέλλον να αποτελεί ιδιωτικό αγαθό³³.

Η διεθνής κοινότητα , επιχείρησε για πρώτη φορά να καθορίσει το καθεστώς του νερού το 1992 με τη Δήλωση του Δουβλίνου , στα πλαίσια της Διεθνούς Διάσκεψης για το Νερό και το Περιβάλλον. Στο Δουβλίνο συμμετείχαν 28 όργανα του ΟΗΕ , η Παγκόσμια Τράπεζα, ο Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας, 14 Διεθνείς

³² Stefanie Stantcheva (2017) , Public Economics: Designing Government Policy , Harvard University , σελίδα 2131

³³ UNITED NATIONS INDUSTRIAL DEVELOPMENT ORGANIZATION (2008) , Public Goods for Economic Development , UNIDO Publication , Βιέννη , σελ. 104

Οργανισμοί και 38 ΜΚΟ αλλά και 114 κράτη. Η Δήλωση , αρχικά αναγνώριζε τη σημασία του νερού για την ανθρώπινη ζωή και υιοθέτησε τέσσερις αρχές. Η τέταρτη αρχή όμως , αποτέλεσε σημείο αντιπαράθεσης, καθώς αναφέρει το νερό ως οικονομικό αγαθό. Πιο συγκεκριμένα η τέταρτη Αρχή της Δήλωσης του Δουβλίνου αναφέρει :

“ ...Το νερό εμπεριέχει μία οικονομική αξία σε όλες τις χρήσεις του και ως εκ τούτου πρέπει να χαρακτηρίζεται ως οικονομικό αγαθό ... είναι ζωτικής σημασίας να αναγνωρίσουμε πρώτα το δικαίωμα όλων των ανθρώπων για πρόσβαση σε πόσιμο νερό και εγκαταστάσεις υγιεινής σε μία εύλογη τιμή... η διαχείριση του νερού ως οικονομικό αγαθό είναι απαραίτητη για την αποτελεσματική και κατάλληλη χρήση του και υποστηρίζει την διατήρηση και προστασία των υδάτινων πηγών... ”

Παρατηρούμε λοιπόν , ότι η Δήλωση του Δουβλίνου αναγνωρίζει ρητά το νερό ως οικονομικό αγαθό. Βέβαια η συγκεκριμένη Αρχή στη συνέχεια προωθεί το δικαίωμα στο πόσιμο νερό³⁴, αναφέροντας ότι η πρόσβαση σε αυτό , αλλά και σε εγκαταστάσεις υγιεινής αποτελεί προτεραιότητα. Η Δήλωση υπεραμύνεται της άποψης ότι το νερό αποτελεί οικονομικό αγαθό , θεωρώντας ότι μέσω ενός εύλογου αντιτίμου , το οποίο καλούνται να πληρώσουν όλοι οι άνθρωποι ανεξαρτήτως οικονομικής κατάστασης , προστατεύονται τα παγκόσμια αποθέματα νερού.

Αναντίρρητα όμως , ορισμένες ομάδες πληθυσμού δεν έχουν τη δυνατότητα πληρωμής, με αποτέλεσμα να μην τους επιτρέπεται η πρόσβαση σε καθαρό και πόσιμο νερό. Για αυτόν τον λόγο η διεθνής κοινότητα αποφάσισε να αναγνωρίσει το δικαίωμα στο νερό και ως ανθρώπινο, το οποίο είτε απορρέει και είναι συνυφασμένο με άλλα ανθρώπινα δικαιώματα είτε θεωρείται ανεξάρτητο δικαίωμα, ώστε να διασφαλιστεί η ίση κατανομή του. Η έννοια της αναγνώρισης του νερού ως οικονομικό αγαθό υποστηρίζεται από πολλούς διεθνείς δρώντες, οι οποίοι υποστηρίζουν πως η οικονομική αξία του χρειάζεται και σχετίζεται με χαρακτηριστικά που προβλέπονται στην παροχή νερού όπως τεχνολογίες, εγκαταστάσεις και εργοστάσια για παραγωγή και παροχή αυτών των υπηρεσιών.

³⁴ Sharmila L. Murthy JD (2013) , MPA , The Human Right(s) to Water and Sanitation : History , Meaning and the Controversy Over – Privatization , Berkeley Journal of International Law , σελ. 94

Το δικαίωμα σε πόσιμο νερό , ανακηρύχθηκε ως ανθρώπινο δικαίωμα από τον Ο.Η.Ε. το 2010 , στα πλαίσια της Γενικής Συνόδου στις 28 Ιουλίου³⁵ μέσω του Ψηφίσματος 64 / 292. Επομένως , αν και το νερό έχει χαρακτηριστεί από τη Διεθνή Διάσκεψη για το Νερό και το Περιβάλλον στο Δουβλίνο ως οικονομικό / ιδιωτικό αγαθό , είναι φανερό ότι δεν δύναται να αντιμετωπιστεί με τον ίδιο τρόπο , όπως τα υπόλοιπα ιδιωτικά αγαθά.

Βέβαια ορισμένοι οικονομολόγοι έχουν επιχειρήσει να δώσουν την δική τους προσέγγιση , αναφορικά με το ζήτημα. Χαρακτηριστικά ο Chris White , διακεκριμένος περιβαλλοντολόγος – οικονομολόγος , παραθέτει μια διαφορετική σύνδεση μεταξύ νερού – ιδιωτικών αγαθών – ανθρώπινου δικαιώματος. Σύμφωνα με τον Chris White λοιπόν , η πρόσβαση στο νερό αποτελεί ανθρώπινο δικαίωμα , διότι η ανθρώπινη ζωή είναι πλήρως αλληλένδετη με το νερό , ενώ η διακοπή της πρόσβασης στο νερό σε οποιονδήποτε άνθρωπο , λόγω αδυναμίας πληρωμής κρίνεται ως “ ανήθικη “. Βέβαια ο White εκφράζει τις επιφυλάξεις του κατά πόσο η πρόσβαση στο νερό συνεχίζει να αποτελεί ανθρώπινο δικαίωμα , εφόσον οι βασικές ανθρώπινες ανάγκες έχουν εκπληρωθεί³⁶. Ο White , όπως και άλλοι έγκριτοι περιβαλλοντολόγοι – οικονομολόγοι³⁷, τοποθετεί τη μέση ανθρώπινη κατανάλωση , η οποία πρέπει να θεωρείται ως ανθρώπινο δικαίωμα , περίπου σε 50 – 100 λίτρα νερού την ημέρα ανά άτομο , βασιζόμενος σε στοιχεία του Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας. Παράλληλα η μέση κατά κεφαλήν κατανάλωση νερού , η οποία δύναται να θεωρηθεί ανθρώπινο δικαίωμα , έχει απασχολήσει και τον Ο.Η.Ε. , σύμφωνα με έκθεση του οποίου το 2006 , οι περισσότεροι άνθρωποι , οι οποίοι στερούνται της πρόσβασης σε πόσιμο νερό , χρησιμοποιούν μόλις 5 λίτρα νερού την ημέρα.

Συνοψίζοντας η ανακήρυξη του νερού ως οικονομικό αγαθό αποτέλεσε προϊόν συμβιβασμού μεταξύ εκείνων , οι οποίοι επιθυμούσαν την αντιμετώπιση του νερού σαν τα λοιπά ιδιωτικά αγαθά και όσων ήθελαν το νερό να αντιμετωπίζεται ως βασική ανθρώπινη ανάγκη. Αναντίρρητα το νερό δεν αντιμετωπίζεται σήμερα , όπως

³⁵ United Nations – General Assembly (2010) , Resolution adopted by the General Assembly on 28 July 2010 - 64/292. The human right to water and sanitation , Sixty-fourth session Agenda item 48 , σελ. 2

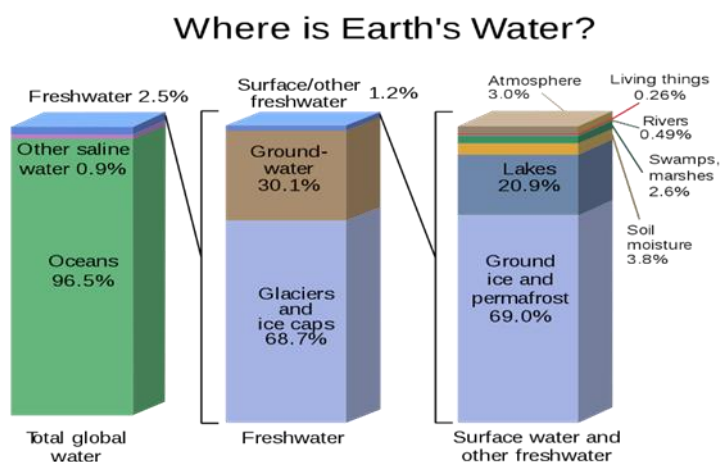
³⁶ Chris White (2015) , Understanding water markets: Public vs. private goods , Global Water Forum , σελ. 1

³⁷ Wai Wah Chan , Green

τα υπόλοιπα οικονομικά αγαθά , αλλά σε καμία περίπτωση δεν αποτελεί αγαθό προσβάσιμο σε όλους.

Ενότητα Δεύτερη : Το κανονιστικό περιεχόμενο του δικαιώματος σε καθαρό και πόσιμο νερό

Το νερό αποτελεί την υπέρτατη πηγή ζωής. Είναι το ουσιώδες στοιχείο , αδιαίρετο και αλληλένδετο με την ανθρώπινη ζωή, καθώς επίσης αναδεικνύεται και ως ένας πολύτιμος φυσικός πόρος για την επιβίωση κάθε ζωντανού οργανισμού στον πλανήτη. Σήμερα μόνο το 1,3% του συνολικού γλυκού νερού στη Γη βρίσκεται σε πηγές επιφανειακών υδάτων όπως είναι οι λίμνες, τα ποτάμια και τα ρέματα. Όπως παρατηρείται στο παρακάτω Διάγραμμα το 96,5% του νερού στον πλανήτη βρίσκεται στις θάλασσες και μόνο το 2,5% αντιστοιχεί στα αποθέματα πόσιμου νερού.

Διάγραμμα 1³⁸

Πόσιμο νερό είναι το νερό που είναι κατάλληλο για πόση και μπορεί να είναι είτε απ' ευθείας φυσικό νερό ή μετά από επεξεργασία του στα “δυλιστήρια” νερού ή να προέρχεται από θαλασσινό νερό μετά από αφαλάτωση. Το πόσιμο νερό πρέπει να είναι άχρουν και άοσμο αλλά με ευχάριστη αίσθηση γεύσης λόγω των περιεχομένων

³⁸ Αναδημοσίευση από <https://www.e-education.psu.edu/earth103/node/701>

αλάτων³⁹. Σήμερα το 30,1 % του πόσιμου νερού προέρχεται από υπόγεια ύδατα , ενώ το 68,7% βρίσκεται αποθηκευμένο σε παγετώνες.

Σήμερα 1,2 δισεκατομμύρια άνθρωποι δεν έχουν πρόσβαση σε καθαρό πόσιμο νερό⁴⁰. Αυτό σημαίνει ότι περίπου το ένα όγδοο του διαρκώς αυξανόμενου πληθυσμού του πλανήτη δεν έχει άμεση πρόσβαση στο πιο στοιχειώδες αγαθό για την επιβίωσή του.

Σαφώς το νερό , το οποίο χαρακτηρίζεται ως ‘‘ πόσιμο ‘‘ πρέπει να πληροί ορισμένες προϋποθέσεις. Μέχρι στιγμής αρκετές χώρες έχουν προβεί σε νομολογίες με σκοπό να διασαφηνίσουν τις συγκεκριμένες προϋποθέσεις. Χαρακτηριστικά αξίζει να αναφερθεί αμερικανική νομοθετική πράξη για την ασφαλή κατανάλωση νερού του 1974. Η συγκεκριμένη πρωτοβουλία σε συνδυασμό με τις τροπολογίες της αποτέλεσε μια παγκόσμια καινοτομία , η οποία επέβαλε ορισμένους περιορισμούς αναφορικά με τον έλεγχο της ποιότητας του νερού , όπως η διασαφήνιση ορισμένων απαγορευμένων ουσιών , η λήψη δειγμάτων⁴¹ κτλπ.

Το 1948 , υιοθετήθηκε από τη Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ , στο Παρίσι , η Οικουμενική Διακήρυξη Δικαιωμάτων του Ανθρώπου. Η Διακήρυξη αποδείχθηκε σημαντικό εργαλείο για όλη την ανθρωπότητα , ειδικότερα όμως για τους λαούς του αναπτυσσόμενου Νότου και για τις χώρες που τις δύο επόμενες δεκαετίες επρόκειτο να αποκτήσουν την ανεξαρτησία τους. Αρχικά η Διακήρυξη απαγόρευε τη δουλεία και ανέφερε ρητά μεταξύ άλλων πως όλοι οι άνθρωποι έχουν αναφαίρετο δικαίωμα στην ζωή , την ιδιοκτησία και το δικαίωμα για μια αξιοπρεπή ζωή και ένα επαρκές βιοτικό επίπεδο⁴².

Η Οικουμενική Διακήρυξη Δικαιωμάτων του Ανθρώπου είναι ένα διακηρυκτικό κείμενο και ως εκ τούτου δεν παρήγαγε κάποια νομική δεσμευτικότητα. Με την πάροδο του χρόνου όμως και αφού η Διακήρυξη έχει αισίως συμπληρώσει 70 χρόνια ισχύς , είναι φανερό ότι παράγει μια πολιτική δεσμευτικότητα , ενώ μάλιστα πολλοί έγκριτοι νομικοί τις προσδίδουν έναν εθνικό χαρακτήρα.

³⁹ Ν. Κ. Ανδρικόπουλος (2015) , Τροφογνώση : Περιγραφική χημεία και τεχνολογία τροφίμων , Αθήνα , σελ. 192

⁴⁰ Neelima Rajvaidya , Dilip Kumar Markandey (2005) , Water : Characteristics and Properties , A.P.H. Publishing Corporation , New Delhi , σελ. 1

⁴¹ Βλ. THE SAFE DRINKING WATER ACT AS AMENDED BY THE SAFE DRINKING WATER ACT OF 1996 (2000) , U.S. Government Printing Office , Washington , σελ. 4

⁴² Βλ. Universal Declaration of Human Rights (1948)

Σύνδεση μεταξύ της Οικουμενικής Διακήρυξης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και του δικαιώματος σε καθαρό και πόσιμο νερό , αποτελεί σύμφωνα με ορισμένους υπέρμαχους του δικαιώματος , το Άρθρο 25 της Διακήρυξης. Το συγκεκριμένο άρθρο , όπως προαναφέρθηκε , κατοχυρώνει το δικαίωμα σε μια αξιοπρεπή ζωή και ένα επαρκές βιοτικό επίπεδο. Πιο συγκεκριμένα , στο Άρθρο 25 αναλύεται περαιτέρω ο όρος ‘‘ αξιοπρεπής ζωή / επαρκές βιοτικό επίπεδο ‘‘ , ως :

‘‘ ... ποιότητα ζωής , η οποία διασφαλίζει την υγεία και την ευημερία του ατόμου και της οικογενείας του , περιλαμβανομένου φαγητού , ρουχισμού , στέγας και ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης ... ‘‘

Στη συγκεκριμένη διάταξη πολλοί αναλυτές υποστηρίζουν πως δεν συμπεριλήφθηκε το νερό διότι θεωρήθηκε έννοια ταυτόσημης σημασίας με τις υπόλοιπες, καθώς το νερό είναι πηγή ζωής και ‘‘ θεωρήθηκε δεδομένη η υπόνοιά του μέσω του άρθρου’’.

Βέβαια η επιχείρηση ανάδειξης του δικαιώματος στο νερό ως ανθρώπινο δικαίωμα δεν σταμάτησε στην Πρώτη Γενιά των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων. Η αναφορά του δικαιώματος σε καθαρό και πόσιμο νερό πηγάζει επίσης και από άλλες Συνδιασκέψεις και Πρωτόκολλα της Γενικής Συνέλευσης του ΟΗΕ. Ένα χρόνο μετά την Οικουμενική Διακήρυξη Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων έλαβαν χώρα η τροποποίηση της 3ης Διάσκεψης της Γενεύης του 1929 , αλλά και η 4η Διάσκεψη της Γενεύης.

Η Τρίτη Διάσκεψη της Γενεύης για τους αιχμαλώτους πολέμου⁴³ , εμπεριείχε αρκετές αναφορές ως προς το πόσιμο νερό , με τρόπο ο οποίος το καθιστούσε ανθρώπινο δικαίωμα , ισοδύναμο με την τροφή , η οποία ένα χρόνο νωρίτερα είχε συμπεριληφθεί στην Πρώτη Γενιά των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων. Πιο συγκεκριμένα η Τρίτη Διάσκεψη της Γενεύης για τους αιχμαλώτους πολέμου , αναφέρει :

Άρθρο 20 : ‘‘ ... η εντολή αιχμαλώτων πολέμου ανταποκρίνεται στην αξιολόγησή τους με επαρκές φαγητό και **πόσιμο νερό** ... ‘‘

Άρθρο 26 : ‘‘ ... για την κάλυψη βασικών αναγκών φαγητού και ‘την κάλυψη επαρκούς ποσότητας **πόσιμου νερού** ... ‘‘

⁴³ Βλ. GENEVA CONVENTION RELATIVE TO THE TREATMENT OF PRISONERS OF WAR OF 12 AUGUST 1949

Άρθρο 29 : “ ... για την κατάλληλη ποσότητα **νερού** για την κάλυψη των ιδιωτικών τους αναγκών υγιεινής ... “

Άρθρο 46 : “ ... κατά τη διάρκεια μετακίνησής τους να παρέχεται σε αυτούς με επαρκές φαγητό και **πόσιμο νερό** για την διατήρηση της καλής τους υγείας ... “

Η Τέταρτη Διάσκεψη της Γενεύης για τους πολίτες σε περίοδο πολέμου⁴⁴ , η οποία υιοθετήθηκε τον Αύγουστο του 1949 , κάνει επίσης ρητή αναφορά στο δικαίωμα στο πόσιμο νερό , αλλά και σε εγκαταστάσεις υγιεινής. Πιο συγκεκριμένα :

Άρθρο 85 : “ ... για την παροχή κατάλληλης ποσότητας **νερού** για την κάλυψη βασικών αναγκών υγιεινής ... “

Άρθρο 89 : “ ... για την παροχή επαρκούς ποσότητας **πόσιμου νερού** ... “

Άρθρο 127 : “ ... κατά τη μεταφορά των πολιτών να παρέχεται επαρκής ποσότητα **πόσιμου νερού** για την καλή τους υγεία ... “

Η δεκαετία του 1960 σημαδεύτηκε από δεκάδες κοινωνικά κινήματα ανά τον κόσμο. Η από – αποικιοποίηση των κρατών της Αφρικής και της Ανατολικής Ασίας , η οποία ξεκίνησε την προηγούμενη δεκαετία , κορυφώθηκε και το 1966 υιοθετήθηκε από τα κράτη – μέλη του Ο.Η.Ε. , το Διεθνές Σύμφωνο για τα Οικονομικά , Κοινωνικά και Πολιτιστικά Δικαιώματα⁴⁵. Το Σύμφωνο δεν αναγνώρισε ρητά το δικαίωμα στο πόσιμο νερό , αλλά μέσω του Άρθρου 2 κάνει λόγο για ορισμένες απαιτούμενες ενέργειες όλων των κρατών στο “ maximum των δυνατοτήτων τους “ , ώστε όλοι οι άνθρωποι να έχουν δικαίωμα στο καθαρό και πόσιμο νερό. Παρατηρούμε επίσης ότι το άρθρο αναγνωρίζει την αδυναμία κάποιων κρατών να προωθήσουν άμεσα το δικαίωμα στο νερό. Επομένως θέτει τον όρο “progressive realization⁴⁶” . Βέβαια ο συγκεκριμένος όρος δεν συνηγορεί σε καμία περίπτωση πως το περιεχόμενο του Άρθρου δεν είναι δεσμευτικό για τα κράτη , καθώς το σύνολο των Άρθρων του Διεθνούς Συμφώνου για τα Οικονομικά , Κοινωνικά και Πολιτιστικά Δικαιώματα πρέπει να επιβάλλεται χωρίς διακρίσεις. Ο όρος “progressive realization” παρέχει απλώς ένα χρονικό περιθώριο στα πρόσφατα δημιουργημένα , εξαιτίας της από –

⁴⁴ Βλ. GENEVA CONVENTION RELATIVE TO THE PROTECTION OF CIVILIAN PERSONS IN TIME OF WAR OF 12 AUGUST 1949

⁴⁵ Βλ. ΔΙΕΘΝΕΣ ΣΥΜΦΩΝΟ ΓΙΑ ΤΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ, ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ (1996) , Νέα Υόρκη

⁴⁶ Βλ. Sharmila L. Murthy JD (2013) , οπ.π. (Σημ. 28) , σελ. 110

αποικιοποίησης , εκείνη την περίοδο κράτη , ώστε να εναρμονιστούν με τις επιταγές της διεθνούς κοινότητας. Αντιθέτως το “progressive realization” είναι χρήσιμο και ως μέσο επιτήρησης των εξόδων , αλλά και της προόδου των δεσμεύσεων των αναπτυσσόμενων κρατών από τη διεθνή κοινότητα.

Οι αναφορές στον όρο “ πόσιμο νερό ” συνεχίστηκαν και σε τροποποιήσεις της Τέταρτης Διασκέυεις κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1970. Χαρακτηριστικά αναφέρονται το Επιπρόσθετο Πρωτόκολλο σχετικά με την προστασία θυμάτων διεθνών ένοπλων συρράξεων⁴⁷ και το Επιπρόσθετο Πρωτόκολλο σχετικά με την προστασία θυμάτων μη διεθνών ένοπλων συρράξεων⁴⁸ του 1977. Πιο συγκεκριμένα στο Επιπρόσθετο Πρωτόκολλο I της Συνδιάσκεψης της Γενεύης σχετικά με την προστασία θυμάτων διεθνών ένοπλων συρράξεων αναφέρεται :

Άρθρο 54 : “ ... σε καμία περίπτωση δεν πρέπει να ληφθούν μέτρα, τα οποία ενέχουν κινδύνους στους αμάχους να έχουν έλλειψη επαρκούς φαγητού και νερού που θα τους προκαλέσει αστία ... “

Παράλληλα στο Επιπρόσθετο Πρωτόκολλο II της Συνδιάσκεψης της Γενεύης σχετικά με την προστασία θυμάτων μη διεθνών ένοπλων συρράξεων αναφέρεται :

Άρθρο 5(1) : “ ... θα πρέπει να παρέχεται **πόσιμο νερό**.. “

Άρθρο 14 : “ ... η επίθεση, καταστροφή, αφαίρεση σε αντικείμενα όπως τις εγκαταστάσεις και τις παροχές του **πόσιμου νερού**.. “

Το 1977 αποτέλεσε σημαντική χρονιά για το δικαίωμα στο πόσιμο νερό , επειδή έλαβε χώρα επίσης η Διάσκεψη των Η.Ε. για το νερό στο Mar del Plata της Αργεντινής. Υιοθετήθηκε το Σχέδιο Δράσης του Mar del Plata⁴⁹ , το οποίο ήταν το πρώτο διεθνές κείμενο που αφορούσε την ολοκληρωμένη διαχείριση των υδάτινων

⁴⁷ Βλ. PROTOCOL ADDITIONAL TO THE GENEVA CONVENTIONS OF 12 AUGUST 1949 (1977) , AND RELATING TO THE PROTECTION OF VICTIMS OF INTERNATIONAL ARMED CONFLICTS(PROTOCOL II), Γενεύη , σελ. 39

⁴⁸ Βλ. PROTOCOL ADDITIONAL TO THE GENEVA CONVENTIONS OF 12 AUGUST 1949 (1977) , AND RELATING TO THE PROTECTION OF VICTIMS OF NON-INTERNATIONAL ARMED CONFLICTS(PROTOCOL II), Γενεύη , σελ. 86

⁴⁹ Βλ. MAR DEL PLATA ACTION PLAN - UNITED NATIONS WATER CONFERENCE (1977) , Ντελ Πλάτα

πόρων. Το Σχέδιο Δράσης του Mar del Plata , δημιουργήθηκε έπειτα από consensus 116 κρατών και 96 Δ.Ο. και Μ.Κ.Ο. και υιοθέτησε προτάσεις και λύσεις για την καλύτερη διαχείριση των πηγών νερού. Το Σχέδιο Δράσης του Mar del Plata πρότεινε εξειδικευμένες ρυθμίσεις για τον έλεγχο της μόλυνσης των υδάτων , τη χρήση του στη βιομηχανία , τη διασυνοριακή συνεργασία και το δικαίωμα επί της πληροφόρησης. Τέλος επεσήμανε τους κινδύνους που η ανθρωπότητα δύναται να αντιμετωπίσει από την κλιματική αλλαγή , τις πλημμύρες και την λειψυδρία.

Η αμέσως επόμενη δεκαετία , δηλαδή η δεκαετία του 1980 , ονομάστηκε από τον Ο.Η.Ε. ως ‘‘ Διεθνής Δεκαετία Πόσιμου Νερού και Εγκαταστάσεων Υγιεινής ‘‘ και αποτέλεσε την πρώτη από τις δύο συνολικά δεκαετίες , αφιερωμένες στο νερό⁵⁰. Το 1989 έλαβε χώρα η Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού , η οποία στο Άρθρο 24(ε) αναφέρει ότι το πόσιμο νερό απαιτεί προαπαιτούμενο για την ικανοποίηση των εν λόγω δικαιωμάτων⁵¹.

Η δεκαετία του 1990 αποτέλεσε εν μέρει μία διαφορούμενη περίοδο για το δικαίωμα στο νερό. Αρχικά , όπως άλλωστε προαναφέρθηκε , στα πλαίσια της Διεθνούς Διάσκεψης για το Νερό και το Περιβάλλον στο Δουβλίνο το 1992 , το νερό αναγνωρίστηκε ως οικονομικό αγαθό. Τα κράτη υπογράμμισαν ότι σε περίπτωση που το νερό αναγνωριστεί ως δημόσιο αγαθό , ο κίνδυνος λειψυδρίας είναι μεγάλος , ενώ η συγκεκριμένη Δήλωση τους δεν υποβαθμίζει το νερό ως δικαίωμα , αλλά το προωθεί μέσω της εμπλοκής ιδιωτικών εταιριών παροχής ύδρευσης , ειδικότερα σε κράτη και περιοχές του πλανήτη που αδυνατούν να χρηματοδοτήσουν την ύδρευση τους.

Στη Συνδιάσκεψη του Ρίο για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη, το 1992, το ζήτημα του νερού μελετήθηκε ενδελεχώς και ενσωματώθηκε στο Κεφάλαιο 18 της Agenda 21. Η Agenda 21 , υπογραμμίζει ότι το νερό αποτελεί ένα αγαθό , το οποίο διαθέτει οικονομική και κοινωνική διάσταση και έθεσε τις βάσεις για τη δημιουργία της IWRM.

Το 1993 επίσης και τη Διακήρυξη της Βιέννης για το Δικαίωμα στην Ανάπτυξη και του Σχεδίου Δράσης που υιοθετήθηκε 10 , ως περαιτέρω ερμηνεία του η Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ καλεί τα κράτη στην απόφασή της 54/175 11 για την ‘‘

⁵⁰ Η δεύτερη ήταν η δεκαετία 2005 – 2015 , η οποία ονομάστηκε ‘‘ Διεθνής Δεκαετία Δράσης «Νερό για τη Ζωή» ‘‘

⁵¹ Βλ. United Nations , Convention on the Rights of the Child (1990) , σελ. 7

εξάλειψη όλων των εμποδίων στην ανάπτυξη σε όλα τα επίπεδα και inter alia την απόκτηση και προστασία των οικονομικών, κοινωνικών, μορφωτικών, πολιτικών δικαιωμάτων και την εφαρμογή αναπτυξιακών προγραμμάτων σε εθνικό επίπεδο για την ενσωμάτωση των δικαιωμάτων αυτών σε αναπτυξιακές δραστηριότητες, καθώς και την προώθηση αποτελεσματικής διεθνούς συνεργασίας’’. Ειδικότερα στο άρθρο 12 της απόφασης επαναβεβαιώνεται στα πλαίσια της συνειδητοποίησης του δικαιώματος της ανάπτυξης και ‘’στη συνειδητοποίηση των δικαιωμάτων του φαγητού και του πόσιμου νερού ως θεμελιώδη ανθρώπινα δικαιώματα και η προώθησή τους συνιστά ηθική υποχρέωση και για εθνικές κυβερνήσεις και για τη διεθνή κοινότητα’’.

Ακολούθως τρία χρόνια αργότερα , το 1996 , ιδρύεται το Παγκόσμιο Συμβούλιο για το Νερό και η Παγκόσμια Συνεργασία για το Νερό. Το πρώτο αποτελεί έναν διακυβερνητικό οργανισμό, ο οποίος αντιπροσωπεύει χιλιάδες ανθρώπους σε περισσότερες από 338 οργανώσεις 45 χωρών παγκοσμίως και στηρίζεται στην ευαισθητοποίηση πολιτών, εθνικών κυβερνήσεων και στα όργανα των Ηνωμένων Εθνών σε ζητήματα νερού. Υπό την αιγίδα του Παγκόσμιου Συμβουλίου για το Νερό και της Παγκόσμιας Συνεργασίας για το Νερό έλαβαν χώρα τρία φόρα (forum) , αναφορικά με το καθεστώς του νερού. Το πρώτο παγκόσμιο φόρουμ για το νερό έλαβε χώρα στο Μαρόκο το 1997. Παρόλες τις προσπάθειες της διεθνούς κοινότητας , τα αποτελέσματα δεν ήταν τα αναμενόμενα Τρία χρόνια αργότερα στη Χάγη της Ολλανδίας έλαβε χώρα το δεύτερο φόρουμ για το νερό, στο οποίο αναγνωρίστηκε πως η ασφαλής πρόσβαση σε καθαρό, επαρκές και πόσιμο νερό είναι βασική ανθρώπινη ανάγκη.

Η νέα χιλιετία αποτέλεσε μια νέα αφετηρία για την ενασχόληση της διεθνούς κοινότητας με το δικαίωμα στο νερό. Οι Αναπτυξιακοί Στόχοι της Χιλιετίας λειτούργησαν ως μία αναγκαία καινοτομία , η οποία προώθησε πολλαπλά και σημαντικά ανθρώπινα δικαιώματα. Το δικαίωμα στο νερό , όπως άλλωστε προαναφέρθηκε , δεν αποτέλεσε ξεχωριστό Στόχο , αλλά συμπεριλήφθη εντός του Πρώτου Στόχου της Χιλιετίας ‘’ Εξάλειψη της ακραίας φτώχειας και πείνας ‘’. Ο διακηρυκτικός χαρακτήρας των Στόχων δεν αναιρεί σε καμία περίπτωση τη σημασία τους , ενώ παράλληλα ο Στόχος επετεύχθη κατά μεγάλο ποσοστό.

Επιπροσθέτως το δικαίωμα στο νερό υπογραμμίσθηκε και στο Άρθρο 18 της Διακήρυξης του Γιοχάνεσμπουργκ⁵² για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη το 2002. Πιο συγκεκριμένα η Διακήρυξη αναφέρει :

“ ... άμεση πρόσβαση σε βασικές ανάγκες όπως **καθαρό νερό** , εγκαταστάσεις υγιεινής ... “

Παρατηρούμε ότι ήδη από την αρχή της χιλιετίας , οι προσδοκίες για το δικαίωμα στο πόσιμο νερό και την ανακήρυξη του σε ανθρώπινο δικαίωμα , έχουν αρχίσει να μεγαλώνουν. Βέβαια , το 2003 στα πλαίσια του Τρίτου Παγκόσμιου Φόρουμ για το Νερό , η διεθνής κοινότητα φρόντισε να “ υπενθυμίσει “ ότι το νερό παραμένει εν μέρει οικονομικό αγαθό και ως εκ τούτου προώθησε την περαιτέρω ανάμειξη των πολυεθνικών εταιριών στην παροχή και συντήρηση της ύδρευσης⁵³.

Αναντίρρητα όμως το 2002 αποτέλεσε έτος σταθμό για την ανάδειξη του νερού σε ανθρώπινο δικαίωμα. Στα πλαίσια της 29ης Συνόδου της Επιτροπής του για τα Οικονομικά, Κοινωνικά και Μορφωτικά Δικαιώματα του Ο.Η.Ε. , υιοθετήθηκε το Γενικό Σχόλιο αρ. 15 το δικαίωμα στο νερό. Το Σχόλιο είχε μεν διακηρυκτικό χαρακτήρα , αλλά η σημασία του δεν δύναται να υπονομευθεί. Το Σχόλιο ξεκαθαρίζει ότι κάθε άνθρωπος έχει δικαίωμα στην πρόσβαση σε επαρκές, ασφαλές και φθινό νερό. Αυτό δηλώνεται πως απορρέει από άλλα δικαιώματα⁵⁴ και δεν υφίστατο ως ανεξάρτητο ανθρώπινο δικαίωμα, αλλά προκύπτει από το Δικαίωμα σε μία αξιοπρεπή ποιότητα ζωής (Άρθρο 11.1) , το Δικαίωμα στο καλύτερο δυνατό επίπεδο υγείας (Άρθρο 12.1) και το Δικαίωμα στη στέγαση και φαγητό (Άρθρο 11.1)⁵⁵. Το Γενικό Σχόλιο αρ. 15 θέτει επίσης τον όρο “ progressive realization “ , θέλοντας με τον συγκεκριμένο τρόπο να αφήσει ορισμένο χρονικό περιθώριο για τις αναπτυσσόμενες χώρες και τις Ε.Α.Χ. , ώστε να εναρμονιστούν με αυτό. Ο όρος επίσης περιγράφει πως το περιεχόμενο του άρθρου δεν σημαίνει πως δεν είναι δεσμευτικό, αλλά θα πρέπει να επιβάλλεται χωρίς διακρίσεις , παράλληλα με την επιτήρηση. Βάσει του όρου αυτού το Γενικό Σχόλιο αρ. 15 καλεί τα κράτη να σέβονται, να προστατεύουν και να εκπληρώνουν το δικαίωμα σε καθαρό και πόσιμο νερό .

⁵² The Johannesburg Declaration on Sustainable Development (2002) , Γιοχάνεσμπουργκ , σελ. 3

⁵³ World Water Council (2003) , Analysis of the Third Water Forum , Κιότο , σελίδα 20

⁵⁴ Βλ. Sharmila L. Murthy JD (2013) , σπ.π. (Σημ. 28) , σελ. 103

⁵⁵ De Albuquerque C. (2014) , Realising the human rights to water and sanitation: A handbook by the UN Special Rapporteur Catarina De Albuquerque, Εκδόσεις Precision Fototype, Πορτογαλία , σελ. 24

Επιπροσθέτως μέσω του Γενικού Σχολίου αρ. 15 άρθρο , προκύπτουν επίσης και ορισμένα επιπλέον στοιχεία του δικαιώματος σε καθαρό και πόσιμο νερό. Τα στοιχεία αυτά είναι η επάρκεια⁵⁶ και η διαθεσιμότητα⁵⁷. Η μεν επάρκεια του νερού λογίζεται βάσει της ποσότητας και η δε διαθεσιμότητα βάσει της πρόσβασης για όλους. Όπως προαναφέρθηκε ,σύμφωνα με τις οδηγίες του Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας η ελάχιστη πρόσβαση που δύναται να έχει ένας άνθρωπος σε καθαρό και πόσιμο νερό είναι τα 20 λίτρα ανά ημέρα , ως μέση πρόσβαση τα 50 λίτρα ανά ημέρα και τέλος ως άμεση πρόσβαση τα 100-200 λίτρα ανά ημέρα.

Ακολουθως το Γενικό Σχόλιο αρ. 15 , λόγος γίνεται επίσης και για τον ιδιωτικό τομέα. Το Σχόλιο επαναλαμβάνει ότι τα κράτη είναι υπεύθυνα για τις δραστηριότητες του ιδιωτικού φορέα και πρέπει να μεριμνούν ώστε να μην προκληθεί μόλυνση του νερού εξαιτίας των ενεργειών αυτών. Ξεκαθαρίζει επιπλέον ότι τα κράτη δεν μπορούν να διακόπτουν την παροχή νερού προς τους πολίτες ακόμη και όταν αυτοί δεν έχουν τη δυνατότητα να πληρώσουν⁵⁸ και αναγνωρίζει τη σημασία και χρησιμότητα του νερού για μια πληθώρα αναγκών και δραστηριοτήτων, όπως η υγιεινή και η εργασία (π.χ. γεωργία). Τέλος το Σχόλιο επαναλαμβάνει το Άρθρο 2 του Διεθνούς Συμφώνου για τα Οικονομικά, Κοινωνικά και Μορφωτικά Δικαιώματα, δηλαδή ότι όλα τα κράτη πρέπει να ενεργούν προοδευτικά με το maximum των δυνατοτήτων τους, ώστε όλοι οι άνθρωποι να έχουν δικαίωμα στο καθαρό και πόσιμο νερό⁵⁹.

Συνοψίζοντας το Γενικό Σχόλιο αρ. 15 , παρόλο που δεν αναγνώρισε το δικαίωμα σε καθαρό και πόσιμο νερό ως ανεξάρτητο δικαίωμα, αναδύει μέσω του περιεχομένου του τη σημασία , αλλά και την απόρροιά του από άλλα ανθρώπινα δικαιώματα που συνδέονται άμεσα με αυτό. Εκτός λοιπόν από το δικαίωμα στην ζωή και την ανθρώπινη αξιοπρέπεια, στέγης και τροφής που προαναφέρθηκαν, συμπεριλαμβάνεται και στο Άρθρο 14 παρ.2 της Απόφασης ενάντια σε κάθε μορφής διάκρισης εναντίον των γυναικών , όπως επίσης και στο Άρθρο 24 παρ.2 για τα δικαιώματα του παιδιού. Βάσει του Γενικού Σχολίου αρ. 15 και των προηγούμενων

⁵⁶ Adequacy

⁵⁷ Availability

⁵⁸ Βλ. Sharmila L. Murthy JD (2013) , οπ.π. (Σημ. 28) , σελ. 103

⁵⁹ United Nations Committee on Economic, Social and Cultural Rights (UNCESCR) (2003).General Comment No. 15: The Right to Water (Arts. 11 and 12 of the Covenant) , UN Document E/C.12/2002/11 , Γενεύη

διασκέψεων για την περαιτέρω αναγνώριση και θέσπιση του δικαιώματος στο καθαρό και πόσιμο νερό, το 2010 με δυο αποφάσεις η Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ και το Συμβούλιο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του ΟΗΕ εδραίωσαν το δικαίωμα σε καθαρό και πόσιμο νερό.

Το δικαίωμα στο πόσιμο νερό αναγνωρίστηκε ως ανθρώπινο δικαίωμα το 2010 , στα πλαίσια της Γενικής Συνέλευσης του Ο.Η.Ε. , κατόπιν πρότασης της Βολιβίας. Δύο μήνες αργότερα , ακολούθησε η Απόφαση 15/9 του Συμβουλίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του Ο.Η.Ε.⁶⁰ , αναγνωρίζοντας πως το δικαίωμα σε ασφαλές και πόσιμο νερό πηγάζει από το δικαίωμα σε ένα ικανοποιητικό βιοτικό επίπεδο και είναι αναπόσπαστα συνδεδεμένο με το δικαίωμα στο υψηλότερο εφικτό επίπεδο φυσικής και πνευματικής υγείας, όπως επίσης και το δικαίωμα της ζωής και της ανθρώπινης αξιοπρέπειας. Ιδιαίτερη αναφορά γίνεται και στα κράτη και του διεθνείς οργανισμούς για παροχή οικονομικών πόρων και τεχνολογίας, μέσω διεθνούς συνεργασίας και βοήθειας ειδικά σε αναπτυσσόμενες χώρες, ώστε να αποκτήσουν πρόσβαση σε καθαρό και πόσιμο νερό για όλους.

Η ανακήρυξη του νερού ως ανθρώπινο δικαίωμα , “ σημαδεύτηκε “ εν μέρει από την αποχή των Η.Π.Α. και του Καναδά από την ψηφοφορία. Τα δύο κράτη υποστήριζαν ότι απείχαν , διότι διαφωνούν με την άποψη ότι υφίσταται δικαίωμα της πρόσβασης σε καθαρό και πόσιμο νερό στο Διεθνές Δίκαιο. Αξίζει επίσης να αναφερθεί ότι για το τελικό κείμενο επιλέχθηκε ο όρος “ αναγνωρίζει “ και όχι ο όρος “ ανακηρύσσει “. Η συγκεκριμένη λεπτομέρεια είναι ιδιαίτερα σημαντική , καθώς υποδηλώνει ότι το δικαίωμα στο πόσιμο νερό σχετίζεται με προγενέστερα αναγνωρισμένα δικαιώματα⁶¹.

Επιπροσθέτως , όπως αναφέρεται και στις δυο αποφάσεις , ελήφθη υπόψη και η έκθεση του Ύπατου Αρμοστή του Συμβουλίου των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων σχετικά με τις υποχρεώσεις των κρατών για την ίση πρόσβαση σε καθαρό και πόσιμο νερό , υπό το πρίσμα των διεθνών οργάνων για τα ανθρώπινα δικαιώματα για την περαιτέρω αναγνώριση του δικαιώματος σε καθαρό και πόσιμο νερό.

⁶⁰ Βλ. General Assembly (2010) , Resolution adopted by the Human Rights Council 15/9 - Human rights and access to safe drinking water and sanitation

⁶¹ Βλ. Sharmila L. Murthy JD (2013) , οπ.π. (Σημ. 28) , σελ. 104

Εν κατακλείδι η Γενική Συνέλευση και το Συμβούλιο για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα βασίστηκαν σε τρεις θεμελιώδεις πυλώνες για την αναγνώριση του δικαιώματος σε καθαρό και πόσιμο νερό. Αρχικά οι αποφάσεις στηρίζονται στο Γενικό Σχόλιο αρ. 15 της Επιτροπής του Διεθνούς Συμφώνου για τα Οικονομικά, Κοινωνικά και Μορφωτικά Δικαιώματα και πιο συγκεκριμένα στα Άρθρα 11 και 12. Ο δεύτερος πυλώνας είναι η ίδια η δυναμική του δικαιώματος, καθώς και η σύνδεση του με επιπλέον δικαιώματα της Πρώτης Γενιάς των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και ο τελευταίος απαρτίζεται από τα διεθνή όργανα, τα οποία είναι υπεύθυνα για την αναγνώριση, την προάσπιση και την εφαρμογή του δικαιώματος σε καθαρό και πόσιμο νερό. Τέλος τις προηγούμενες δεκαετίες δεν υπήρχε ένα επίσημο, σαφές νομικό κείμενο, το οποίο αναγνώριζε το ανθρώπινο δικαίωμα σε καθαρό και πόσιμο νερό, παρά μόνο η προτροπή υιοθέτησης του δικαιώματος σε κάποιες εθνικές νομοθεσίες. Ορισμένα κράτη είτε έχουν υιοθετήσει το δικαίωμα στις εθνικές τους νομοθεσίες, αλλά δεν το εφαρμόζουν είτε αυτό συνυπάρχει ταυτόχρονα και με άλλους πολιτικούς συχνά οικονομικούς παράγοντες, με τους οποίους δεν δύναται να εναρμονισθεί πλήρως. Το 2010 η Γενική Συνέλευση και τα Συμβούλια των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του ΟΗΕ μέσω των προαναφερθέντων αποφάσεων αναγνώρισαν το δικαίωμα σε καθαρό και πόσιμο νερό ως ανθρώπινο και το κατέστησαν τμήμα του Διεθνούς Δικαίου. Βέβαια η έννοια του δικαιώματος στο πόσιμο νερό, βρίσκεται ακόμη σε νηπιακό στάδιο, καθώς παρατηρείται μία πληθώρα προκλήσεων στην εφαρμογή του από τα κράτη, ενώ σημαντικό ρόλο διαδραματίζει η απουσία του consensus στις αποφάσεις.

Συμπεράσματα

Οι Στόχοι για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη αποτελούν το κύριο εργαλείο της Διεθνούς Κοινότητας για την καταπολέμηση των σημαντικότερων κοινωνικών και περιβαλλοντικών ζητημάτων της σημερινής εποχής. Παίρνοντας την “σκυτάλη” από τους Αναπτυξιακούς Στόχους της Χιλιετίας, φιλοδοξούν να αποτελέσουν το μέσο για την προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης σε παγκόσμιο επίπεδο.

Αναντίρρητα όμως οι Στόχοι για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη, παρά την συσσωρευμένη εμπειρία από την εφαρμογή των Στόχων της Χιλιετίας δεν αποτελούν

ένα τέλειο σύνολο Στόχων , επιμέρους Στόχων και δεικτών μέτρησης, καθώς όπως άλλωστε προαναφέρθηκε , εμπεριέχουν ορισμένα δομικά ζητήματα.

Βέβαια δεν δύναται να υποτιμηθεί το γεγονός , ότι η καθολική πρόσβαση στο πόσιμο νερό και τις υπηρεσίες υγιεινής προήχθη από επιμέρους Στόχο των MDGs (7.C) σε κύριο Στόχο των SDGs. Ακολουθώντας η ύπαρξη μίας πληθώρας επιμέρους Στόχων για τον SDG6 αποτελεί μια επιπρόσθετη απόδειξη για την βαρύτητα , με την οποία η Διεθνής Κοινότητα αντιμετωπίζει το συγκεκριμένο ζήτημα.

Συνεχίζοντας το καθεστώς του νερού ως αγαθό , εξακολουθεί να προκαλεί μέχρι και σήμερα αντιδράσεις. Η Δήλωση του Δουβλίνου οδήγησε στην καθιέρωση του νερού ως οικονομικό αγαθό , ενώ το Ψήφισμα 64/292 αναγνώρισε το νερό ως ανθρώπινο δικαίωμα , το οποίο δεν δύναται να αντιμετωπίζεται όπως υπόλοιπα οικονομικά αγαθά.

Επιπλέον η ενίσχυση του κανονιστικού περιεχομένου του δικαιώματος στο νερό και την υγιεινή υπήρξε διαρκής. Είναι γεγονός ότι η Διεθνής Κοινότητα έχει κάνει μεγάλα βήματα από την Πρώτη Γενιά των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων το 1948 μέχρι τον 21^ο αιώνα και το Γενικό Σχόλιο με αρ. 15 και την επακόλουθη υιοθέτηση όρων όπως επάρκεια και διαθεσιμότητα.

Εν κατακλείδι είναι όμως αδιαμφισβήτητο , το γεγονός ότι ο 21^{ος} αιώνας έχει δημιουργήσει μια πληθώρα νέων προκλήσεων. Η δημογραφική έκρηξη ορισμένων περιοχών , η εξάπλωση της διεθνούς τρομοκρατίας και η κλιματική αλλαγή είναι ορισμένες εκ των συγκεκριμένων προκλήσεων. Επομένως αποτελεί επιτακτική ανάγκη η προώθηση του Στόχου 6 , καθώς και των υπόλοιπων Στόχων για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη μέχρι το 2030 , ώστε όχι μόνο να βελτιωθεί άμεσα η κατάσταση στις αναπτυσσόμενες χώρες και τις EAX , αλλά για να θωρακιστεί ο πλανήτης έναντι των ενδεχόμενων αυτών απειλών.

Μέρος Δεύτερο : Η Αφρικανική Ένωση και η στάση της Διεθνούς Κοινότητας

Κεφάλαιο Πρώτο : Η Αφρικανική Ένωση και ο Στόχος 6

Ενότητα Πρώτη : Η Αφρικανική Ένωση

Η Αφρική είναι η τρίτη μεγαλύτερη σε έκταση και δεύτερη σε πληθυσμό ήπειρος του πλανήτη. Η έκτασή της αποτελεί το 6 % της συνολικής επιφάνειας της Γης και ο πληθυσμός της το 16 %. Η Μεσόγειος θάλασσα , σε συνδυασμό με ορισμένες εύφορες περιοχές εντός της ηπείρου , όπως οι όχθες του Νείλου , υπήρξαν καθοριστικοί παράγοντες , ήδη από την αρχαιότητα , για την ανάπτυξη σπουδαίων πολιτισμών , με διαφορετικά κοινωνικά χαρακτηριστικά , όπως η Αίγυπτος και η Αιθιοπία. Αναντίρρητα όμως η ήπειρος έχει σηματοδευτεί από μια πληθώρα κοινωνικών , ανθρωπιστικών και περιβαλλοντικών κρίσεων , οι οποίες ακόμη και σήμερα την καθιστούν ως την πιο ευάλωτη μεταξύ των ηπείρων. Η γεωγραφική θέση της Αφρικής , δηλαδή το γεγονός ότι συνορεύει με την Ευρώπη και την Ασία δημιούργησε έναν φαύλο κύκλο. Επί χιλιετίες , λαοί από αυτές τις δύο ηπείρους είτε μετανάστευαν στην Αφρική για την δημιουργία αποικιών είτε εγκαθιστούσαν με την βία την κυριαρχία τους επί των υπάρχοντων Αφρικανικών λαών. Έλληνες , Ρωμαίοι , Πέρσες , Άραβες , Βρετανοί είναι ορισμένα από τα δεκάδες παραδείγματα λαών , οι οποίοι οδήγησαν στη δημιουργία αυτού του φαύλου κύκλου.

Τα σύνορα των Αφρικανικών κρατών είναι προϊόν της Συμφωνίας του Βερολίνου⁶² του 1885 και είναι προφανές ότι δεν χαράχθηκαν προς όφελος των τοπικών κοινωνιών , αλλά προς όφελος των Ευρωπαίων αποίκων. Ως εκ τούτου ομάδες ανθρώπων , οι οποίοι ανήκουν στην ίδια φυλή , βρέθηκαν διασκορπισμένοι πλέον σε δύο ή ακόμη και σε τρία διαφορετικά κράτη. Βέβαια η Αφρική

⁶² David Birmingham (1995) , The decolonization of Africa , University of Kent , UCL Press , Λονδίνο , σελ. 8

αντιμετωπίζει και μια πληθώρα επιπλέον ζητημάτων , όπως η δημογραφική έκρηξη , η τρομοκρατία , η ακραία φτώχεια και οι θανατηφόρες ασθένειες.

Η ίδρυση της Αφρικανικής Ένωσης είχε ανακοινωθεί ήδη από το 1999 στη Σύρτη , αλλά ιδρύθηκε το 2001 στην Αντίς Αμπέμπα και τέθηκε επίσημα σε λειτουργία το 2002 στο Ντουρμπάν της Νοτίου Αφρικής. Με την ίδρυση της η Αφρικανική Ένωση αντικατέστησε τον προγενέστερο διακρατικό οργανισμό της Αφρικής , τον Οργανισμό Αφρικανικής Ενότητας , ο οποίος στα περίπου πενήντα χρόνια λειτουργίας του δεν είχε κατορθώσει να ανταποκριθεί στα προβλήματα των Αφρικανικών κρατών.

Η Αφρικανική Ένωση αποτελείται σήμερα από 55 κράτη – μέλη , τα περισσότερα εκ των οποίων ήταν ήδη μέλη του Οργανισμού Αφρικανικής Ενότητας και πήραν αυτόματα την ιδιότητα του μέλους της Αφρικανικής Ένωσης το 2002. Επομένως παρατηρούμε ότι όλα τα Αφρικανικά κράτη είναι μέλη του Οργανισμού , στου οποίου το Καταστατικό υπογραμμίζεται ότι η κύρια αρχή του είναι ο “παναφρικανισμός”⁶³ . Ο συγκεκριμένος όρος προωθήθηκε ως μέσο για την δημιουργία μίας κοινής Αφρικανικής ταυτότητας , η οποία θα έδινε τέλος στις εμφύλιες συρράξεις , οι οποίες ταλάνιζαν την ήπειρο το δεύτερο μισό του 20ου αιώνα και αναλύεται ως η προώθηση της ενότητας , της αλληλεγγύης , της συνοχής και της συνεργασίας μεταξύ των κρατών της Αφρικής.

Συνεχίζοντας , η Αφρικανική Ένωση διαθέτει 9 κύρια όργανα εκ των οποίων τα σημαντικότερα είναι η Συνέλευση , το Παναφρικανικό Κοινοβούλιο , το Δικαστήριο και το Οικονομικό , Κοινωνικό και Πολιτιστικό Συμβούλιο (ECOSOCC). Η Συνέλευση αποτελεί το ανώτατο όργανο του Οργανισμού , αποτελούμενη από τους αρχηγούς των κυβερνήσεων των Αφρικανικών κρατών. Σε αντίθεση με τον Οργανισμό Αφρικανικής Ενότητας , η Αφρικανική Ένωση έχει τη δυνατότητα να επιβάλλει κυρώσεις στα μέλη , τα οποία δεν συμμορφώνονται με τους κανονισμούς της. Οι κυρώσεις είναι πολιτικού και οικονομικού χαρακτήρα.

Συνοψίζοντας η Αφρικανική Ένωση είναι ένας οργανισμός , ο οποίος διαθέτει σαφώς πιο σταθερές βάσεις , από τον προηγούμενο παν – αφρικανικό οργανισμό , τον Οργανισμό Αφρικανικής Ενότητας. Τα κράτη της Αφρικής

⁶³ Βλ. CONSTITUTIVE ACT OF THE AFRICAN UNION , σελ. 3

χρησιμοποίησαν την εμπειρία της λειτουργίας του προγενέστερου οργανισμού για τη δημιουργία ενός νέου οικοδομήματος , το οποίο δίνει ιδιαίτερη βαρύτητα σε σύγχρονα ζητήματα , μεταξύ των οποίων η προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης και το δικαίωμα στο νερό και τις υπηρεσίες υγιεινής.

Ενότητα Δεύτερη : Ο Στόχος 6 της Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Αφρική

Αρχικά , ορισμένα ζητήματα , τα οποία πραγματεύονται οι Στόχοι της Βιώσιμης Ανάπτυξης , βρίσκονται ήδη στο καταστατικό της Αφρικανικής Ένωσης του 2001. Βέβαια τα ζητήματα αυτά ήταν ιδιαίτερα επίκαιρα την συγκεκριμένη περίοδο , καθώς είχε προηγηθεί μόλις ένα έτος από την υιοθέτηση των Στόχων της Χιλιετίας. Στόχοι όπως η ισότητα των φύλων⁶⁴ , η καταπολέμηση της φτώχειας και της υπανάπτυξης βρέθηκαν ανάμεσα στα Άρθρα του καταστατικού της Ένωσης. Οι Στόχοι της Χιλιετίας όμως δεν έδιναν προτεραιότητα στην βιώσιμη ανάπτυξη , αλλά επιχειρούσαν να ρυθμίσουν τα πιο άμεσα κοινωνικά ζητήματα των αρχών της χιλιετίας. Επομένως η μοναδική αναφορά που υπάρχει στο καταστατικό στον όρο ‘‘ νερό ‘‘ , αφορά την δέσμευση για μελλοντικές συζητήσεις των κρατών , σχετικά με τους υδάτινους πόρους και την άρδευση. Παρατηρείται όμως μια σημαντική αναφορά στον όρο βιώσιμη ανάπτυξη , καθώς τα κράτη δεσμεύονται να την προωθήσουν δίνοντας βάση και στους τρεις πυλώνες της.

Με την υιοθέτηση της Agenda 2030 το 2015 , η βιώσιμη ανάπτυξη έρχεται στην κορυφή της διεθνούς ατζέντα και ως εκ τούτου τα κράτη , αναπτυγμένα , αναπτυσσόμενα και ΕΑΧ , όφειλαν να επανεξετάσουν ζητήματα , όπως η πρόσβαση στην φθηνή ενέργεια για όλους , η ασφάλεια στην εργασία και οι βιώσιμες πόλεις. Μεταξύ αυτών των ζητημάτων βρίσκεται και το δικαίωμα σε καθαρό νερό και εγκαταστάσεις υγιεινής για όλους , το οποίο στο μεσοδιάστημα είχε προαχθεί από επιμέρους Στόχο το 2000 σε κύριο Στόχο το 2015.

Το NEPAD⁶⁵ ιδρύθηκε το 2001 ως ένα πρόγραμμα οικονομικής ανάπτυξης στα πλαίσια της Αφρικανικής Ένωσης. Το παράδοξο της συγκεκριμένης

⁶⁴ Βλ. CONSTITUTIVE ACT OF THE AFRICAN UNION , Άρθρο 4

⁶⁵ Νέα Συνεργασία για την Αφρικανική Ανάπτυξη

περίπτωσης είναι ότι ενώ το καταστατικό της Αφρικανικής Ένωσης αναφέρεται ελάχιστα στον όρο βιώσιμη ανάπτυξη , το NEPAD αναφέρεται εκτεταμένα και θέτει μία παν – αφρικανική στρατηγική , αναφορικά με το πόσιμο νερό. Πιο συγκεκριμένα το NEPAD υπογραμμίζει ότι αποτελεί κοινό στόχο η επίτευξη της πρόσβασης όλων των ανθρώπων σε ασφαλές και κατάλληλο πόσιμο νερό και εγκαταστάσεις υγιεινής⁶⁶ , ειδικότερα για τους φτωχούς. Παράλληλα το NEPAD αναλύει , ήδη από το 2001 , μια σειρά επιπλέον στόχων , οι οποίοι εμπεριέχονται και στην Agenda 2030 και αποτελούν επιμέρους Στόχοι του 6ου Στόχου , όπως η καταπολέμηση της κλιματικής αλλαγής και των επιπτώσεων της , η προστασία των υδάτινων οικοσυστημάτων και η διακρατική συνεργασία. Παρατηρούμε λοιπόν ότι το NEPAD πραγματεύεται , μεταξύ άλλων , ζητήματα τα οποία δεν αποτέλεσαν κεντρικούς στόχους των Στόχων της Χιλιετίας , αλλά ήρθαν στο προσκήνιο της διεθνούς κοινότητας σχεδόν 15 χρόνια αργότερα. Επομένως η συγκεκριμένη πρωτοβουλία της Αφρικανικής Ένωσης αποτελεί αναντίρρητα μια σημαντική καινοτομία στα δρόμενα της Αφρικής και έναν εξαιρετικό πρόλογο για την μεταγενέστερη προώθηση της Agenda 2030.

Οι ηγέτες των κρατών της Αφρικανικής Ένωσης υπογράμμισαν στο καταστατικό της , αλλά και στο NEPAD ότι “ η ανάπτυξη της Αφρικής αποτελεί ευθύνη των Αφρικανών “ , αλλά δεν παρέλειψαν επίσης να αναφέρουν πως πρόκειται για “ κοινές ευθύνες και κοινά ενδιαφέροντα μεταξύ της Αφρικής και των εταίρων της “. Παρατηρούμε λοιπόν ότι η Αφρικανική Ένωση έμμεσα αναγνωρίζει ότι οι στόχοι του NEPAD δεν μπορούν είναι ρεαλιστικοί , χωρίς την συμβολή της διεθνούς κοινότητας. Τέλος , αναφορικά με το NEPAD , αξίζει να αναφερθεί ότι αποτελεί ενώ αναντίρρητα αποτελεί μια εξαιρετική πρωτοπορία της Αφρικανικής Ένωσης , αποτελεί πρόγραμμα αμιγώς διακηρυκτικού χαρακτήρα , γεγονός το οποίο καθιστά προβληματική σε ορισμένες περιπτώσεις τη λειτουργία του.

Τα πρώτα χρόνια της νέας χιλιετίας , αποτέλεσαν σημαντική περίοδο για την προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης στην Αφρική. Το 2003 ιδρύθηκε ο APRM , ένας μηχανισμός επιφορτισμένος με την προώθηση και επίβλεψη της οικονομικής ανάπτυξης στην Αφρικανική ήπειρο. Μεταξύ των σκοπών του υπογραμμίζεται πως “ η προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης , η οποία οδηγεί στην πολιτική σταθερότητα “ . Η λειτουργία του μηχανισμού , η αρμοδιότητα του ως θεματοφύλακα της ανάπτυξης

⁶⁶ Βλ. THE NEW PARTNERSHIP FOR AFRICA'S DEVELOPMENT (NEPAD) , σελίδα 26

και ιδιαίτερα η δυνατότητα συμμετοχής που παρέχει σε Μ.Κ.Ο. , Δ.Ο. και πολίτες αποκόμισε σημαντικούς επαίνους από τη διεθνή κοινότητα με το UNDP να υπογραμμίζει στην Αναφορά του για την Ανθρώπινη Ανάπτυξη το 2010 , ότι ‘‘ η Αφρική τα τελευταία χρόνια έχει κάνει τεράστια βήματα προόδου για τη βελτίωση της ζωής των κατοίκων της ‘’. Τέλος μία από τις σημαντικότερες αρμοδιότητες του APRM , η οποία είναι ο ρόλος του ως παρατηρητή και εκτιμητή της προόδου της Agenda 2063 της Αφρικανικής Ένωσης και της Agenda 2030 για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη.

Η Agenda 2063 , η οποία καταρτίστηκε το 2015 , έχει τις ρίζες της στην ιδέα του παν – αφρικανισμού και αναλύει ορισμένες ‘‘ φιλοδοξίες ‘’ της Αφρικανικής Ένωσης , οι οποίες δύναται να έχουν επιτευχθεί μέχρι το έτος 2063. Η πρώτη ‘‘ φιλοδοξία ‘’ αφορά άμεσα το δικαίωμα στο πόσιμο νερό και τις εγκαταστάσεις υγιεινής , καθώς γίνεται λόγος για την σχέση που πρέπει να αποκτήσει η Αφρική με την βιώσιμη ανάπτυξη. Σύμφωνα με την Agenda 2063 , για να μπορέσει η Αφρική να αναπτυχθεί βιώσιμα , οφείλει να παρέχει σε κάθε Αφρικανό , άμεση πρόσβαση σε πόσιμο νερό και εγκαταστάσεις υγιεινής. Μάλιστα η Agenda 2063 χαρακτηρίζει τα δικαιώματα αυτά ως βασικά ανθρώπινα δικαιώματα⁶⁷.

Παράλληλα η Agenda επιχειρεί να προωθήσει περαιτέρω το ζήτημα , καθώς επισημαίνει ότι κοινός στόχος των κρατών – μελών είναι τα Αφρικανικά κράτη να συγκαταλέγονται μεταξύ των χωρών με τις ευνοϊκότερες ρυθμίσεις για την ανθρώπινη ποιότητα ζωής μέχρι το έτος 2063. Τα κράτη μάλιστα αντιλαμβάνονται ότι για την επίτευξη του συγκεκριμένου στόχου η βιώσιμη ανάπτυξη αποτελεί μονόδρομο και ως εκ τούτου δίνουν έμφαση και στον τομέα της συνεργασίας.

Ακολούθως βαρύτητα δίνεται και στην δίκαιη βιώσιμη διαχείριση των υδάτινων πόρων της ηπείρου , αλλά και στην επέκταση των συστημάτων ύδρευσης και αποχέτευσης. Η Agenda προβλέπει ότι μέχρι το έτος 2063 δεν θα υπάρχει κανένα αστικό κέντρο στην Αφρική , οι κάτοικοι του οποίου θα στερούνται πρόσβασης σε πόσιμο νερό.

Η Αφρικανική Ένωση είχε φροντίσει πριν την υιοθέτηση των SDGs να προβεί στη δική της Κοινή Δήλωση⁶⁸ , αναφορικά με την δομή των Στόχων. Η CAP αναγνώριζε την μη επίτευξη αρκετών MDGs στην Αφρική και ευελπιστούσε να

⁶⁷ Βλ. African Union (2015) , Agenda 2063 – The Africa we want, σελ. 3

⁶⁸ Common African Position on Post-2015 Agenda

σηματοδοτήσει μια νέα αρχή μεταξύ της ηπείρου και της βιώσιμης ανάπτυξης. Το δικαίωμα στο πόσιμο νερό και τις εγκαταστάσεις υγιεινής αποτέλεσε , μεταξύ άλλων, ένα εκ των προτεραιοτήτων της Αφρικανικής Ένωσης για την μετά 2015 εποχή , όπως αυτές παρουσιάστηκαν μέσω της CAP.

Παράλληλα τα κράτη της Αφρικής υιοθέτησαν την Ατζέντα Δράσης της Αντίς Αμπέμπα , το ίδιο έτος. Η AAAA⁶⁹ του Ο.Η.Ε. αποτέλεσε ένα ακόμη μέσο για την προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης σε παγκόσμιο επίπεδο. Βέβαια , ιδιαίτερη σημασία έχει η δέσμευση όλων των κρατών για την δημιουργία συστήματος κοινωνικής προστασίας για όλους τους ανθρώπους , το οποίο στοχεύει στην καταπολέμηση της ακραίας φτώχειας , με το δικαίωμα στο πόσιμο νερό να αποτελεί προτεραιότητα⁷⁰. Επιπλέον μέσω της AAAA τα κράτη δεσμεύονται επίσης στην χρηματοδότηση της δημιουργίας δικτύων ύδρευσης και αποχέτευσης στις αναπτυσσόμενες χώρες , γεγονός το οποίο αποτελεί σημαντική αρωγή στην δέσμευση της Αφρικανικής Agenda 2063 για τη δημιουργία αντίστοιχων δικτύων σε όλα τα αστικά κέντρα.

Ακολούθως το African Water Vision για το 2025 αποτελεί μια προειδοποίηση της Αφρικανικής Ένωσης προς όλα τα κράτη – μέλη για τις δυσμενείς επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής. Επιπλέον αναγνωρίζει την λανθασμένη διαχείριση που είχε γίνει αναφορικά με τους υδάτινους πόρους της Αφρικής και αναφέρει μια σειρά από προβληματισμούς για τους οποίους καλεί τα κράτη να αναλάβουν δράση⁷¹. Επομένως συμπεραίνει ότι είναι επιτακτική ανάγκη να επιτευχθεί η άμεση πρόσβαση όλων των Αφρικανών στο νερό και τις εγκαταστάσεις υγιεινής , αλλά θεωρώντας την επίτευξη του στόχου μη ρεαλιστική , τουλάχιστον άμεσα , τονίζει πως προτεραιότητα αποτελεί η επέκταση του δικαιώματος και στους μη προνομιούχους.

Εν κατακλείδι είναι γεγονός ότι η Αφρικανική Ένωση σε λιγότερο από 20 χρόνια ζωής έχει προωθήσει το δικαίωμα στο νερό και τις εγκαταστάσεις υγιεινής σε πολύ μεγαλύτερο βαθμό από ότι ο προγενέστερος οργανισμός , ο Οργανισμός Αφρικανικής Ενότητας , σε μισό αιώνα. Αναντίρρητα η Αφρικανική Ένωση εκφράζει την παγιωμένη πλέον αντίληψη όλων των Αφρικανικών κρατών πως η ευημερία της

⁶⁹ Addis Ababa Action Plan – Αποτελεί φυσική συνέχεια του Montgomery Consensus

⁷⁰ Βλ. Addis Ababa Action Plan , σελ. 6

⁷¹ The Africa Water Vision for 2025: Equitable and Sustainable Use of Water for Socioeconomic Development , σελίδα 13

ηπείρου οφείλει να είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με την βιώσιμη ανάπτυξη. Βέβαια προβλήματα συνεχίζουν να υπάρχουν , αλλά τα σταθερά βήματα των κρατών της Αφρικανικής Ένωσης για την επίτευξη του κοινού στόχου αποτελούν σημαντικό εχέγγυο για το μέλλον.

Ενότητα Τρίτη : Μεμονωμένες ενέργειες

Αναντίρρητα η Αφρικανική Ένωση αποτελεί τον κινητήριο μοχλό των αφρικανικών πρωτοβουλιών , αναφορικά με την προώθηση του δικαιώματος στο νερό και στις εγκαταστάσεις υγιεινής , αλλά αυτό δεν λειτουργεί ως τροχοπέδη προς την μεμονωμένη προώθηση του δικαιώματος. Ως εκ τούτου ορισμένα κράτη έχουν προχωρήσει σε μεμονωμένες ενέργειες προκειμένου να εξασφαλισθεί η πρόσβαση σε μεγαλύτερη μερίδα του πληθυσμού.

Αρχικά η Γκάνα , τη δεκαετία του 1990 , επιχείρησε να προωθήσει το δικαίωμα στο νερό μέσω μιας σειράς τροπολογιών. Αξίζει να σημειωθεί ότι πριν τις συγκεκριμένες τροπολογίες η πρόσβαση σε πόσιμο νερό και εγκαταστάσεις υγιεινής στη Γκάνα ήταν εξαιρετικά περιορισμένη. Η κυβέρνηση επιχείρησε να αντιμετωπίσει το ζήτημα μέσω του νόμου αρ. 552 της Επιτροπής Υδατικών Πόρων , το 1996. Με τον τρόπο αυτό δημιουργήθηκε η Επιτροπή των Υδάτινων Πόρων , η οποία είναι υπεύθυνη για την ολοκληρωμένη διαχείριση των υδάτινων πόρων , ενώ το 1997 δημιουργήθηκε το Πρακτορείο Νερού και Υγιεινής. Το Πρακτορείο είναι επιφορτισμένο με την προώθηση της πρόσβασης στο νερό και τις υπηρεσίες υγιεινής σε αγροτικές και απομονωμένες περιοχές. Τέλος στις αρχές της χιλιετίας η Γκάνα σε συνεργασία με την Παγκόσμια Τράπεζα ανέθεσε μεγάλο τμήμα της διαχείρισης και συντήρησης των συστημάτων ύδρευσης και αποχέτευσης στον ιδιωτικό τομέα.

Ακολούθως η Αίγυπτος αποτελεί το αφρικανικό κράτος , το οποίο έχει προωθήσει το δικαίωμα στο νερό σε μεγαλύτερο βαθμό από όλα τα υπόλοιπα. Σήμερα το 95 % του πληθυσμού έχει πρόσβαση σε πόσιμο νερό⁷² και εγκαταστάσεις υγιεινής. Παράλληλα η κυβέρνηση έχει προσπαθήσει να αποδεσμεύσει την Αίγυπτο από την εξάρτηση από τα νερά του Νείλου και ως εκ τούτου έχει ξεκινήσει διαδικασίες

⁷² Frederick S. Pardee Center for International Futures – UNDP (2018) , Sustainable Development Goals Report : Egypt 2030 , Josef School of International Studies – University of Denver , σελ. 9

επεξεργασίας των υπόγειων υδάτων , ενώ ξεχωρίζει και η δημιουργία 7 εργοστασίων επεξεργασίας νερού από τον Γενικό Οργανισμό Πόσιμου Νερού της Αιγύπτου.

Ενότητα Τέταρτη : Οι ιδιωτικοποιήσεις

Οι ιδιωτικοποιήσεις αποτελούν ένα θέμα , το οποίο έχει διχάσει σε μεγάλο βαθμό τη Διεθνή Κοινότητα. . Η ιδιωτικοποίηση του νερού είναι ένα ζήτημα, το οποίο απασχολεί τη διεθνή κοινότητα ήδη από το 19ο αιώνα με την δημιουργία των πρώτων δικτύων ύδρευσης από ιδιωτικές εταιρίες στη Μεγάλη Βρετανία. Τη συγκεκριμένη περίοδο οι εταιρίες αρνήθηκαν να δημιουργήσουν επαρκή αποχετευτικά συστήματα, καθώς θεώρησαν ασύμφορη την επένδυση. Η συγκεκριμένη εξέλιξη , επηρέασε αρνητικά την υγεία των πολιτών και αποτέλεσε την απαρχή του debate για τη συμμετοχή των ιδιωτικών εταιριών στην παροχή νερού⁷³. Η δεκαετία του 1980 και 1990 , ειδικότερα εν μέσω της διακυβέρνησης της Μ. Θάτσερ στο Ηνωμένο Βασίλειο και του Ρ. Ρέιγκαν στις Η.Π.Α. οδήγησαν σε μια απότομη αύξηση των ιδιωτικοποιήσεων σε χώρες της Ευρώπης και τις Η.Π.Α. , ενώ το Washington Consensus και η γενικότερη φιλελευθεροποίηση των υπηρεσιών και του εμπορίου, ευνόησε σε μεγάλο βαθμό αυτό το κύμα ιδιωτικοποιήσεων⁷⁴.

Τα τελευταία χρόνια έχουν διαμορφωθεί δύο αντίθετες θεωρίες, οι οποίες αναλύουν το ζήτημα της ιδιωτικοποίησης του νερού. Η πρώτη τάσσεται υπέρ των ιδιωτικοποιήσεων, αναλύοντας τα θετικά τους και η δεύτερη κατά.

Αρχικά , σύμφωνα με τους υπέρμαχους της ιδιωτικοποίησης των συστημάτων ύδρευσης , η πρόσβαση στο νερό είναι ανθρώπινο δικαίωμα και ως εκ τούτου όλοι οι άνθρωποι πρόσβαση σε αυτό. Ορισμένα κράτη όμως δεν έχουν τη δυνατότητα παροχής καθαρού και πόσιμου νερού σε όλους τους πολίτες και η συντήρηση των εγκαταστάσεων παροχής ύδρευσης απαιτεί τεράστιο κόστος. Επομένως δύσκολα μπορεί να είναι αποτελεσματική από τους αναπτυσσόμενους.

⁷³ Βλ. Sharmila L. Murthy JD (2013) , οπ.π. (Σημ. 28) , σελ. 99

⁷⁴ Βλ. Sharmila L. Murthy JD (2013) , οπ.π. (Σημ. 28) , σελ. 123

Παράλληλα τονίζεται ότι ορισμένοι οικισμοί , οι οποίοι είναι απομακρυσμένοι από τις μεγαλουπόλεις σε πολλές αναπτυσσόμενες χώρες δεν διαθέτουν καν δίκτυα ύδρευσης. Οι ιδιωτικές εταιρίες μπορούν να χρηματοδοτήσουν την κατασκευή τους και να αναβαθμίσουν τα υπάρχοντα δίκτυα ύδρευσης, βελτιώνοντας με τον τρόπο αυτό την ποιότητα του νερού.

Συνοψίζοντας υπογραμμίζουν ότι μέσω της περικοπής των κυβερνητικών πόρων που σχετίζονται με την παροχή νερού στους πολίτες , το κράτος θα έχει τη δυνατότητα να χρηματοδοτεί περαιτέρω σημαντικούς τομείς , όπως η υγεία. , ενώ θα αντιμετωπιστεί παράλληλα και το ζήτημα με τους μικροπωλητές νερού σε περιοχές της Αφρικής και Νοτιοανατολικής Ασίας.

Αντιθέτως , οι πολέμιοι των ιδιωτικοποιήσεων των συστημάτων ύδρευσης ισχυρίζονται ότι αυτές προκαλούν οικονομική επιβάρυνση στους πολίτες, ιδιαίτερα των αναπτυσσόμενων χωρών , ενώ οι πολυεθνικές επιχειρήσεις , οι οποίες είναι υπεύθυνες για την ύδρευση ασκούν συχνά εκβιαστική πολιτική προς το κράτος.

Ακολούθως επισημαίνουν ότι η ιδιωτικοποίηση του νερού δεν συμβαδίζει με το ανθρώπινο δικαίωμα σε μια αξιοπρεπή ποιότητα ζωής , της Πρώτης Γενιάς των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων , ενώ ταυτόχρονα δημιουργούνται κοινωνικές αναταραχές στο εσωτερικό των κρατών και ευνοούνται τα ολιγοπώλια.

Παρατηρούμε λοιπόν ότι και οι δύο πλευρές θέτουν ορισμένα σημαντικά επιχειρήματα. Αρχικά , είναι φανερό ότι δεν έχουν όλα τα κράτη , ειδικότερα τα αναπτυσσόμενα κράτη και οι Ε.Α.Χ. τη δυνατότητα να χρηματοδοτήσουν ή και να συντηρήσουν συστήματα ύδρευσης.

Παράλληλα όμως , η ιστορία έχει καταγράψει αρκετές περιπτώσεις στις οποίες οι πολυεθνικές επιχειρήσεις έχουν παραμελήσει τις υποχρεώσεις τους. Επιπλέον η δημιουργία δικτύων ύδρευσης από τις πολυεθνικές συνήθως περιορίζεται εντός των μεγαλουπόλεων και δεν περιλαμβάνει τους φτωχούς και απομακρυσμένους οικισμούς , ενώ σπάνια δημιουργούνται νέα δίκτυα ύδρευσης, καθώς οι εταιρίες συνήθως διαχειρίζονται τα υπάρχοντα.

Επίσης το ζήτημα των κοινωνικών αναταραχών αποτελεί αντικείμενο ιδιαίτερης αναφοράς. Αξίζει επίσης να υπογραμμισθεί ότι τις περισσότερες περιπτώσεις η ιδιωτικοποίηση του συστήματος ύδρευσης αποτελεί προϊόν

οικονομικών κρίσεων και πιέσεις από φορείς όπως η Παγκόσμια Τράπεζα και το Δ.Ν.Τ. Η επακόλουθη αύξηση στην φορολογία των πολιτών, εξαιτίας των πιέσεων των πολυεθνικών εταιριών παροχής νερού προκαλεί συχνά αναταραχές με ορισμένα χαρακτηριστικά παραδείγματα να αποτελούν οι βίαιες διαδηλώσεις στη πόλη Cochabamba της Βολιβίας⁷⁵ και η περίπτωση της Atlanta⁷⁶. Μάλιστα ορισμένες χώρες , όπως η Βολιβία και η Ουρουγουάη έχουν κατοχυρώσει στο Σύνταγμα τους νόμους, οι οποίοι απαγορεύουν την ιδιωτικοποίηση του νερού.

Βέβαια αξίζει να υπογραμμισθεί ότι και σε περιπτώσεις ιδιωτικοποιήσεων , τα κράτη εξακολουθούν να έχουν την υποχρέωση να προστατεύουν και να σέβονται το ανθρώπινο δικαίωμα της πρόσβασης σε καθαρό και πόσιμο νερό, ακόμη και όταν αυτό παρέχεται από ιδιωτικές εταιρίες , ενώ οφείλουν να εγγυώνται ότι κανείς δεν θα χάσει την πρόσβαση του σε καθαρό και πόσιμο νερό, επειδή δεν έχει δυνατότητα να πληρώσει. Βέβαια δεν υπάρχει κάποια διεθνής συμφωνία, η οποία ρυθμίζει τη δράση των πολυεθνικών εταιριών παροχής ύδρευσης , αλλά τα κράτη πρέπει να επιβλέπουν τις δραστηριότητες τους.

Οι ιδιωτικοποιήσεις των συστημάτων ύδρευσης και αποχέτευσης αποτελούν μια συνηθισμένη πρακτική παγκοσμίως και ως εκ τούτου η Αφρική δεν αποτελεί εξαίρεση. Η χώρα , η οποία είναι ιδιαίτερα γνωστή για την ιδιωτικοποίηση του νερού είναι η Νότια Αφρική. Βέβαια σε ορισμένες περιπτώσεις , όπως το Ντουρμπάν , η πρόσβαση στο νερό παρέχεται δωρεάν στους φτωχούς πολίτες , αλλά το συγκεκριμένο μέτρο δεν ισχύει σε όλη την επικράτεια της χώρας. Η ιδιωτική εταιρία παροχής νερού στο Γιοχάνεσμπουργκ είχε αυξήσει σημαντικά την τιμή του νερού στις αρχές της χιλιετίας και ως εκ τούτου εκατοντάδες χιλιάδες Νότιο – Αφρικανοί αναγκάστηκαν να αποσυνδεθούν από το δίκτυο , καθώς αδυνατούσαν να πληρώσουν. Οι κάτοικοι αναγκάστηκαν να πίνουν νερό από τα ποτάμια της περιοχής , με αποτέλεσμα να ξεσπάσει μία από τις μεγαλύτερες επιδημίες χολέρας των τελευταίων ετών με περίπου 100.000 άτομα να νοσούν εκ των οποίων τα 100 έχασαν τη ζωή τους.

Η Γκάνα αποτελεί ακόμη μια περίπτωση Αφρικανικού κράτους , το οποίο οδηγήθηκε στην ιδιωτικοποίηση της ύδρευσης ως αποτέλεσμα μακροχρόνιων οικονομικών κρίσεων και διακανονισμού με την Παγκόσμια Τράπεζα. Όπως

⁷⁵ Joseph W. Dellapenna (2009) , CLIMATE DISRUPTION, THE WASHINGTON CONSENSUS, AND WATER LAW REFORM , Temple Law Review 81 (2) , σελ. 405

⁷⁶ Βλ. Sharmila L. Murthy JD (2013) , οπ.π. (Σημ. 28) , σελ. 137

προαναφέρθηκε , η Γκάνα προχώρησε την ιδιωτικοποίηση του νερού της στις αρχές της χιλιετίας. Προφανώς η περίπτωση της Γκάνας δεν διέφερε από άλλες Αφρικανικές χώρες όπως η Νότια Αφρική και σε διάστημα μικρότερο του ενός έτους η τιμή του νερού αυξήθηκε κατά 95%.

Τα παραδείγματα αποτυχημένων ιδιωτικοποιήσεων στην Αφρική είναι δεκάδες και αφορούν σχεδόν όλες τις χώρες. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι σχεδόν όλα τα κράτη της Αφρικής έχουν αναγκαστεί να προβούν σε αυτού του τύπου τις ιδιωτικοποιήσεις ως αποτέλεσμα πιέσεων από θεσμούς , όπως η Παγκόσμια Τράπεζα και το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο. Παρατηρούμε όμως ότι σε αντίθεση με την Αφρική , ορισμένες ιδιωτικοποιήσεις έχουν κριθεί ως επιτυχημένες σε άλλες πόλεις και χώρες. Για παράδειγμα στην Μανίλα , την πρωτεύουσα των Φιλιππίνων , οι ιδιωτικοποιήσεις έδωσαν πρόσβαση σε νερό σε εκατομμύρια κατοίκους. Γιατί λοιπόν ενώ και οι Φιλιππίνες και τα κράτη της Αφρικής ανήκουν στον αναπτυσσόμενο κόσμο , παρατηρείται αυτή η κατάσταση ; Η απάντηση είναι σχετικά απλή : Οι Αφρικανικές χώρες αποτελούν ορισμένα από τα πιο φτωχά και υπανάπτυκτα κράτη στον κόσμο , ενώ οι Φιλιππίνες και η πλειονότητα των κρατών της Νοτιοανατολικής Ασίας βιώνουν σταθερή και ανά περιόδους αλματώδη ανάπτυξη. Αυτό οφείλεται και στο γεγονός ότι συνορεύουν με οικονομικές υπερδυνάμεις της εποχής όπως η Κίνα , η Σιγκαπούρη , η Νότια Κορέα κτλπ. , αλλά και στο ότι , εν αντιθέσει με την πλειονότητα των κρατών της Αφρικής , έχουν αναπτύξει ορισμένους τομείς στους , οποίους διαθέτουν συγκριτικά πλεονεκτήματα.

Συμπερασματικά , η Αφρικανική Ένωση έχει υπογραμμίσει δεκάδες φορές την πρόθεση των κρατών – μελών για ιδιωτικοποίηση όλων των δικτύων ύδρευσης στην Αφρική. Βέβαια σημαντικό θα ήταν να αναλυθεί η πρόσφατη ιστορία των συγκεκριμένων κρατών με τις ιδιωτικοποιήσεις , ώστε να μην επαναληφθούν οι αστοχίες του παρελθόντος. Οι ιδιωτικές εταιρίες έχουν την οικονομική δυνατότητα να συντηρήσουν και να δημιουργήσουν ή επεκτείνουν συστήματα ύδρευσης / αποχέτευσης , αλλά σε κάθε περίπτωση αυτό θα πρέπει να γίνεται με σύμπραξη και του δημόσιου τομέα , αλλά και με την εγγύηση ότι κανένας άνθρωπος δεν θα στερείται πρόσβασης σε νερό και εγκαταστάσεις υγιεινής , λόγω αδυναμίας πληρωμής.

Ενότητα Πέμπτη : Επίπεδο επίτευξης του Στόχου 6 στην Αφρική

Αναντίρρητα η Αφρικανική Ένωση έχει τοποθετήσει τη βιώσιμη ανάπτυξη στην κορυφή της ατζέντας της και ως εκ τούτου το δικαίωμα στο νερό και τις εγκαταστάσεις υγιεινής αποτελεί πλέον πυλώνα για την επίτευξη των στόχων της. Το NEPAD αποτελεί ένα πρόγραμμα εξαιρετικά καινοτόμο , το οποίο εμπεριέχει ορισμένους στόχους , οι οποίοι δεν είχαν συζητηθεί εκτενώς στις αρχές της χιλιετίας. Προβάλλει την ανάγκη να δοθεί προτεραιότητα στους φτωχούς και δίνει μεγάλη βάση στην κλιματική αλλαγή σε μία περίοδο κατά την οποία ο αναπτυσσόμενος Βορράς εθελοτυφλούσε για τις συνέπειες της. Το NEPAD δεν αποτελεί όμως την πρώτη προσπάθεια των Αφρικανών για την προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης . Πρωτοβουλίες όπως το Πλάνο Ωμέγα για την Αφρική και το MAP⁷⁷ προηγήθηκαν χρονικά του NEPAD αλλά απέδωσαν από μηδαμινά ως ελάχιστα αποτελέσματα. Η Αφρική όμως , όπως βέβαια και ο υπόλοιπος κόσμος δεν έχει το χρονικό περιθώριο για να διεξάγει “ πειράματα “ , καθώς είναι η ήπειρος στην οποία έχει επηρεαστεί περισσότερο από την κλιματική αλλαγή. Η λειψυδρία , η ερημοποίηση και οι μεταναστευτικές ροές είναι ορισμένες από τις επιπτώσεις αυτής της “ νέας “ απειλής.

Επομένως είναι εξαιρετικά θετικό το γεγονός ότι η Αφρικανική Ένωση φαίνεται αποφασισμένη να κάνει ένα βήμα παραπάνω από τον προγενέστερο Οργανισμό Αφρικανικής Ενότητας. Το NEPAD είναι ένα εξαιρετικό πρόγραμμα , το οποίο όμως έχει διακηρυκτικό χαρακτήρα⁷⁸ , καθώς το περιεχόμενο του δεν δεσμεύει νομικά τα κράτη. Επιπλέον δεν μπορεί να παραβλέψει κανείς την απόλυτα ταυτόσημη θεώρηση των πραγμάτων μεταξύ του NEPAD και των κρατών του Βορρά. Το NEPAD δεν ελέγχεται από τους ίδιους τους Αφρικανούς , αλλά από εξωτερικούς παράγοντες , όπως η Παγκόσμια Τράπεζα. Άρα εύλογα θα μπορούσε να μιλήσει κανείς για την συνέχεια της νέο – αποικιοκρατίας⁷⁹. Η λειτουργία του APRM είναι επίσης σημαντική

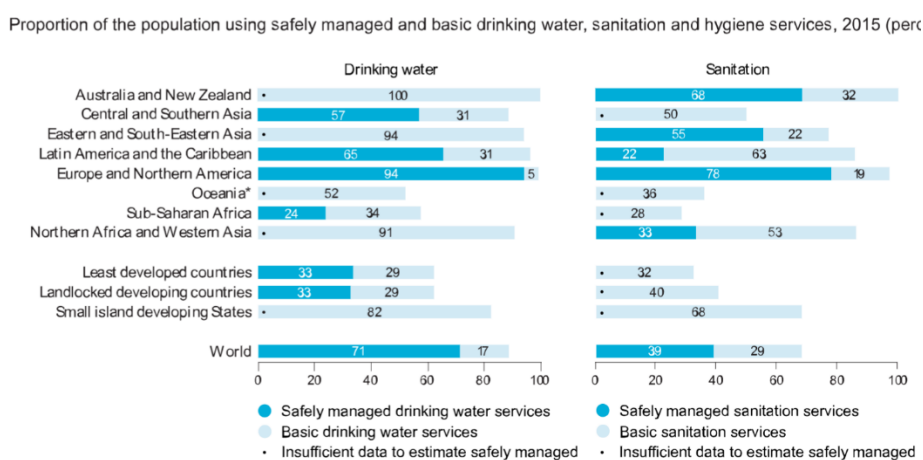
⁷⁷ Millennium Partnership for the New African Recovery Program

⁷⁸ Zera Yihdego (2011) , The African Union: Founding Principles, Frameworks and Prospects , European Law Journal , Aberdeen, σελ. 590

⁷⁹ John Mukum Mbaku , NEPAD and Prospects for Development in Africa , Weber State University - International Studies •, Οκτώβριος 2004 , σελ. 401

, καθώς η Αφρική αποκτά έναν εποπτικό μηχανισμό , ο οποίος παρακολουθεί την εφαρμογή της Agenda 2030 και της Agenda 2063.

Σύμφωνα με επίσημα στοιχεία του Ο.Η.Ε. για το 2019 , το ποσοστό των ανθρώπων , το οποίο απέκτησε πρόσβαση σε πόσιμο νερό αυξήθηκε σημαντικά. Ωστόσο η Αφρική δεν είχε τα αναμενόμενα αποτελέσματα , καθώς ήταν ουραγός των αναπτυσσόμενων , μένοντας πίσω από την Λατινική Αμερική , την Νοτιοανατολική και Κεντρική Ασία και την Καραϊβική. Επιπλέον ο οργανισμός υπογραμμίζει ότι η Αφρική περιλαμβάνει το 80 % των ανθρώπων που είτε αντιμετωπίζουν είτε κινδυνεύουν να βρεθούν αντιμέτωποι με την λειψυδρία.

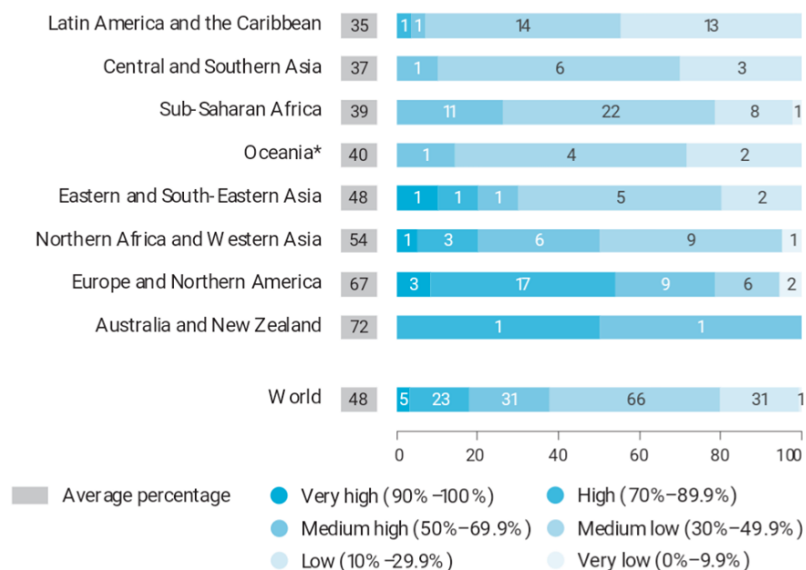
Note: Oceania* refers to Oceania excluding Australia and New Zealand, throughout the publication.

Διάγραμμα 2 ⁸⁰

Ακολούθως ένας τομέας στον οποίο διαφαίνεται ότι τα κράτη της Αφρικανικής Ένωσης εμφανίζουν καλύτερα αποτελέσματα είναι η ολοκληρωμένη διαχείριση των υδάτινων πόρων . Σύμφωνα με την Αναφορά για τους Στόχους της Βιώσιμης Ανάπτυξης , η οποία διακρίνει τα κράτη της Αφρικής σε δύο κατηγορίες , την Βόρεια Αφρική , η οποία είναι τρίτη παγκοσμίως με συνολικό σκορ 55 και την Υπό – Σαχάρια Αφρική , η οποία είναι Πέμπτη με σύνολο 40. Ο παγκόσμιος μέσος όρος είναι 49 πόντοι.

⁸⁰ Αναδημοσίευση από unstats.un.org

Average percentage of implementation of integrated water resources management (IWRM) and the number of countries in each IWRM implementation category, 2017

Διάγραμμα 3⁸¹

Εν κατακλείδι τα στοιχεία είναι ενδεικτικά για την κατάσταση που επικρατεί στην Αφρική. Η Βόρεια Αφρική⁸² έχει σαφώς προωθήσει περαιτέρω την πρόσβαση στο νερό και την υγιεινή από την Υπό – Σαχάρια Αφρική και έχει σχεδόν εξαλείψει την ανοιχτή αφόδευση, ενώ κινείται σταθερά υπέρ της ολοκληρωμένης διαχείρισης των υδάτινων πόρων⁸³. Αντιθέτως η Υπό – Σαχάρια Αφρική κινείται με αργούς ρυθμούς στην διεύρυνση της πρόσβασης στο νερό και την υγιεινή, αλλά σύμφωνα με στοιχεία της Αναφορά για τους Στόχους της Βιώσιμης Ανάπτυξης του 2018, τα κράτη της Υπό – Σαχάριας Αφρικής έχουν αναπτύξει περαιτέρω την συνεργασία⁸⁴ και την μεταφορά τεχνολογίας μεταξύ τους από τα κράτη της Βορείου Αφρικής. Αυτό εν μέρει οφείλεται και στην ύπαρξη πολλών μεγάλων ποταμών και λιμνών στην Υπό – Σαχάρια Αφρική.

⁸¹ Αναδημοσίευση από unstats.un.org

⁸² Κατηγοριοποιείται μαζί με την Κεντρική Ασία

⁸³ Βλ. The Sustainable Development Goals Report 2019, σελ.35

<https://unstats.un.org/sdgs/report/2019/The-Sustainable-Development-Goals-Report-2019.pdf>

⁸⁴ Βλ. The Sustainable Development Goals Report 2018, σελ. 20

<https://unstats.un.org/sdgs/files/report/2018/TheSustainableDevelopmentGoalsReport2018-EN.pdf>

Διάγραμμα 4⁸⁵

Κεφάλαιο Δεύτερο : Διεθνής Κοινότητα και Αφρική

Ενότητα Πρώτη : Ο.Η.Ε.

Ήδη από το δεύτερο μισό του 20ου αιώνα η διεθνής κοινότητα διαδραμάτισε ουσιαστικό ρόλο για την ανάπτυξη στην Αφρική. Άλλωστε η δημιουργία του Ο.Η.Ε. , μετά τη λήξη του Β' Παγκοσμίου Πολέμου συνέδραμε αποφασιστικά τα αφρικανικά απελευθερωτικά κινήματα για την ολοκλήρωση της από – αποικιοποίησης. Σήμερα ο Ο.Η.Ε. διατηρεί δεκάδες περιφερειακά γραφεία και παρατηρητήρια σε πολλές χώρες ιδιαίτερα της Υπό – Σαχάριας Αφρικής. Τα σημαντικότερα κέντρα του Ο.Η.Ε. στην Αφρική όμως είναι το Γραφείο του οργανισμού στο Ναϊρόμπι της Κένυας , το οποίο αποτελεί και την ναυαρχίδα του Ο.Η.Ε. στην Αφρική και η Οικονομική Επιτροπή για την Αφρική στην Αντίς Αμπέμπα της Αιθιοπίας. Παράλληλα δεν γίνεται να μην

⁸⁵ Αναδημοσίευση από unstats.un.org

υπογραμμισθεί και η σημασία των προγραμμάτων UNEP και UN – HABITAT , τα οποία εδρεύουν επίσης στο Ναϊρόμπι.

Το πρόγραμμα UNEP είναι επίσης επιφορτισμένο με την προώθηση του SDG 6 στην Αφρική , έχοντας αναλάβει μια σειρά δράσεων. Αρχικά μέσω του GEMS/Water το UNEP παρακολουθεί την ποιότητα των επιφανειακών και υπόγειων υδάτων , όχι μόνο στην Αφρική , αλλά και σε παγκόσμιο επίπεδο. Το όργανο , έχει χαρακτηριστεί ουσιώδες για την επίτευξη του SDG 6 , από την Πρώτη Περιβαλλοντική Σύνοδο των Η.Ε. στο Ναϊρόμπι το 2014 και ειδικότερα για την επίτευξη του επιμέρους Στόχου 6.3. Παράλληλα το πρόγραμμα UNEP είναι επιφορτισμένο και με την προώθηση της ολοκληρωμένης διαχείρισης των υδατινών πόρων , αποτελώντας αρωγό για την ανάπτυξη διαδικασιών IWRM σε ολόκληρη την Αφρική , η οποία όπως προαναφέρθηκε αντιμετωπίζει σημαντικές ελλείψεις σε αυτό τον τομέα , ειδικότερα στις Υπό – Σαχάριες περιοχές της. Επομένως το UNEP αποτελεί τον θεματοφύλακα για τον επιμέρους Στόχο 6.5 , αλλά και για τον επιμέρους Στόχο 6.6 , ο οποίος αφορά τα οικοσυστήματα. Τέλος το UNEP αποτελεί καίριο εργαλείο και για την προώθηση της συνεργασίας μεταξύ των κρατών για την επίτευξη του Στόχου 6 , καθώς μέσω του GPCU⁸⁶ συντονίζει την συνεργασία μεταξύ του GEMS/Water⁸⁷ και των NFPs / CFPs⁸⁸.

Το UN – Habitat αποτελεί το πρόγραμμα , το οποίο προωθεί την δημιουργία βιώσιμων πόλεων και αποδίδει μεγάλη βαρύτητα στην περαιτέρω σύνδεση του SDG 6 με την Αφρική. Το UN – Habitat στοχεύει , μέσω του Προγράμματος για το Νερό στις Αφρικανικές Πόλεις , στον περιορισμό της λειψυδρίας στις αφρικανικές μητροπόλεις διά της αποτελεσματικής και επαρκούς διαχείρισης της ζήτησης νερού , ελαχιστοποίησης των περιβαλλοντικών επιπτώσεων και διευκόλυνση της πρόσβασης στην συμμετοχή και ενημέρωση για τους πολίτες. Το Πρόγραμμα έχει αναπτυχθεί σε διάφορες φάσεις και ήδη έχει φέρει σε πέρας δεκάδες “ projects ” στην Αφρική , μεταξύ των οποίων η δημιουργία αποχετευτικού δικτύου προσβάσιμου σε όλους στην κοινότητα Γιαουντέ του Καμερούν⁸⁹ και η δημιουργία ασφαλούς δικτύου παροχής ύδρευσης σε προάστιο της Άκρα , πρωτεύουσας της Γκάνας. Βέβαια μεγάλο μέρος της

⁸⁶ Μονάδα Συντονισμού του Παγκοσμίου Προγράμματος

⁸⁸ Εθνικά Εστιακά Σημεία / Εστιακά Σημεία Συνεργασίας

⁸⁹ Βλ. Water for African Cities Programme Phase II , σελ. 11

επιτυχίας και της άμεσης δράσης του Προγράμματος οφείλεται και στην συνεργασία του με πλήθος Μη Κυβερνητικών Οργανισμών.

Βέβαια η δράση του Ο.Η.Ε. για την περαιτέρω προώθηση του Στόχου 6 δεν περιορίζεται στα προγράμματα UNEP και UN – Habitat. Η Οικονομική Επιτροπή του Ο.Η.Ε. για την Αφρική , σε συνεργασία με την Αναπτυξιακή Τράπεζα της Αφρικής και το NEPAD , έλαβε την πρωτοβουλία για την χρηματοδότηση του προγράμματος PIDA. Το συγκεκριμένο πρόγραμμα αφορά την διεύρυνση των δικτύων ύδρευσης στην Αφρική και η χρηματοδότηση του περιλαμβάνει δέκα δισεκατομμύρια δολάρια μέχρι το 2024. Η πενταετής δράση του αναμένεται να βοηθήσει σημαντικά στην επίτευξη των Στόχων της Agenda 2030 στην Αφρική , αλλά και της Agenda 2063.

Ακολούθως δεν γίνεται σε καμία περίπτωση να υποτιμηθεί η δράση του Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας στην Αφρική. Το GLAAS αποτελεί ένα εργαλείο μέσω του οποίου ο WHO δύναται να επιτηρεί και να χρηματοδοτεί την πρόοδο των SDGs στην Αφρική , ειδικότερα των επιμέρους Στόχων 6.A και 6.B. Πιο συγκεκριμένα η πρωτοβουλία TrackFin συντονίζει κάθε μορφής χρηματοδότηση για το νερό στην Αφρική , ενώ ο WHO σε συνεργασία με την UNICEF έχει δημιουργήσει το πρόγραμμα JMP για την παροχή νερού και υγιεινής.

Εν κατακλείδι η συμβολή του Ο.Η.Ε. στην επέκταση του δικαιώματος στο νερό και την υγιεινή στην Αφρική δεν γίνεται να αμφισβητηθεί. Δισεκατομμύρια άνθρωποι έχουν αποκτήσει πρόσβαση σε αυτό το στοιχειώδες δικαίωμα εξαιτίας των πρωτοβουλιών του οργανισμού. Αναντίρρητα οι πρωτοβουλίες θα μπορούσαν να ήταν περισσότερες και οι στόχοι τους να είχαν επιτευχθεί αμεσότερα , αλλά ακόμη και σήμερα ο Ο.Η.Ε. παραμένει η κινητήρια δύναμη πίσω από το δικαίωμα στο νερό στην Αφρική , δύναμη η οποία αναγνωρίζει την ιδιαιτερότητα της Αφρικανικής ηπείρου και θέτει σε διεθνές επίπεδο έννοιες όπως το “ progressive realization ”.

Ενότητα Δεύτερη : Διεθνείς / Περιφερειακοί Οργανισμοί και Μη Κυβερνητικοί Οργανισμοί

Αναντίρρητα ο Ο.Η.Ε. αποτελεί τον σημαντικότερο διακρατικό οργανισμό , ο οποίος προωθεί το δικαίωμα στο νερό και τις εγκαταστάσεις υγιεινής , αλλά δεν είναι ο μοναδικός. Από το τέλος του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου και έπειτα

έχουν αναδειχθεί δεκάδες διακρατικοί οργανισμοί , η πλειονότητα των οποίων είναι περιφερειακοί οργανισμοί , όπως η Ευρωπαϊκή Ένωση και ο Αραβικός Σύνδεσμος.

Η Παγκόσμια Τράπεζα αποτελεί έναν διακρατικό οργανισμό , ο οποίος έχει αναλάβει την προώθηση , αλλά και χρηματοδότηση του MDG 6. Η Παγκόσμια Τράπεζα συνεργάζεται με αναπτυσσόμενες χώρες και αναλαμβάνει δράση για την προώθηση ποικίλων ζητημάτων όπως η εξάλειψη της φτώχειας , η προστασία της βιοποικιλότητας , η ισότητα των φύλων , η πρόσβαση στην εκπαίδευση κτλπ. Βλέπουμε δηλαδή ότι η δράση της Παγκόσμιας Τράπεζας έχει επεκταθεί σε όλο το φάσμα των SDGs και ως εκ τούτου η πρόσβαση στο νερό και την υγιεινή δεν δύναται να αποτελεί εξαίρεση.

Σύμφωνα με την Παγκόσμια Τράπεζα η κατάλληλη στρατηγική για την προώθηση του MDG 6 στις αναπτυσσόμενες χώρες , πρέπει να βασίζεται σε τρεις πυλώνες. Αρχικά κρίνεται αναγκαία η ολοκληρωμένη διαχείριση των υδάτινων πόρων , δηλαδή η συντονισμένη ανάπτυξη και διαχείριση του νερού , του εδάφους και των σχετικών πόρων με σκοπό την μεγιστοποίηση της οικονομικής και κοινωνικής ευημερίας , με δίκαιο τρόπο χωρίς να τίθεται σε κίνδυνο η βιωσιμότητα των οικοσυστημάτων. Ο δεύτερος πυλώνας αφορά την προώθηση επενδύσεων για υποδομές σε εγκαταστάσεις ύδρευσης και αποχέτευσης. Σε αυτό το ζήτημα η Παγκόσμια Τράπεζα υποστηρίζει την συμμετοχή του ιδιωτικού τομέα , αλλά τονίζει ότι είναι προτιμότερη η σύμπραξη με το δημόσιο , ειδικότερα σε περιπτώσεις αναπτυσσόμενων κρατών και ΕΑΧ. Τέλος ο τρίτος πυλώνας αφορά στην δημιουργία βιώσιμων και ευέλικτων οικονομιών , οι οποίες θα είναι έτοιμες να αντιμετωπίσουν τις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής.

Η Παγκόσμια Τράπεζα επιχειρεί να εφαρμόσει αυτό το πλάνο στην Αφρική μέσω του οράματος “A Water-Secure World for All ‘’. Το πλάνο , το οποίο ήδη έχει αρχίσει να υλοποιείται περιλαμβάνει πολλές αναπτυσσόμενες χώρες σε ολόκληρο τον πλανήτη , μεταξύ των οποίων ο Μαυρίκιος , το Καμερούν και η Νότια Αφρική⁹⁰ και περιλαμβάνει την χρηματοδότηση για δημιουργία δικτύων ύδρευσης και αποχέτευσης , επέκταση των υφιστάμενων δικτύων , αλλά και την δημιουργία φραγμάτων. Η Παγκόσμια Τράπεζα στοχεύει να επενδύσει 24,5 δισεκατομμύρια δολάρια παγκοσμίως για την επίτευξη του Στόχου 6 εκ των οποίων στην Υπό –

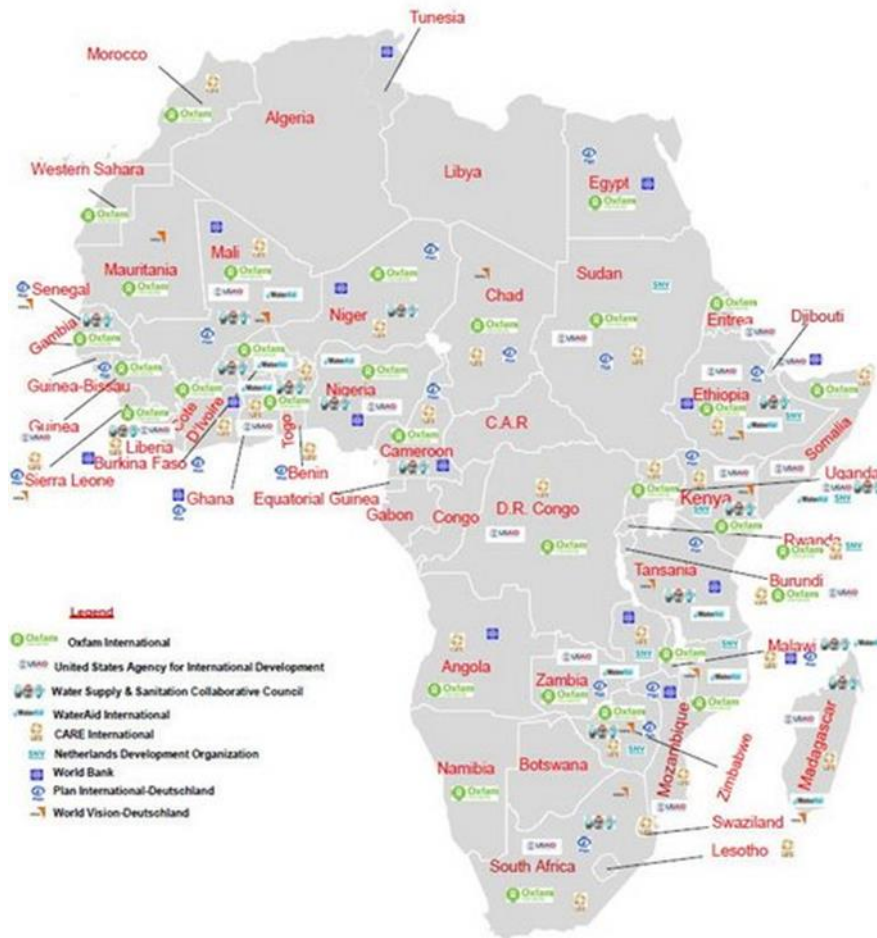
⁹⁰ Βλ. A Water-Secure World for All , σελ. 7

Σαχάρια Αφρική 5,2 δισεκατομμύρια δολάρια για 42 έργα , ενώ για την Βόρεια Αφρική υπολογίζεται ότι θα χρειαστούν 2,2 δισεκατομμύρια δολάρια για 25 έργα.

Επιπροσθέτως στην προώθηση του SDG 6 στην Αφρική συμμετέχει και πλήθος Μη Κυβερνητικών Οργανισμών. Οι Μ.Κ.Ο. αποτελούσαν ανέκαθεν μοχλό πίεσης προς τις κυβερνήσεις , αρχικά για την ανάδειξη του δικαιώματος στο νερό και την υγιεινή ως ανθρώπινο δικαίωμα και μετέπειτα για την άμεση προώθηση του στον αναπτυσσόμενο κόσμο. Σήμερα ο αριθμός των Μ.Κ.Ο. που προωθεί τον SDG 6 στην Αφρική είναι δύσκολο να υπολογισθεί , καθώς στην περιοχή δρουν εκατοντάδες Μ.Κ.Ο. με διεθνές , περιφερειακό ή τοπικό επιχειρησιακό πλαίσιο , ενώ η δράση τους ποικίλλει. Ο CARE για παράδειγμα αποτελεί έναν Μ.Κ.Ο. , ο οποίος πραγματεύεται την διαχείριση του νερού από τους πολίτες , ώστε να έχουν όλοι την δυνατότητα πρόσβασης στο νερό ανεξαρτήτως οικονομικής κατάστασης , ενώ παράλληλα συνεργάζεται με κυβερνήσεις προωθώντας τις φωνές των πολιτών. Σήμερα ο CARE έχει δράση σε περισσότερες από 22 χώρες της Αφρικής

Ο Charity : Water μέσω της συνεργασίας του με άλλους Μ.Κ.Ο. και Δ.Ο. έχει δημιουργήσει ένα δίκτυο , το οποίο στοχεύει στην άμεση επίλυση του ζητήματος σε οποιοδήποτε μέρος του πλανήτη υπάρχει ανάγκη. Στην Αφρική ο Charity : Water έχει αναλάβει δράση για την δημιουργία δικτύων ύδρευσης , συστημάτων καθαρισμού του νερού και δημόσιων αποχωρητηρίων , ενώ ο Lifewater International προωθεί την δημιουργία εγκατάστασης συστημάτων ύδρευσης σε σχολεία και νοσοκομεία στην Αιθιοπία , την Τανζανία και την Ουγκάντα.

International NGOs working on Water Supply & Sanitation in Africa

Χάρτης 1⁹¹

Τα παραδείγματα των Μ.Κ.Ο. και των Δ.Ο. είναι εκατοντάδες και είναι αδύνατο να καταγραφούν όλα σε οποιοδήποτε κείμενο. Άνθρωποι από κάθε γωνιά του πλανήτη συσπειρώνονται, ώστε να σταθούν αρωγοί στην προσπάθεια της διεθνούς κοινότητας για προώθηση του SDG 6 στην Αφρική. Η Αφρικανική Ένωση έχει αναγνωρίσει την προσφορά και την χρησιμότητα των Μ.Κ.Ο. παρέχοντας σε αρκετές περιπτώσεις το “status” του παρατηρητή, ειδικότερα σε ζητήματα που σχετίζονται με τα δικαιώματα του παιδιού⁹² και τα ανθρώπινα δικαιώματα.

⁹¹ Αναδημοσίευση από <https://saniblog.org/>

⁹² Βλ. AFRICAN COMMITTEE OF EXPERTS ON THE RIGHTS AND WELFARE OF THE CHILD, σελ. 2

Κεφάλαιο Τρίτο : Ευρωπαϊκή Ένωση και Αφρικανική Ένωση για τον Στόχο 6

Ενότητα Πρώτη : Δράσεις της Ε.Ε. για την επίτευξη του SDG 6 στην Αφρική

Η Ευρωπαϊκή Ένωση είναι ο σημαντικότερος περιφερειακός οργανισμός παγκοσμίως και έχει διαδραματίσει και εξακολουθεί να διαδραματίζει καίριο ρόλο στην προώθηση του δικαιώματος στο νερό. Σήμερα η Ε.Ε. , σύμφωνα με στοιχεία του Ο.Η.Ε. και της Παγκόσμιας Τράπεζας , έχει προωθήσει το δικαίωμα σε μεγαλύτερο βαθμό από οποιαδήποτε άλλη περιφερειακή ένωση ή χώρα , ενώ η οικονομική και τεχνολογική ευχέρεια των μελών της , δίνει τη δυνατότητα στην Ένωση να προωθεί τον Στόχο 6 και εκτός συνόρων.

Παράλληλα η Ε.Ε. έχει δημιουργήσει ή συνεργάζεται με πλήθος μηχανισμών και οργάνων για την επίτευξη του SDG 6 και των επιμέρους Στόχων του. Τα Προγράμματα Πλαίσιο για την Έρευνα και την Τεχνολογική Ανάπτυξη δημιουργήθηκαν από την Ε.Ε. το 1984 και σήμερα το 8ο Πρόγραμμα Πλαίσιο , το Horizon 2020 διαθέτει προϋπολογισμό ύψους 77 δισεκατομμυρίων δολαρίων και πραγματεύεται το αναπτυξιακό μέλλον της Ε.Ε. μέχρι το 2020 και δίνει ιδιαίτερη βαρύτητα σε επιμέρους Στόχους του SDG 6 , όπως η ολοκληρωμένη διαχείριση των υδατικών πόρων⁹³ της Ε.Ε. και η ποιότητα του νερού.

Ακολούθως το WISE είναι το αποτέλεσμα της συνεργασίας των οργάνων της Ε.Ε. και λειτουργεί ως πλατφόρμα , η οποία ενημερώνει τους πολίτες για την έρευνα , τα έργα και την πολιτική της Ε.Ε. , αναφορικά με το νερό , ενώ το EAP⁹⁴ έχει δημιουργήσει μια διεθνή ομάδα δράσης , η οποία βοήθησε τα κράτη – μέλη της Ανατολικής Ευρώπης , τα οποία εντάχθηκαν μετά το 2000 στην Ε.Ε. , να

⁹³ E.U. , Horizon 2020 Work Programme 2018-2020 , σελ. 53

⁹⁴ Πρόγραμμα Δράσης για το Περιβάλλον

επιτύχουν σημαντική πρόοδο στους MDGs και τώρα αποτελεί αρωγό στην προσπάθεια τους για την επίτευξη των SDGs.

Αναφορικά με την Ε.Ε. , ιδιαίτερη σημασία έχει και η ψήφιση του κανονισμού με αρ. 211/2011 από το Ε.Κ. και το Συμβούλιο της Ε.Ε.⁹⁵. Ο συγκεκριμένος κανονισμός αφορά την ‘‘ ευρωπαϊκή πρωτοβουλία πολιτών ‘‘ , βάσει της οποίας όλοι οι πολίτες της Ε.Ε. έχουν το δικαίωμα άμεσης συμμετοχής στην δημοκρατική ζωή της Ένωσης , υποβάλλοντας πρόταση έκδοσης νομοθετικής πράξης προς την Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Η μεγαλύτερη μέχρι στιγμής ‘‘ ευρωπαϊκή πρωτοβουλία πολιτών ‘‘ , το ‘ Right2Water Initiative⁹⁶ ‘ έλαβε χώρα το 2012 και αφορούσε το δικαίωμα όλων των κατοίκων της Ε.Ε. σε καθαρό και πόσιμο νερό. Η συγκέντρωση υπογραφών σταμάτησε τον Σεπτέμβριο του 2013 και είχαν συγκεντρωθεί 1,9 εκατομμύρια υπογραφές⁹⁷.

Λαμβάνοντας υπ ‘ όψιν τα προαναφερθέντα , αντιλαμβάνεται κανείς ότι η Ε.Ε. έχει προωθήσει σε μεγάλο βαθμό τον SDG 6. Αρχικά η πρόσβαση στο πόσιμο νερό αγγίζει το 100% με τις μοναδικές αποκλίσεις να παρατηρούνται στις χώρες της Ανατολικής Ευρώπης , ενώ η πρόσβαση στις εγκαταστάσεις υγιεινής βρίσκεται στο 98,2%. Η μικρή απόκλιση της τάξης του 1,8% οφείλεται κατά κύριο λόγο στην Ρουμανία , καθώς το 27,2% των πολιτών της δεν έχει πρόσβαση σε εγκαταστάσεις υγιεινής εντός της οικίας του⁹⁸.

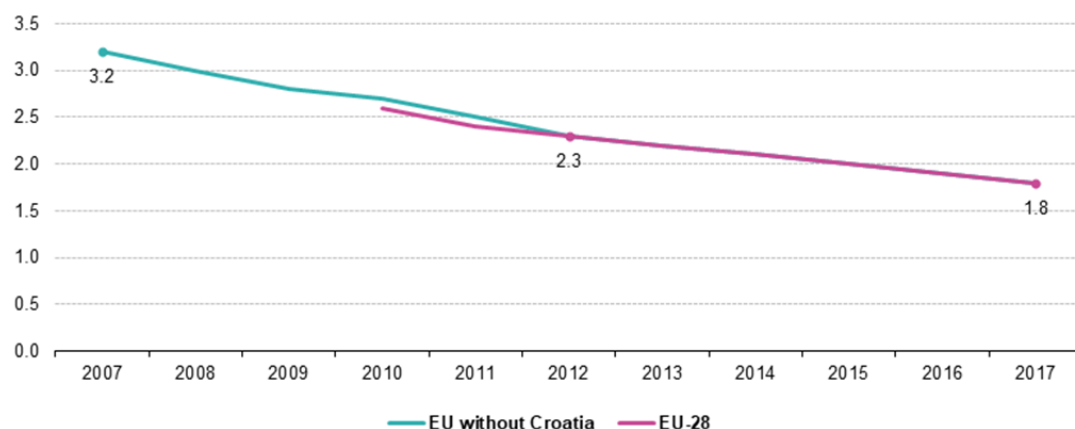
⁹⁵ Κατόπιν συνήθους νομοθετικής διαδικασίας

⁹⁶ Βλ. Right2Water Initiative

⁹⁷ Πιο συγκεκριμένα συγκεντρώθηκαν 1.884.790 υπογραφές

⁹⁸ Eurostat (2019) , Sustainable development in the European Union Monitoring report on progress towards the SDGs in an EU context 2019 edition , σελ. 132

Population having neither a bath, nor a shower, nor indoor flushing toilet in their household, EU, 2007-2017
(% of population)

Note: Estimated data.
Source: Eurostat (online data code: sdg_06_10)

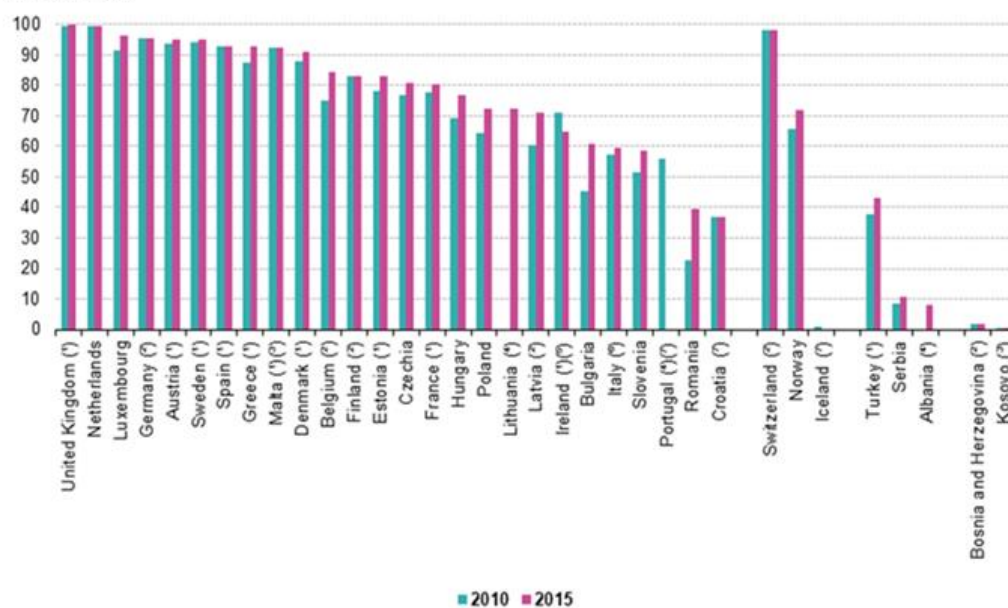
eurostat

Σχεδιάγραμμα 2⁹⁹

Επιπροσθέτως , αναφορικά με την επεξεργασία των λυμάτων , η Ε.Ε. παρουσιάζει επίσης υψηλά ποσοστά , καθώς το 85% του συνολικού πληθυσμού είναι διασυνδεδεμένο με δευτερογενή επεξεργασία των λυμάτων. Οι μοναδικές αποκλίσεις , εξακολουθούν να αφορούν την Ρουμανία και την Κροατία. Δυστυχώς παρατηρείται επίσης ότι ευρωπαϊκές χώρες εκτός Ε.Ε. , όπως Σερβία και Αλβανία , δεν έχουν αποδώσει την αναμενόμενη βαρύτητα στον συγκεκριμένο τομέα.

⁹⁹ Αναδημοσίευση από <https://ec.europa.eu/eurostat>

Population connected to at least secondary wastewater treatment, by country, 2010 and 2015
(% of population)

(*) 2014 data (instead of 2015).
(*) 2013 data (instead of 2015).
(*) 2011 data (instead of 2010).
(*) No data for 2010.
(*) 2009 data (instead of 2010).
(*) 2008 data (instead of 2010).
(*) No data for 2015.

Source: Eurostat (online data code: sdg_06_20)

eurostat

Διάγραμμα 5¹⁰⁰

Αναντίρρητα είναι αδιαμφισβήτητο ότι η Ε.Ε. αποτελεί τον περιφερειακό οργανισμό, ο οποίος έχει προωθήσει περισσότερο το δικαίωμα στο νερό και την υγιεινή. Αυτό φαίνεται από το γεγονός ότι σχεδόν το σύνολο των πολιτών της Ε.Ε. έχει σήμερα πρόσβαση στο αναφαίρετο αυτό δικαίωμα. Βέβαια το ποσοστό της προόδου διαφέρει ανάμεσα στα κράτη – μέλη και είναι καθήκον της Ένωσης να “πιέσει” προς πάσα κατεύθυνση, ώστε να επιτευχθεί πλήρως ο MDG 6. Η συμβολή της Ε.Ε. προς την βιώσιμη ανάπτυξη δεν περιορίζεται όμως μόνο στα όρια της Ένωσης, αλλά επεκτείνεται σε κάθε γωνιά του πλανήτη και ειδικότερα στην Αφρική.

¹⁰⁰ Αναδημοσίευση από <https://ec.europa.eu/eurostat>

Η Ε.Ε. είχε επιδιώξει να διαδραματίσει καθοριστικό ρόλο , αναφορικά με το ζήτημα της βιώσιμης ανάπτυξης , στην Συνδιάσκεψη για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη του Γιοχάνεσμπουργκ , το 2002 , αλλά οι διεθνείς εξελίξεις και τα γεγονότα της 11 Σεπτεμβρίου του 2001 δεν επέτρεψαν . Ειδικότερα όμως μετά το Ρίο + 20 και την νέα ολιγογρία της διεθνούς κοινότητας , αλλά και την Συμφωνία των Παρισίων για την κλιματική αλλαγή , η Ε.Ε. έχει κατοχυρωθεί άτυπα ως ένας διαρκής μοχλός πίεσης προς την βιώσιμη ανάπτυξη.

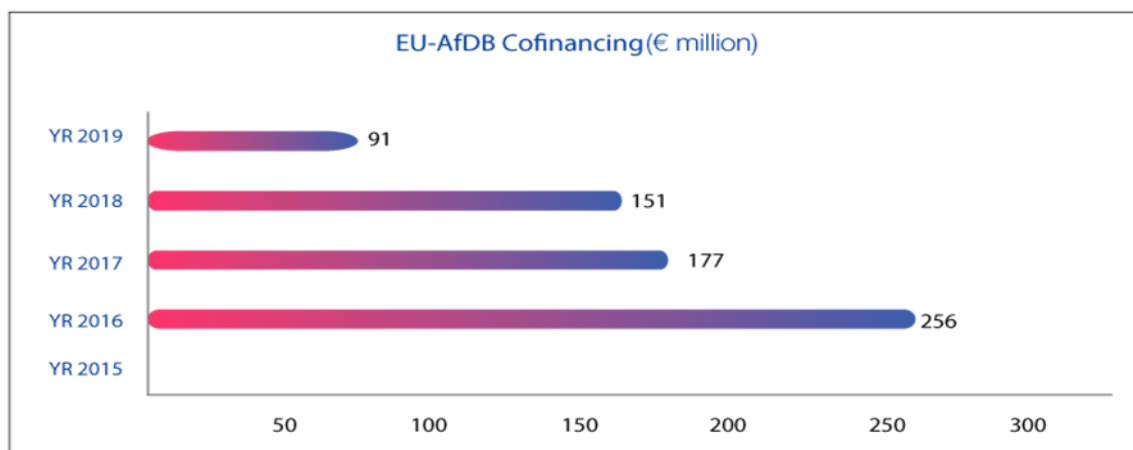
Η Ε.Ε. έχει πλέον αποδεχθεί τον ρόλο της ως μια ηγέτιδα δύναμη στην προώθηση κρίσιμων ζητημάτων , όπως το δικαίωμα στο νερό και την υγιεινή , τα οποία πραγματεύεται και ο SDG 6. Αρχικά αξίζει να σημειωθεί ότι η Ε.Ε. προωθεί σήμερα τον Στόχο σε κάθε γωνιά του πλανήτη , με εξαίρεση την Βόρεια Αμερική. Παράλληλα αξίζει να σημειωθεί ότι η παρουσία της Ένωσης στην Λατινική Αμερική μέσω των προγραμμάτων , EuropeAid και EUROCLIMA+ , έχει ήδη αποδώσει σημαντικά αποτελέσματα.

Η Αφρική αποτελεί όμως την ήπειρο , στην οποία συγκεντρώνεται το μεγαλύτερο μέρος των ευρωπαϊκών ενεργειών , αναφορικά με την προώθηση του SDG 6. Αυτό οφείλεται , μεταξύ άλλων , στην γειτνίαση Ε.Ε. και Αφρικής , αλλά και στις στενές σχέσεις που διατηρούν ορισμένα Αφρικανικά κράτη με την Ευρώπη , λόγω του αποικιοκρατικού τους παρελθόντος. Άλλωστε η Ε.Ε. , όπως φαίνεται και στη συνέχεια , αποτελεί τον σημαντικότερο εμπορικό εταίρο , επενδυτή και πάροχο αναπτυξιακής της Αφρικανικής Ένωσης. Η 5η Άφρο – Ευρωπαϊκή Σύνοδος το 2017 επιβεβαίωσε τη δέσμευση της Ε.Ε. για πρόσθετες επενδύσεις στην Αφρική , ενώ η Ευρωπαϊκή – Αφρικανική Συμμαχία του 2018 στοχεύει στην ενίσχυση των βιώσιμων επενδύσεων στην Αφρική , προϋπολογισμού 44 δισεκατομμυρίων δολαρίων μέχρι το 2020.

Διάγραμμα 6¹⁰¹

Παράλληλα η Ε.Ε. αποτελεί ένθερμο υποστηρικτή της Agenda 2063 της Αφρικανικής Ένωσης. Το γεγονός αυτό επιβεβαιώθηκε από την Ευρωπαϊκή – Αφρικανική Συμμαχία, αλλά και από τη συνεργασία Ευρωπαϊκής Επιτροπής και Αφρικανικής Αναπτυξιακής Τράπεζας. Το 2015 συμφώνησαν στην συγχρηματοδότηση μιας σειράς έργων στην Αφρική, τα οποία θα οδηγήσουν στην μεταμόρφωση της ηπείρου. Η Ε.Ε. θεωρεί επίσης, ότι η άμεση σύνδεση της Agenda 2063 με την Agenda 2030 θα οδηγήσει σε αμεσότερη εκπλήρωση των SDGs στην Αφρική.

Διάγραμμα 7¹⁰²

¹⁰¹ <https://ec.europa.eu/>

¹⁰² Αναδημοσίευση από <https://www.afdb.org/en>

Το 2002 δρομολογήθηκε η στρατηγική συνεργασία Ε.Ε. και Αφρικανικής Ένωσης για τα ζητήματα νερού και αποχέτευσης. Η συνεργασία στόχευε στην προώθηση του δικαιώματος στο νερό και την υγιεινή στην Αφρική και στην εκπλήρωση του επιμέρους MDG 7.C. Με την υιοθέτηση των SDGs προωθήθηκε η Άφρο – Ευρωπαϊκή Συνεργασία για το Νερό ως κληρονόμος της προγενέστερης συνεργασίας. Η νέα αυτή κοινή δράση των δύο οντοτήτων στοχεύει στην προώθηση του Αφρικανικού ‘‘ Οράματος για το 2025 ‘‘ μέσω της καθοδηγούμενης από την Ε.Ε. δίκαιης και βιώσιμης χρήσης του νερού στην Αφρική. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει δεσμευτεί για την χρηματοδότηση επιπρόσθετων έργων υποδομών που σχετίζονται με την ύδρευση και την αποχέτευση.

Επιπροσθέτως η Ε.Ε. παρέχει επιπλέον βοήθεια στην Αφρικανική Ένωση μέσω της Συμφωνίας του Κοτονού για τις χώρες του ACP¹⁰³. Η συνεργασία του Κοτονού , όπως αυτή αναθεωρήθηκε το 2018 αφορά κατά κύριο λόγο την επιστημονική αρωγή και μεταφορά τεχνολογίας από την Ε.Ε. προς τα κράτη ACP , μεταξύ άλλων και για την ολοκληρωμένη διαχείριση των υδατικών τους πόρων. Επιπρόσθετη βοήθεια στα συγκεκριμένα κράτη παρέχεται και από το Ευρωπαϊκό Αναπτυξιακό Ταμείο.

Ακολούθως η Ε.Ε. έχει δημιουργήσει και ένας πλήθος οργάνων , τα οποία είναι επιφορτισμένα με την προώθηση του SDG 6 στην Αφρική. Αρχικά , η πρωτοβουλία GCCA+ της Ε.Ε. πραγματεύεται το ζήτημα της κλιματικής αλλαγής στην Αφρική , ενώ παράλληλα χρησιμοποιεί την επιστημονική γνώση και την τεχνολογία της Ένωσης για την προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης. Για την επίτευξη των προαναφερθέντων στόχων , αλλά και για την χρηματοδότηση επιπρόσθετων έργων , η Επιτροπή έχει χρηματοδοτήσει την GCCA+ με σχεδόν 750 εκατομμύρια από το 2007 μέχρι το 2019 , καθιστώντας την μια εκ των μεγαλύτερων περιβαλλοντικών πρωτοβουλιών στον κόσμο.

Το NDICI αποτελεί το όργανο , το οποίο έχει αναλάβει το μεγαλύτερο μέρος των ευρωπαϊκών πόρων για βοήθεια σε τρίτες χώρες. Το NDICI διαθέτει προϋπολογισμό 89,2 δισεκατομμυρίων δολαρίων και είναι το βασικό ευρωπαϊκό εργαλείο για την προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης σε παγκόσμιο επίπεδο. Το όργανο θα καταναίμει τους πόρους με βάσει τρεις πυλώνες : τον γεωγραφικό , τον

¹⁰³ Χώρες Αφρικής , Καραϊβικής , Ειρηνικού

θεματικό και τον πυλώνα άμεσης αντίδρασης. Ανάμεσα στους τρεις πυλώνες εμπεριέχονται πολλοί από τους SDGs και στόχος του οργάνου είναι η προώθηση πολλαπλών Στόχων ταυτόχρονα. Το NDICI απευθύνεται σε ολόκληρο τον αναπτυσσόμενο κόσμο. Η Υπό – Σαχάρια Αφρική αποτελεί ξεχωριστή κατηγορία και θα χρηματοδοτηθεί με 32 δισεκατομμύρια ευρώ¹⁰⁴ , ενώ η Βόρεια Αφρική συγκαταλέγεται στην “ Γειτονιά της Ευρώπης ”, της οποίας η συνολική χρηματοδότηση υπολογίζεται σε 22 εκατομμύρια ευρώ.

Εν κατακλείδι είναι φανερό ότι η δράση της Ε.Ε. για την προώθηση του SDG 6 στην Αφρικανική Ένωση είναι πολυδιάστατη και αποτέλεσμα μακροχρόνιας εμπειρίας και συνεργασίας. Αναντίρρητα χωρίς την αρωγή της διεθνούς κοινότητας και ειδικότερα της Ε.Ε. τα κράτη – μέλη της Αφρικανικής Ένωσης δεν θα είχαν καμία πιθανότητα ως προς την επίτευξη της Agenda 2030. Παράλληλα δεν θα είχαν τη δυνατότητα να δημιουργήσουν τη δική τους Agenda , δηλαδή την Agenda 2063. Μηχανισμοί όπως οι προαναφερθέντες , αλλά και πλήθος άλλων , όπως ο DCI και ο ENPI προωθούν τον Στόχο 6 σε παγκόσμιο επίπεδο. Βέβαια οι πρωτοβουλίες και οι μηχανισμοί της Ε.Ε. απευθύνονται σχεδόν πάντα κατά κύριο λόγο στην Αφρική , ενώ πλέον η χρηματοδότηση συνοδεύεται με την μεταφορά τεχνολογίας και επιστημονικής γνώσης.

Συμπεράσματα

Η έλλειψη στοιχειωδών υπηρεσιών WASH στοιχίζει τη ζωή σε περίπου 1,8 εκατομμύρια ανθρώπους το χρόνο. Η Ε.Ε. αποτελεί τον κορυφαίο πάροχο υπηρεσιών WASH παγκοσμίως και το πεδίο δράσης της δεν περιορίζεται στα πλαίσια των κρατών – μελών της ή στην Ευρώπη , αλλά είναι παγκόσμιο. Σε αντίθεση με την Ε.Ε. , η Αφρικανική Ένωση δεν βασίζεται αποκλειστικά στους πόρους των κρατών – μελών της , αλλά παραμένει σε μεγάλο βαθμό εξαρτημένη από τη βοήθεια της Ε.Ε.

Το γεγονός αυτό σε συνδυασμό με το κοινό παρελθόν των δύο ηπείρων , αντιμετωπίζεται από ορισμένους Αφρικανούς ηγέτες ως μια “ απαραίτητη λύση ” , καθώς θεωρούν ότι η ευρωπαϊκή αποικιοκρατία είναι εν μέρει υπεύθυνη για την

¹⁰⁴ European Commission (2019) , EU BUDGET FOR THE FUTURE , σελ. 2

σημερινή φτωχοποίηση της Αφρικής και ως εκ τούτου η Ευρώπη είναι ηθικά υποχρεωμένη να βοηθήσει στην ανάπτυξη της Αφρικής. Βέβαια η ευρωπαϊκή θεώρηση του ζητήματος δεν είναι ακριβώς ταυτόσημη , καθώς αρκετοί Ευρωπαίοι ηγέτες θεωρούν ότι η Αφρικανική Ένωση με το ΑΕΠ των 3,5 δισεκατομμυρίων δολαρίων , το οποίο διαρκώς αυξάνεται και τον επίσης ταχέως αυξανόμενο πληθυσμό των 1,2 δισεκατομμυρίων δύναται να απειλήσει την πρωτοκαθεδρία της Ε.Ε.¹⁰⁵.

Βέβαια αυτό δεν σημαίνει σε καμία περίπτωση ότι η Ε.Ε. και η Αφρικανική Ένωση είναι αντίπαλοι ή ότι υπάρχουν πιθανότητες οι δύο οντότητες να οδηγηθούν , τουλάχιστον στο ορατό μέλλον , σε οποιαδήποτε ρήξη , αλλά θα μπορούσε το γεγονός αυτό να λειτουργήσει ως η αφετηρία της Αφρικανικής Ένωσης για την προώθηση πιο αυτόνομων πολιτικών.

Αρχικά αν επιχειρήσει κανείς να συγκρίνει τις δύο οντότητες , γίνεται εύκολα αντιληπτό ότι η δομή τους είναι παρόμοια. Η Αφρικανική Ένωση διαθέτει σχεδόν τα ίδια όργανα με την Ε.Ε. , ενώ οι φιλοδοξίες της βασίζονται στην επιτυχία της Ε.Ε. , καθώς στοχεύει στην άμεση δημιουργία τελωνειακής ένωσης και την υιοθέτηση κοινού νομίσματος. Ο Μ. Γκαντάφι είχε ομολογήσει σε συνέντευξη του ότι η ιδέα για την δημιουργία της Αφρικανικής Ένωσης προήλθε από την Ε.Ε.¹⁰⁶ , ενώ αναλυτές είχαν επισημάνει , ήδη από το 2001 , ότι η νέα αυτή οντότητα έχει μεγαλύτερη ομοιότητα με την Ε.Ε. παρά με τον προγενέστερο περιφερειακό οργανισμό της Αφρικής , τον Οργανισμό Αφρικανικής Ενότητας.

Αναφορικά με τον Στόχο 6 παρατηρείται ότι και οι δύο οντότητες έχουν αναλάβει δράση. Η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει σαφώς προωθήσει τον Στόχο περαιτέρω από οποιαδήποτε άλλη περιφερειακή οντότητα και έχει πλέον επικεντρωθεί στην μεταλαμπάδευση της τεχνογνωσίας της και στην χρηματοδότηση άλλων περιοχών. Η Αφρικανική Ένωση έχει επίσης προωθήσει σημαντικά το ζήτημα με την υιοθέτηση της Agenda 2063 και τη δημιουργία του NEPAD , του APRM και του African Water Vision για το 2025 , ενώ παράλληλα έχει μεριμνήσει για την κατάλληλη

¹⁰⁵ Alexei Jones, Lidet Tadesse and Philomena Apiko (2019) , Challenges for Africa – Europe relations : Continental drifts in a multipolar world , ECDPM , σελ. 7

¹⁰⁶ Abdulrahman Adamu , Abraham Musa Peter (2016) , COMPARATIVE ANALYSIS OF AFRICAN UNION (AU) AND EUROPEAN UNION (EU): CHALLENGES AND PROSPECTS , International Journal of Peace and Conflict Studies (IJPCS), Vol. 3, No 1, June , σελ. 51

απορρόφηση των ευρωπαϊκών πόρων , καθώς και των πόρων του Ο.Η.Ε. και της Παγκόσμιας Τράπεζας.

Γίνεται όμως αντιληπτό ότι τα κράτη – μέλη της Ε.Ε. έχουν σχεδόν μηδενίσει την έλλειψη πρόσβασης σε πόσιμο νερό και εγκαταστάσεις υγιεινής , η Αφρική και ειδικότερα η Υπό – Σαχάρια Αφρική έχει τα μικρότερα επίπεδα επίτευξης του Στόχου πλην των γεωγραφικών περιοχών της Καραϊβικής και του Ειρηνικού , ενώ η ανοιχτή αφοδευση εξακολουθεί να βρίσκεται σε υψηλά ποσοστά. Επιπροσθέτως η Βόρεια Αφρική αντιμετωπίζει τα μεγαλύτερα ζητήματα λειψυδρίας και ξηρασίας του πλανήτη. Τέλος και οι δύο περιοχές βρίσκονται σε χαμηλά επίπεδα στο θέμα της ολοκληρωμένης διαχείρισης των υδατικών πόρων και στα ποτάμια τους παρατηρείται αύξηση των βακτηρίων κατά δυο τρίτα¹⁰⁷ από το 1990 μέχρι το 2016.

Βέβαια η Ε.Ε. έχει ορισμένα συγκριτικά πλεονεκτήματα σε σχέση με την Αφρικανική Ένωση , γεγονός το οποίο της δίνει ένα σημαντικό προβάδισμα για την άμεση επίτευξη του SDG 6. Αρχικά τα ευρωπαϊκά κράτη είναι ως επί το πλείστον αναπτυγμένα , σε αντίθεση με τα αφρικανικά , τα οποία είναι αναπτυσσόμενα ή ΕΑΧ. Αυτό γίνεται εύκολα αντιληπτό από το γεγονός ότι η Αφρικανική Ένωση διαθέτει συνολικό ΑΕΠ ύψους 2,2 τρισεκατομμυρίων δολαρίων , ενώ η Γερμανία διαθέτει ΑΕΠ ύψους 3,6 τρισεκατομμυρίων δολαρίων, με το συνολικό ΑΕΠ της Ε.Ε. να αγγίζει τα 19 τρισεκατομμύρια δολάρια.

Επιπροσθέτως η Αφρικανική Ένωση αποτελείται από 55 αναπτυσσόμενα / ΕΑΧ κράτη – μέλη , γεγονός που δυσχεραίνει την εσωτερική συνεννόηση. Ειδικά αν συνυπολογισθούν οι συνεχείς έριδες για την περιφερειακή κυριαρχία στην Αφρική , οι εμφύλιες συρράξεις , η ανομοιογένεια του πληθυσμού στο εσωτερικό των κρατών και η “ έκρηξη ” του δημογραφικού , αντιλαμβανόμαστε ότι επικρατεί μια εξαιρετικά εύθραυστη ισορροπία.

Συνοψίζοντας ασφαλώς η Ε.Ε. έχει τη δυνατότητα να προωθήσει αμεσότερα και αποτελεσματικότερα τον SDG 6 και σε αυτό το γεγονός συμβάλλει πλήθος επιπρόσθετων παραγόντων. Η συσσωρευμένη εμπειρία δεκαετιών της Ε.Ε. στη διαχείριση και επίλυση σημαντικών ζητημάτων σε διεθνές επίπεδο αποτελεί επίσης κρίσιμο παράγοντα , όπως και το γεγονός ότι δεν αποτελεί τόσο συχνά το “ θύμα “

¹⁰⁷ UNEP , A Snapshot of the World's Water Quality: Towards a global assessment , 2016 , σελ. 29

των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής , σε αντίθεση με την Αφρική. Η Αφρικανική Ένωση έχει ήδη αποδείξει ότι δύναται να πάρει πρωτοβουλίες , αναφορικά με την προάσπιση των δικαιωμάτων των πολιτών της , αλλά τα σημερινά αποτελέσματα τείνουν στην ανάγκη λήψης νέων , επιπρόσθετων μέτρων για την επίτευξη της πλήρους πρόσβασης στο νερό και την υγιεινή.

Συμπεράσματα

Αναντίρρητα η Αφρικανική Ένωση αποτελεί έναν οργανισμό , ο οποίος έχει δημιουργήσει ανθεκτικούς δεσμούς με την έννοια της βιώσιμης ανάπτυξης. Ο ισχυρισμός αυτός επιβεβαιώνεται από την πρόοδο που έχει συντελεστεί σε ολόκληρη την ήπειρο της Αφρικής.

Παράλληλα η δέσμευση της Διεθνούς Κοινότητας προς την ανάπτυξη της Αφρικής είναι μεγαλύτερη από κάθε άλλη φορά στο παρελθόν , ενώ ο κορυφαίος περιφερειακός οργανισμός παγκοσμίως , η Ε.Ε. , αποτελεί υπέρμαχο της Αφρικανικής προσπάθειας και προσφέρει την στήριξη του με κάθε διαθέσιμο μέσο.

Βέβαια γίνεται εύκολα αντιληπτό ότι , η Αφρικανική Ένωση έχει λάβει σημαντικά μέτρα για την προώθηση του δικαιώματος στο νερό και την υγιεινή. Παράλληλα είναι εξίσου αδιαμφισβήτητη η αναγκαιότητα λήψης επιπρόσθετων μέτρων , ώστε η πρόσβαση στο συγκεκριμένο δικαίωμα να επιτευχθεί άμεσα.

Αρχικά η Αφρικανική Ένωση οφείλει να επανεξετάσει ορισμένους μηχανισμούς. Η σημασία του NEPAD έχει ήδη υπογραμμισθεί , αλλά εξακολουθεί να είναι ένα πρόγραμμα , ο χαρακτήρας του οποίου είναι διακηρυκτικός. Κρίνεται λοιπόν αναγκαία η ενδυνάμωση της δεσμευτικότητας του NEPAD , ώστε η Αφρικανική Ένωση να δύναται να ασκεί πραγματική επιρροή στα κράτη – μέλη της.

Ακολουθώντας το ζήτημα των ιδιωτικοποιήσεων αποτελεί συχνά τροχοπέδη στην πρόσβαση ορισμένων κοινωνικών ομάδων στο νερό και την υγιεινή. Η Αφρικανική Ένωση οφείλει να λάβει περαιτέρω μέτρα για την προστασία των εν λόγω κοινωνικών ομάδων , ώστε να μην κινδυνεύουν να χάσουν την πρόσβαση στο νερό. Περιστατικά όπως ο θάνατος 100 ανθρώπων στο Γιοχάνεσμπουργκ δεν δύναται να επαναληφθούν. Προτιμότερη κρίνεται επίσης η προώθηση της σύμπραξης δημόσιου – ιδιωτικού τομέα σε περιπτώσεις ιδιωτικοποιήσεων , ενώ η Αφρικανική Ένωση , αλλά και τα ίδια τα κράτη οφείλουν να προασπίζουν το δικαίωμα των πολιτών για φθηνό νερό.

Επιπροσθέτως η Αφρικανική Ένωση πρέπει να αναπτύξει δική της τεχνογνωσία , αναφορικά με την ολοκληρωμένη διαχείριση των υδατικών πόρων. Η χρηματοδότηση επιπρόσθετων ερευνητικών ομάδων πρέπει να αποτελεί

προτεραιότητα για την Αφρικανική Ένωση , ώστε κάποια στιγμή να είναι σε θέση να αντιμετωπίσει τις προκλήσεις του μέλλοντος με τα δικά της μέσα. Παράλληλα η υποχρέωση προς τους αναπτυγμένους για τη μεταφορά τεχνολογίας προς τους αναπτυσσόμενους πρέπει να τηρείται σε κάθε περίπτωση.

Βέβαια η Αφρικανική Ένωση έχει τη δυνατότητα να αναπτύξει δική της τεχνογνωσία και για μια πληθώρα θεματικών. Η λειψυδρία και η ερημοποίηση απειλούν άμεσα την Βόρεια Αφρική και βάσει των μετρήσεων οι υπάρχουσες υποδομές δεν είναι αρκετές για την αναστροφή ή τον περιορισμό της καταστροφής. Τα κράτη – μέλη της ΑΕ και ειδικότερα αυτά της Βορείου Αφρικής πρέπει να εκμεταλλευτούν τα προγράμματα και τις πρωτοβουλίες της Ε.Ε. , ώστε να θωρακιστούν ενόψει της επερχόμενης κρίσης.

Παράλληλα η προώθηση της συνεργασίας μεταξύ των κρατών – μελών της Α.Ε. θα βοηθήσει στην μεταφορά της τεχνολογίας , αλλά και στην αποτελεσματικότερη επίλυση όλων των ζητημάτων. Δυστυχώς , όπως φάνηκε από τις μετρήσεις τα κράτη της Βορείου Αφρικής αποτελούν ουραγό στον τομέα της διασυνοριακής συνεργασίας σε παγκόσμιο επίπεδο.

Συνεχίζοντας εξαιρετικά σημαντικό ζήτημα , αποτελούν οι εκθέσεις των κρατών προς το HLPF. Σήμερα ορισμένα αφρικανικά κράτη δεν παραδίνουν εκθέσεις προς το HLPF , αναφορικά με την εθνική τους πρόοδο στους SDGs. Η εθελούσια φύση των εκθέσεων δεν συνεπάγεται μη κατάθεση τους στο αρμόδιο όργανο. Ασφαλώς αντίστοιχη κριτική πρέπει να ασκηθεί και στα κράτη , τα οποία εμπεριέχουν στις εκθέσεις τους ανακριβή στοιχεία. Οι Στόχοι της Βιώσιμης Ανάπτυξης πραγματεύονται τα υψίστης σημασίας ζητήματα του 21ου αιώνα και ως εκ τούτου δεν δύναται να υπάρχει ανοχή στις συγκεκριμένες περιπτώσεις.

Εν κατακλείδι η Αφρικανική Ένωση οφείλει να δημιουργήσει ένα νέο ρυθμιστικό πλαίσιο , βάσει του οποίου οι λαοί της Αφρικής θα καταστούν πραγματικοί κληρονόμοι του φυσικού τους πλούτου. Αναντίρρητα η Ε.Ε. και οι υπόλοιποι διεθνείς και περιφερειακοί δρώντες συμβάλουν σημαντικά στην προώθηση των SDGs και στη γενικότερη βελτίωση της ποιότητας ζωής , αλλά η ανάπτυξη της Αφρικής πρέπει να περνάει από τα χέρια των ίδιων των Αφρικανών. Η διαιώνιση του αποικιοκρατικού συστήματος δεν πρόκειται να επιφέρει βιώσιμες λύσεις για την Αφρική.

Επίλογος

Οι Στόχοι της Βιώσιμης Ανάπτυξης αποτελούν την πιο πρόσφατη , αλλά και πιο οργανωμένη , προσπάθεια της Διεθνούς Κοινότητας για την αντιμετώπιση μιας πληθώρας ζητημάτων , τα οποία δύνανται να έχουν δυσμενείς οικονομικές , πολιτικές , περιβαλλοντικές και ανθρωπιστικές συνέπειες.

Η εμπειρία από την υιοθέτηση και εφαρμογή των Στόχων της Χιλιετίας μεταλαμπαδεύτηκε στους Στόχους για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη , αποτελώντας πυξίδα για ένα καλύτερο μέλλον.

Η Αφρικανική Ένωση δημιουργήθηκε ακριβώς με τον ίδιο τρόπο. Η εμπειρία από την επί δεκαετίες λειτουργία του προκατόχου της , Οργανισμού Αφρικανικής Ενότητας , μεταλαμπαδεύτηκε στην Ένωση με σκοπό να διορθώσει τα λάθη του παρελθόντος και να αποτελέσει την πυξίδα των Αφρικανών για ένα πιο ευοίωνο μέλλον.

Τέλος η Αφρική οφείλει να επιδιώκει την βιώσιμη ανάπτυξη ώστε να ορθοποδήσει αρχικά και να ευημερήσει στη συνέχεια. Η καθολική πρόσβαση στο νερό και την υγιεινή δεν φαίνεται να αποτελεί εφικτό στόχο για το 2030 , αλλά η παροχή σε εκατομμύρια Αφρικανούς , πρόσβασης σε υπηρεσίες ύδρευσης και υγιεινής φαίνεται πως είναι εφικτή. Επίσης η συνεργασία Νότου – Νότου , στα πλαίσια της Αφρικανικής Ένωσης ενδέχεται να είναι το “μονοπάτι ” για τα Αφρικανικά κράτη. Έχοντας πλέον γνώση των συγκριτικών πλεονεκτημάτων που διαθέτουν οι γεωγραφικές περιοχές της Αφρικής , ίσως η συνεργασία αποτελεί ουσιαστικά το μοναδικό “ μονοπάτι ”.

Βιβλιογραφία

Ελληνόγλωσση

Βιβλία

Γ. Ι. Τσάλτας , Σ. Μαυρογένης, Τ. Μπούρτζης, Γ. Ροδοθεάτος (2017) , Περιβάλλον : Διεθνής Προστασία Πολιτική • Δίκαιο • Θεσμοί, εκδόσεις Ι. Σιδέρης, Αθήνα

Γ. Ι. Τσάλτας (2010) , Αναπτυξιακό φαινόμενο και τρίτος κόσμος : πολιτικές & Διεθνές Δίκαιο της Ανάπτυξης , Εκδόσεις Παπαζήση , Αθήνα

Γ. Ι. Τσάλτας , Γ. Δ. Σαμιώτης (1990) , Διεθνής Προστασία του Περιβάλλοντος , Εκδόσεις Παπαζήση , Αθήνα

Γ. Ι. Τσάλτας (2010) , Αναπτυξιακό φαινόμενο & τρίτος κόσμος – Πολιτικές και Διεθνές Δίκαιο της Ανάπτυξης , Εκδόσεις Παπαζήση , Αθήνα

Γ. Ι. Τσάλτας , Πλατιάς Χαρ. (2010) Ευρωπαϊκή Ένωση και Περιβάλλον. Εκδόσεις Σιδέρης. Αθήνα

Γ. Ι. Τσάλτας , Κατσιμπάρδης Κ.(2004). Αειφορία και Περιβάλλον : Η Ευρωπαϊκή και Εθνική Προοπτική. Εκδόσεις Σιδέρη, Αθήνα

Δ. Β. Μάνου (2009) , Η περιβαλλοντική παράμετρος στη διεθνή χρηματοδότηση της ανάπτυξης , Εκδόσεις Σάκκουλα , Αθήνα

Δρ. Ν. Τράντας (2017) , Η Ατζέντα 2030 για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη και το εθνικό πλαίσιο εφαρμογής, Γενική Γραμματεία της κυβέρνησης γραφείο συντονισμού , θεσμικών, διεθνών και ευρωπαϊκών θεμάτων , Αθήνα

Ε. Ραυτόπουλος (2006). Συμβατική Περιβαλλοντική Διακυβέρνηση και Μεσόγειος ή Plus ultra. Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα.

Ε. Ραυτόπουλος (2015). Το Νέο Καθεστώς της Σύμβασης της Βαρκελώνης για την Προστασία του Περιβάλλοντος στη Μεσόγειο. Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα

Ζ. Δημαδάμα (2008) Οικονομία-Ανάπτυξη –Περιβάλλον. Θεωρητικές Προσεγγίσεις και Πολιτικές Αειφόρου Ανάπτυξης. Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα

Ν. Κ. Ανδρικόπουλος (2015) , Τροφογνωσία : Περιγραφική χημεία και τεχνολογία τροφίμων , Αθήνα

Π. Ρουμελιώτης (2019) , Μετά το χάος τι ; , Εκδόσεις Λιβάνη , Αθήνα

Π. Ρουμελιώτης (2009) , Προς έναν πολυπολικό κόσμο , Εκδόσεις Λιβάνη , Αθήνα

Ξενόγλωσση

Βιβλία

Acemoglu D. , Robinson J.A. (2012) , Why Nations Fail , Profile Books LTD , Λονδίνο

David Birmingham (1995) , The decolonization of Africa , University of Kent , UCL Press , Λονδίνο

De Albuquerque C. (2014) , Realising the human rights to water and sanitation: A handbook by the UN Special Rapporteur Catarina De Albuquerque, Εκδόσεις Precision Fototype, Πορτογαλία

G. M. Lange , R. Hassan (2006) , The Economics of Water Management in Southern Africa : An environmental accounting approach , Edward Elgar Publishing Limited , Northampton

G. H. Brundtland (1987) , Report of the World Commission on Environment and Development: Our Common Future

J. Murillo Chávarro (2012) , The Right to Water in the Case-Law of the Inter-American Court of Human Rights , ISSN: 2027-1131/ISSNe: 2145-4493, Vol. 7, Bogota

Louisa Parks (2014), Framing in the Right2Water European Citizens' Initiative ,
University of Lincoln , Glasgow

Neelima Rajvaidya , Dilip Kumar Markandey (2005) , Water : Characteristics and
Properties , A.P.H. Publishing Corporation , New Delhi

N. Spulber , A. Sabbaghi (1998) , Economics of Water Resources : From Regulation
to Privatization , Kluwer Academic Publishers , Boston

P. Koundouri , P. Pashardes , T. M. Swanson , A. Xepapadeas (2003) , The
Economics of Water Management in Developing Countries : Problems , Principles
and Policies , , Edward Elgar Publishing Limited , Northampton

Stiglitz J. E. , Charlton A. (2005) , Fair Trade for All , Oxford University Press ,
London

T. Barnett (1977) , The Gezira Scheme : An illusion of development , Billing & sons
Ltd. , London

UNEP (2007) , Integrated Coastal Urban Water System Planning in Coastal Areas of
the Mediterranean , Split , Volume III Tools and Instruments

Αρθρα

Abdulrahman Adamu , Abraham Musa Peter (2016) , COMPARATIVE ANALYSIS
OF AFRICAN UNION (AU) AND EUROPEAN UNION (EU): CHALLENGES
AND PROSPECTS , International Journal of Peace and Conflict Studies (IJPCS),
Vol. 3, No 1, June

Alexei Jones, Lidet Tadesse and Philomena Apiko (2019) , Challenges for Africa –
Europe relations : Continental drifts in a multipolar world , ECDPM

C. Brown , P. Silva , L. Heller (2015) , The human right to water and sanitation: a
new perspective for public policies

Chris White (2015) , Understanding water markets: Public vs. private goods , Global
Water Forum

Frederick S. Pardee Center for International Futures – UNDP (2018) , Sustainable Development Goals Report : Egypt 2030 , Josef School of International Studies – University of Denver

G. A. Cavallo (2013) , The Human Right to Water and Sanitation: Going Beyond Corporate Social Responsibility , Igitur Publishing , Merkourios – Volume 29/Issue 76, Article, pp. 39-64.

J. M. Chávarro (2014) , The Right to Water in the Case-Law of the Inter-American Court of Human Rights , ACDI, Bogotá, ISSN: 2027-1131/ISSNe: 2145-4493, Vol. 7, pp. 39-68

J. Smith, How the UN's Sustainable Development Goals undermine democracy (2018) , QuartzAfrica

Jeffrey D. Sachs, From Millennium Development Goals to Sustainable Development Goals

Joseph W. Dellapenna (2009) , CLIMATE DISRUPTION, THE WASHINGTON CONSENSUS, AND WATER LAW REFORM , Temple Law Review 81 (2)

Karagergou V.(2019). EU Environmental Law. Panteion University, Athens

Michael Woodbridge (2015) , From MDGs to SDGs: What are the Sustainable Development Goals?, ICLEI BRIEFING SHEET - Urban Issues, No. 01

M. Ambrus (2015) , Water Rights: Fragmented Rights, 17 Int'l Comm. L. Rev. 37 , INTERNATIONAL COMMUNITY LAW REVIEW 17 (2015) 37-67

P. Chasek, L. Wagner, F. Leone, A. Lebada, N. Risse (2016) , Getting to 2030 : Negotiating the post – 2015 Sustainable Development Agenda, RECIEL 25

Stefanie Stantcheva (2017) , Public Economics: Designing Government Policy , Harvard University , σελ. 31

Sharmila L. Murthy JD (2013) , MPA , The Human Right(s) to Water and Sanitation : History , Meaning and the Controversy Over – Privatization , Berkeley Journal of International Law

Walker A. (2012) , What is Boko Haram ? United States Institute of Peace – Special Report , Ουάσιγκτον

Zeray Yihdego (2011) , The African Union: Founding Principles, Frameworks and Prospects , European Law Journal , Aberdeen

Ηλεκτρονική Βιβλιογραφία

UNDP (2011) , MDG ACCELERATION FRAMEWORK : Operational Note , One United Nations Plaza, New York

<https://www.undp.org/content/dam/undp/library/Poverty%20Reduction/MDG%20Strategies/MAF%20Operational%20Note.pdf>

WHO (2013) , Factsheet on the World Malaria Report

https://www.who.int/malaria/publications/world_malaria_report_2013/report/en/

The Sustainable Development Goals Report 2016

<http://ggim.un.org/documents/The%20Sustainable%20Development%20Goals%20Report%202016.pdf>

United Nations Development Programme (2018) , FINANCING THE 2030

AGENDA : United Nations Development Programme January 2018 An Introductory Guidebook for UNDP Country Offices , New York

https://www.undp.org/content/dam/undp/library/Sustainable%20Development/2030%20Agenda/Financing_the_2030_Agenda_CO_Guidebook.pdf

UNITED NATIONS INDUSTRIAL DEVELOPMENT ORGANIZATION (2008) , Public Goods for Economic Development , UNIDO Publication , Βιέννη

<https://open.unido.org/api/documents/4788843/download/PUBLIC%20GOODS%20FOR>
[OR](#)

THE SAFE DRINKING WATER ACT AS AMENDED BY THE SAFE DRINKING WATER ACT OF 1996 (2000) , U.S. Government Printing Office , Washington

<https://www.govinfo.gov/content/pkg/CPRT-106SPRT67528/pdf/CPRT-106SPRT67528.pdf>

. Universal Declaration of Human Rights (1948)

https://www.un.org/en/udhrbook/pdf/udhr_booklet_en_web.pdf

GENEVA CONVENTION RELATIVE TO THE TREATMENT OF PRISONERS OF WAR OF 12 AUGUST 1949

https://www.un.org/en/genocideprevention/documents/atrocities-crimes/Doc.32_GC-III-EN.pdf

GENEVA CONVENTION RELATIVE TO THE PROTECTION OF CIVILIAN PERSONS IN TIME OF WAR OF 12 AUGUST 1949

https://www.un.org/en/genocideprevention/documents/atrocities-crimes/Doc.33_GC-IV-EN.pdf

ΔΙΕΘΝΕΣ ΣΥΜΦΩΝΟ ΓΙΑ ΤΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ, ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ (1996), Νέα Υόρκη

<https://eclass.duth.gr/modules/document/file.php/KOM01151/%CE%94%CE%99%CE%95%CE%98%CE%9D%CE%95%CE%A3%20%CE%A3%CE%A5%CE%9C%CE%A6%CE%A9%CE%9D%CE%9F%20%CE%93%CE%99%CE%91%20%CE%A4%CE%91%20%CE%9F%CE%99%CE%9A%CE%9F%CE%9D%CE%9F%CE%9C%CE%99%CE%9A%CE%91.pdf>

PROTOCOL ADDITIONAL TO THE GENEVA CONVENTIONS OF 12 AUGUST 1949 (1977) , AND RELATING TO THE PROTECTION OF VICTIMS OF INTERNATIONAL ARMED CONFLICTS (PROTOCOL II), Γενεύη

<https://treaties.un.org/doc/Publication/UNTS/Volume%201125/volume-1125-I-17512-English.pdf>

PROTOCOL ADDITIONAL TO THE GENEVA CONVENTIONS OF 12 AUGUST 1949 (1977) , AND RELATING TO THE PROTECTION OF VICTIMS OF NON-INTERNATIONAL ARMED CONFLICTS (PROTOCOL II), Γενεύη

<https://treaties.un.org/doc/Publication/UNTS/Volume%201125/volume-1125-I-17513-English.pdf>

MAR DEL PLATA ACTION PLAN - UNITED NATIONS WATER CONFERENCE (1977) , Ντελ Πλάτα

https://www.internationalwaterlaw.org/bibliography/UN/UN_Mar%20del%20Plata%20Action%20Plan_1977.pdf

United Nations , Convention on the Rights of the Child (1990)

<https://www.ohchr.org/documents/professionalinterest/crc.pdf>

World Water Council (2003) , Analysis of the Third Water Forum , Κιότο

https://www.worldwatercouncil.org/sites/default/files/World_Water_Forum_03/3rd_world_water_forum_-_Kyoto_-_Japan_-_Analysis_of_the_3rd_World_Water_Forum.pdf

United Nations Committee on Economic, Social and Cultural Rights (UNCESCR) (2003).General Comment No. 15: The Right to Water (Arts. 11 and 12 of the Covenant) , UN Document E/C.12/2002/11 , Γενεύη

https://www2.ohchr.org/english/issues/water/docs/CESCR_GC_15.pdf

United Nations (2015) , Transforming our world : The 2030 Agenda for Sustainable Development (A/RES /701)

https://www.un.org/en/development/desa/population/migration/generalassembly/docs/globalcompact/A_RES_70_1_E.pdf

African Union (2015) , Agenda 2063 – The Africa we want

<https://www.un.org/en/africa/osaa/pdf/au/agenda2063.pdf>

AFRICAN UNION (2014) , Common African Position on Post-2015 Agenda ,

https://au.int/sites/default/files/documents/32848-doc-common_african_position.pdf

United Nations (2015) Addis Ababa Action Agenda of the Third International Conference on Financing for Development (Addis Ababa Action Agenda)

https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/2051AAAA_Outcome.pdf

Economic Commission , African Development Bank , African Union , UN/Water Africa (for Africa The Africa Water Vision for 2025: Equitable and Sustainable Use of Water for Socioeconomic Development

<https://www.afdb.org/fileadmin/uploads/afdb/Documents/Generic-Documents/african%20water%20vision%202025%20to%20be%20sent%20to%20wwf5.pdf>

The Sustainable Development Goals Report 2019 ,

<https://unstats.un.org/sdgs/report/2019/The-Sustainable-Development-Goals-Report-2019.pdf>

The Sustainable Development Goals Report 2018

<https://unstats.un.org/sdgs/files/report/2018/TheSustainableDevelopmentGoalsReport2018-EN.pdf>

Water for African Cities Programme Phase II

<https://mirror.unhabitat.org/pmss/getElectronicVersion.asp?nr=3087&alt=1>

AGENDA 2063 : The Africa We Want , FIRST TEN-YEAR IMPLEMENTATION PLAN 2014 – 2023 (2014) <https://www.un.org/en/africa/osaa/pdf/au/agenda2063-first10yearimplementation.pdf>

AFRICAN COMMITTEE OF EXPERTS ON THE RIGHTS AND WELFARE OF THE CHILD https://www.acerwc.africa/wp-content/uploads/2018/07/ACERWC_Guidelines_on_Investigation.pdf

ΟΔΗΓΙΑ 98/83/EK ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ της 3ης Νοεμβρίου 1998 σχετικά με την ποιότητα του νερού ανθρώπινης κατανάλωσης
<http://users.ntua.gr/dkoutso/courses/aye/directive.pdf>

ΟΔΗΓΙΑ 2000/60/EK ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ της 23ης Οκτωβρίου 2000 για τη θέσπιση πλαισίου κοινοτικής δράσης στον τομέα της πολιτικής των υδάτων <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:02000L0060-20090625&from=EN>

ΟΔΗΓΙΑ 2006/7/EK ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ της 15ης Φεβρουαρίου 2006 σχετικά με τη διαχείριση της ποιότητας

των υδάτων κολύμβησης και την κατάργηση της οδηγίας 76/160/EOK

<http://www.ypeka.gr/LinkClick.aspx?fileticket=SUDYoULUeiU%3D&tabid=253&language=el-GR>

European Commission (2019) , EU BUDGET FOR THE FUTURE

https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/mff-factsheet-roadmap-agreement_en.pdf

Ηλεκτρονικές Σελίδες

<https://www.tandfonline.com/doi/full/10.3402/gha.v7.236950>

<https://energiayhabitabilidad.wordpress.com>

<https://unric.org/>

<https://oecd-development-matters.org/>

<https://www.e-education.psu.edu/earth103/node/701>

<https://sustainabledevelopment.un.org/>

<https://data.worldbank.org/indicator/SH.STA.ODFC.ZS>

<https://www.unwater.org/>

<https://unstats.un.org/home/>

<https://saniblog.org/>

<https://ec.europa.eu/eurostat>

<https://ec.europa.eu/>

<https://www.afdb.org/en>

